

ผลของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

นางสาววัลภา สธิรพันธ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF USING THE SOCIODRAMA ON KINDERGARTENERS' EMPATHY

Miss Wanlapa Sathiraphan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Early Childhood Education

Department of Curriculum and Instruction

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2015

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ผลของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึก ผู้อื่นของเด็กอนุบาล
โดย	นางสาววัลภา สิริพันธ์
สาขาวิชา	การศึกษาปฐมวัย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิลักษณ์ ขยันกิจ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. บัญชา ชลาภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิลักษณ์ ขยันกิจ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. อรชา ตูลานันท์)

วัลภา สติรพันธุ์ : ผลของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็ก
อนุบาล (EFFECTS OF USING THE SOCIODRAMA ON KINDERGARTENERS'
EMPATHY) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. ศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ, 129 หน้า.

วัตถุประสงค์ของวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาผลของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจ
ความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสังข์กระจาย (แจ่ม
วิชาสอน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 จำนวน 15 คน ได้มา
จากการเลือกแบบเจาะจง งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบย้อนกลับ ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย 12 สัปดาห์
ผู้วิจัยสร้างแผนการใช้ละครเชิงสังคม จำนวน 40 แผน แต่ละแผนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1)
การฟังเรื่องราว 2) การสนทนา 3) การร่วมเล่นละคร และ 4) การสะท้อนประสบการณ์ เครื่องมือที่ใช้
ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล และแบบสังเกตพฤติกรรมการ
เข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
ทดสอบค่าที เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนในระยะทดลอง 3 คู่ ได้แก่ 1) ระยะเส้นฐาน (A1)
กับระยะทดลอง (B1) 2) ระยะย้อนกลับ (A2) กับระยะทดลอง (B2) และ 3) ระยะทดลอง (B1) กับ
ระยะทดลอง (B2)

ผลการวิจัย พบว่า หลังการใช้ละครเชิงสังคม กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจ
ความรู้สึกผู้อื่นสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 3 คู่ระยะทดลอง โดยการเข้าใจ
ความรู้สึกผู้อื่นในด้านความคิด มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นในทุกระยะทดลอง ส่วนด้านความรู้สึก
และด้านความเห็นใจ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นในระยะทดลอง (B1) และ (B2) แต่เมื่อหยุดการใช้
ละครเชิงสังคมในระยะย้อนกลับ (A2) พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลง

ภาควิชา หลักสูตรและการสอน

ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ปีการศึกษา 2558

5583432027 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEYWORDS: SOCIODRAMA / EMPATHY / EMOTIONAL UNDERSTANDING / KINDERGARTENER

WANLAPA SATHIRAPHAN: EFFECTS OF USING THE SOCIODRAMA ON KINDERGARTENERS' EMPATHY. ADVISOR: ASST. PROF. SASILAK KHAYANKIJ, Ph.D., 129 pp.

The purpose of this research was to study the effects of using the sociodrama on kindergarteners' empathy. The samples were 15 kindergarteners of K2 class at Watsangkrajai (Chamwichason) school under Bangkok primary educational service area office 3. The purposive sampling was used to select the samples. ABAB design was conducted for 12 weeks and 40 lesson plans were developed by the researcher. Each plan comprised of 4 steps for using sociodrama: 1) listening to the story, 2) making discussion, 3) playing according to the role and 4) reflecting about what they learned. Research instruments were an assessment of kindergarteners' empathy form and a kindergarteners' empathy behavioral observational form. The arithmetic mean, standard deviation and t-test were used to analyze the data by comparing 3 pairs of research phases: 1) baseline period (A1) and treatment measurement period (B1), 2) withdrawal of treatment period (A2) and re-introduction of treatment period (B2), and 3) treatment measurement period (B1) and re-introduction of treatment period (B2).

After the experiment, the samples had higher mean scores of empathy at .01 significant level in 3 pairs of research phases. Mean score of cognitive empathy's increased in every period while mean score of emotional empathy and compassionate empathy increased in treatment measurement period (B1) and re-introduction of treatment period (B2), but had decreased in withdrawal of treatment period (A2).

Department: Curriculum and
Instruction

Field of Study: Early Childhood
Education

Academic Year: 2015

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เพราะได้รับการอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิลักษณ์ ขยันกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งคอยให้ความเอาใจใส่ อบรม สั่งสอน ชัดถลา กระตุ้นเสริมแรง ด้วยความรัก ความเมตตา และความปรารถนาดีเสมอมา อีกทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้วิจัยได้ก้าวข้ามข้อจำกัดในการทำงานและการใช้ชีวิต ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้วิจัยอย่างมหาศาล ผู้วิจัยซาบซึ้งในพระคุณของอาจารย์เป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร.อรสา ตูลานันท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาตรวจพิจารณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขด้วยความเมตตา เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ชัดเจนยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.มานิตา ลิโทขวลิต อรรถนุพันธ์ อาจารย์ ดร.ชนิตา ตันติเฉลิม คุณครูวันดี ปรานนรเศรษฐ์ คุณครูรุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี และคุณวิชญา โมฬีชาติ คณะผู้ทรงคุณวุฒิที่สละเวลาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ และตรงตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ชนิพรรณ จาติเสถียร สำหรับการทุ่มเทเอาใจใส่ ช่วยเหลือตรวจสอบงานวิจัยให้อย่างละเอียด รวมถึงให้การดูแล คำแนะนำ คำปรึกษา และกำลังใจแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอบคุณ คุณครูจินตรัตน์ ม่วงชุม ครูประจำชั้นของตัวอย่างประชากรที่ให้ความร่วมมือความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคนสำหรับกำลังใจ และมิตรภาพที่ดี ขอขอบคุณทุกสรรพสิ่งที่ทำให้ได้ร่วมเดินทางเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของผู้วิจัย

ขออุทิศความสำเร็จ ความดีงามอันเกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้ให้แก่คุณบิดา มารดา และพี่สาว ที่เปรียบเสมือนแรงบันดาลใจ หล่อหลอมสร้างความเป็นตัวตนให้ผู้วิจัยได้เติบโต งอกงาม ด้วยความรัก ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น รวมถึงให้การสนับสนุนแก่ผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	7
บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1. การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น	9
1.1 ความหมายและความสำคัญของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น	9
1.2 องค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น	11
1.3 พัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและพัฒนาการที่เกี่ยวข้อง	15
1.4 การส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น	31
1.5 การวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น.....	39
2. ละครเชิงสังคม	42

2.1 ความหมายและองค์ประกอบของละครเชิงสังคม	43
2.2 การสอนโดยใช้ละครเชิงสังคม	44
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ละครเชิงสังคม	47
3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น	48
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	49
ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น	49
ขั้นที่ 2 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	52
ขั้นที่ 3 การจัดทำแผนการใช้ละครเชิงสังคม	52
ขั้นที่ 4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	60
ขั้นที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล.....	71
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	78
สรุปผลการวิจัย.....	78
อภิปรายผลการวิจัย.....	79
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	81
รายการอ้างอิง	83
ภาคผนวก.....	90
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ	91
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	92
ภาคผนวก ค คະแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่าง	105
ภาคผนวก ง ตัวอย่างแผนการใช้ละครเชิงสังคม.....	107

ภาคผนวก จ ภาพบรรยากาศการใช้ละครเชิงสังคม.....	124
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	129

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์.....	10
ตารางที่ 2	องค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของงานวิจัย	14
ตารางที่ 3	การสังเคราะห์องค์ประกอบการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจของเด็กวัย 5 ปี	30
ตารางที่ 4	เนื้อหาและประสบการณ์สำคัญการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น.....	38
ตารางที่ 5	การแสดงออกทางอารมณ์ต่าง ๆ ผ่านสีหน้า	39
ตารางที่ 6	เทคนิคการใช้ละครเชิงสังคม.....	46
ตารางที่ 7	ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ละครเชิงสังคมและการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น	51
ตารางที่ 8	เนื้อหาและประสบการณ์สำคัญของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล	53
ตารางที่ 9	เนื้อหาบทเรียนที่ใช้ในการสอน.....	54
ตารางที่ 10	การสลับบทของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสัปดาห์.....	58
ตารางที่ 11	ค่าเฉลี่ยคะแนนความตรงเชิงเนื้อหาของแผนการใช้ละครเชิงสังคมสำหรับเด็กอนุบาล	59
ตารางที่ 12	ประเด็นแก้ไขแผนการใช้ละครเชิงสังคมจากการทดลองนำร่องใช้ที่โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม.....	60
ตารางที่ 13	แก่นของเรื่องราวที่ใช้ในแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล.....	61
ตารางที่ 14	ค่าเฉลี่ยจากการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบวัดความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล	64
ตารางที่ 15	ประเด็นข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและการปรับแก้	64
ตารางที่ 16	ค่าความเที่ยง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากของแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น.....	66
ตารางที่ 17	ค่าพิสัยของแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลทั้ง 4 ชุด	67
ตารางที่ 18	ค่าเฉลี่ยจากการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล	67

ตารางที่ 19	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของรายการการสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ของเด็กอนุบาล.....	69
ตารางที่ 20	การปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ในเกณฑ์การสังเกตของเครื่องมือหลังจากการทดลองนำ ร่องใช้เครื่องมือ	69
ตารางที่ 21	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็ก อนุบาล ในแต่ละระยะของการทดลอง	75
ตารางที่ 22	รายชื่อนิทานของแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลในแต่ละระยะ ทดลอง	93
ตารางที่ 23	ตัวอย่างวิธีที่ค้นหานิทานแบบความเรียง.....	95
ตารางที่ 24	รายละเอียดค่าเฉลี่ยของคะแนนแต่ละองค์ประกอบในแต่ละระยะทดลอง	105
ตารางที่ 25	คะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระยะ ทดลอง	106

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	50
แผนภาพที่ 2 ภาพรวมการใช้ละครเชิงสังคม.....	55
แผนภาพที่ 3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละระยะทดลอง	72
แผนภาพที่ 4 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านความคิด และด้านความรู้สึก ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระยะทดลอง.....	74
แผนภาพที่ 5 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระยะทดลอง	74
แผนภาพที่ 6 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจ จำแนกตามองค์ประกอบย่อย ในแต่ละระยะทดลอง	75

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังแต่ช่วงวัยอนุบาลย่อมส่งผลในระยะยาวต่อไปจนกระทั่งเด็กเติบโต พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นหนึ่งในพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและป้องกันมิให้เกิดขึ้นในชั้นเรียนอนุบาล ครูต้องเฝ้าระวังและให้ความสนใจพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเป็นพิเศษเพราะเป็นสิ่งที่ขัดขวางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และสติปัญญาของเด็ก (สำนักพัฒนาสุขภาพจิต, 2548) ทั้งนี้พฤติกรรมที่เป็นปัญหาซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่วัยอนุบาลส่งผลในระยะยาวต่อไปจนกระทั่งเด็กเติบโต (Ladd & Troop-Gordon, 2003)

พฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่ ความก้าวร้าว การรบกวน ทำลายสิ่งของ ขอบฟังกุผู้อื่น ไม่เข้าสังคม และพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมเหล่านี้รบกวนการเรียนของเด็กและทำให้ครูรู้สึกลำบากใจ เนื่องจากเด็กไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ (Essa, 2003) พฤติกรรมก้าวร้าวพบเห็นได้บ่อยและทวีความรุนแรงมากขึ้น (วนิดา ชนินทุทธรังค์, 2555) ญาณี เหล่าวิริยะรัตน์ (2552) ทำการวิจัยเรื่องการเล่นบำบัดที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กอนุบาล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการทดลองมีความก้าวร้าวทางกายสูงสุด คือ การทำร้ายผู้อื่น และความก้าวร้าวทางความสัมพันธ์ที่พบสูงสุด คือ การไม่แบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น

ความก้าวร้าวมีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ Catisllo, Salguero, Fernandez-Barracal, and Ballureka (2013) กล่าวว่า เด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับต่ำเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว หากเด็กได้รับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมเด็กจะมีพฤติกรรมที่ดีเป็นที่ยอมรับและมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง จากผลสำรวจของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2555) พบว่า เด็กไทยมีความฉลาดทางอารมณ์ลดต่ำลงเมื่อเทียบกับเด็กในประเทศเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับรายงานความก้าวหน้าการเรียนรู้อันดับปฐมวัย ปี 2551-2552 ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทยโดยเฉพาะในเด็กปฐมวัยมีการลดลงสูงสุดที่ 7.34 จุด เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจครั้งก่อนในปี พ.ศ. 2545 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) แสดงให้เห็นว่ามีโอกาสพบเด็กวัยอนุบาลที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน

ผลการสำรวจเด็กในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กอายุ 6-11 ปี ถึงร้อยละ 29.6 ซึ่งอยู่ใน 4 อันดับแรกของปัญหาด้านพฤติกรรม (วนิดา ชนินทุทธรังค์, 2555) Alsaker and Nagele (2008) กล่าวว่า เด็กอายุ 5 - 7 ปี ที่ถูกเพื่อนแสดงความก้าวร้าวใส่ มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็ก กล่าวได้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นสาเหตุสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการ

เรียนรู้และการสร้างมิตรภาพต่อผู้อื่น ดังนั้นควรมีการป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวและมีการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมตั้งแต่ในวัยอนุบาล Eisenberg and Fabre (1998) พบว่า พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมช่วยให้เด็กเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากช่วยให้เด็กมีทักษะด้านสังคมและอารมณ์ที่ดี รวมถึงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ผ่านการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการสร้างความพึงพอใจต่อผู้อื่น นอกจากนี้ Stattron and Reid (2004) กล่าวว่า ความสามารถของเด็กอนุบาลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมมีความสำคัญต่อการสร้างมิตรภาพมากซึ่งเป็นการที่สามารถที่ควรได้รับการส่งเสริมเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเตรียมความพร้อมและการประสบความสำเร็จในอนาคต

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางบวกเพื่อลดหรือป้องกันพฤติกรรมทางลบของเด็ก คือ การส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เนื่องมาจากการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ Catisllo et al. (2013) กล่าวว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเป็นคุณลักษณะที่สามารถช่วยลดความก้าวร้าวได้ ด้วยเหตุผลที่ว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแสดงถึงการคิดและการแสดงออกของการร่วมรับรู้และเข้าใจในปัญหาของผู้อื่น นอกจากนี้ Findley, Girrardi, and Coplan (2006) ได้ทำการสำรวจพบว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น พฤติกรรมเสริมสร้างสังคม และความเข้าใจทางสังคม มีความสัมพันธ์กัน เด็กที่มีการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในระดับสูงจะมีพฤติกรรมที่เสริมสร้างสังคมสูงกว่าเด็กที่มีระดับการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นที่ต่ำกว่า

Elias (2006) กล่าวว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เป็นทักษะจำเป็นในการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ ดังนี้

- 1) เป็นการแสดงออกถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น คือ การเข้าใจ รับรู้ รู้สึกร่วมกับผู้อื่น
- 2) เป็นการเคารพผู้อื่น คือ มีความเชื่อที่ว่าคุณคนควรได้รับความจริงใจ
- 3) เป็นการยอมรับความหลากหลาย คือ การยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลและกลุ่มคน รวมทั้งการปรับตัวให้สามารถเข้าได้กับคนรอบตัวทุกคน

องค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความคิด (cognitive empathy) หมายถึง ความสามารถในการรู้ได้ว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร โดยตนเองเป็นผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้ที่มีความสามารถในด้านนี้จะสามารถทำงานได้ดี รวมถึงสามารถสนับสนุนส่งเสริมผู้อื่นได้ 2) ด้านความรู้สึก (emotional empathy) หมายถึง ความสามารถในการร่วมรู้สึกเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของผู้อื่น แสดงความรู้สึกตามที่ผู้อื่นรู้สึกเหมือนเงาสสะท้อนในกระจก การร่วมรู้สึกเช่นนี้จะช่วยให้มีทัศนคติที่ดีร่วมกับผู้อื่น และให้การตอบสนองแก่ผู้อื่นอย่างเหมาะสม และ 3) ด้านความเห็นใจ (compassionate empathy) หมายถึง ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและการร่วมรู้สึกกับผู้อื่น เช่น พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือทำในสิ่งที่ผู้อื่นต้องการ (Ekman, 2007; McAllister, 2002)

Moreno (1953 อ้างถึงใน Marie and McLennon, 2012) กล่าวว่า การส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแก่เด็กอนุบาลจำเป็นต้องจัดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านรูปธรรม ละครเชิงสังคมเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ด้วยเกิดขึ้นจากการหลอมรวม 2 แนวคิด คือ มิติทางสังคมและการละครเข้าไว้ด้วยกัน ละครเชิงสังคมถูกนำมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยให้เด็กได้แก้ปัญหาหรือข้อขัดแย้งทางสังคมอย่างเป็นกระบวนการ ผ่านการสวมบทบาทเป็นตัวละครอย่างสร้างสรรค์ การเล่นละครเชิงสังคมเป็นประสบการณ์ที่เด็กได้สนุกกับการมีส่วนร่วม ทั้งยังช่วยในเรื่องวิชาการและทักษะสังคม อย่างไรก็ตามในการจัดกิจกรรมละครเชิงสังคมควรมีโครงสร้างการแบ่งการทำงานที่ดี เช่น การจัดเวทีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เด็กเล่นได้สำเร็จ การจัดเตรียมการเล่นที่มีกระบวนการแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม ทำให้เด็กได้เห็นกระบวนการทำงานที่ทำหาย เกิดความตื่นเต้นทั้งตัวครูและเด็ก (Calabrese, 2001) การเล่นละครเชิงสังคมมีผลต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล โดยเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครเชิงสังคม มีความสามารถทางสังคมเพิ่มสูงขึ้นในด้านการแสดงความรู้สึก การรับรู้อารมณ์ และการเข้าใจอารมณ์ (Lindsey, Berks & Colwell, 2013)

Marie and McLennon (2012) กล่าวว่า ละครเชิงสังคม เป็นเครื่องมือในการเปิดประสบการณ์ทางสังคมและจัดการปัญหาที่เด็กพบในชีวิตประจำวัน เด็กได้รับการส่งเสริมทักษะการคิด การแก้ปัญหา นำไปสู่การมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อน นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้การจัดการกับอารมณ์ ความคิด ทักษะการใช้คำศัพท์ ผ่านบทบาทสมมติและการเล่นในชีวิตประจำวันอย่างสอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึกและสถานการณ์ นำไปสู่การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ลดปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว และช่วยเสริมสร้างความสามารถในการคิดที่ดี Marie and McLennon (2008) กล่าวถึงขั้นตอนของการใช้ละครเชิงสังคมไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม เป็นการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ หรือเกมง่าย ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก ได้แก่ เกมสมมติรับลูกบอล หรือเกมแสดงเป็นสัตว์ต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 การร่วมสนทนาและแสดงละคร เป็นการให้เด็กได้เล่นละครตามบท สนทนา แบ่งบท และร่วมแสดง

ขั้นที่ 3 การสรุปกิจกรรมร่วมกัน เป็นการให้เด็กได้สะท้อนถึงประสบการณ์ และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม

พฤติกรรมก้าวร้าวส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยเด็กในครอบครัวที่มีรายได้น้อยมีแนวโน้มที่ผู้เลี้ยงดูมีความสามารถในการเลี้ยงดูต่ำ ส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็ก เด็กที่ไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม นำพามาซึ่งปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ การขาดสารอาหาร การมีพัฒนาการไม่สมวัย การขาดความอบอุ่นจากความแตกแยกของครอบครัว ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว ขาดความเชื่อมั่น และไม่เห็นคุณค่าในตนเอง (มูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน ซี.ซี.เอฟ. ในพระราชูปถัมภ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2555) เด็กกลุ่มนี้จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ เพื่อเป็นเกราะป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในอนาคต

การติดตาม ป้องกัน และแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวในชั้นเรียนอนุบาลถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้และการประสบความสำเร็จของเด็กในอนาคต การป้องกันการเกิดพฤติกรรมทางลบและส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมควรเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย แนวทางหนึ่งในการป้องกันกับปัญหานี้ คือ การส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมทางสังคมที่ดี และลดทอนความก้าวร้าวลง โดยนำละครเชิงสังคมมาใช้เพื่อสร้างความรู้ ทักษะการรับมือ และการจัดการกับอารมณ์ทั้งของตนเองและผู้อื่นแก่เด็ก เนื่องจากเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งในการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่อง ผลของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล อันจะเป็นแนวทางในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวที่เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในชั้นเรียน และเสริมสร้างโอกาสในการประสบความสำเร็จทางการเรียนของเด็กในอนาคต

คำถามวิจัย

การใช้ละครเชิงสังคมส่งผลให้เด็กอนุบาลมีการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงขึ้นในแต่ละระยะทดลองหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลในแต่ละระยะทดลอง

สมมติฐานการวิจัย

Ashiabi (2005) ศึกษาเรื่อง การเล่นในห้องเรียนอนุบาลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม พบว่า บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นละครเชิงสังคมส่งผลต่อเด็กในทางที่ดีขึ้น ทั้งในด้านการเรียนรู้ พัฒนาการด้านการเล่น และพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์

Gunter, Caldarella, Korth, and Young (2012) ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการเรียนรู้สังคมและอารมณ์ของเด็กอนุบาล โดยใช้หลักสูตร Strong Start Pre-K ซึ่งมีเนื้อหาการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ผลจากการทดลองพบว่า เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง ในขณะที่สัมพันธภาพระหว่างครูและเด็กดีขึ้น

Lindsey, Berks, and Colwell (2013) ศึกษาเรื่อง การเล่นสมมติและการใช้ร่างกายในการเล่น โดยจัดให้มีการเล่นเคลื่อนไหว การเล่นบทบาทสมมติ และการใช้จินตนาการในการเล่น ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติมีความสามารถทางสังคมเพิ่มสูงขึ้นในด้านการแสดงความรู้สึก การรับรู้อารมณ์ และการเข้าใจอารมณ์

Kim (2013) ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้ผ่านบทเพลงสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยแต่งเพลงที่มีเนื้อหาส่งเสริมสุนทรียะและการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็ก รวมทั้งเสริมสร้างให้เด็กมีความเข้าใจความหมายของคำว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น จากการวิจัยพบว่า เด็กสามารถเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นดีขึ้น

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ว่า หลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้ละครเชิงสังคม กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงขึ้น โดยเปรียบเทียบในระยยะทดลอง 3 คู่ ดังนี้

- 1) ระยยะเส้นฐาน (A1) กับระยยะทดลอง (B1)
- 2) ระยยะย้อนกลับ (A2) กับระยยะทดลอง (B2)
- 3) ระยยะทดลอง (B1) กับระยยะทดลอง (B2)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสังข์กระจาย (แจ่มวิชาสอน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำลังศึกษาในภาคต้น ปีการศึกษา 2558 จำนวน 15 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

- 2.1 ตัวแปรจัดกระทำ คือ การใช้ละครเชิงสังคม
- 2.2 ตัวแปรตาม คือ การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล
3. ระยยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย รวม 12 สัปดาห์ โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยยะทดลอง ดังนี้
  - 3.1 ระยยะเส้นฐาน 2 สัปดาห์
  - 3.2 ระยยะทดลอง 4 สัปดาห์
  - 3.3 ระยยะย้อนกลับ 2 สัปดาห์
  - 3.4 ระยยะทดลอง 4 สัปดาห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

ละครเชิงสังคม หมายถึง การให้เด็กได้ร่วมแสดงบทบาทตามเรื่องราว หรือการแทนตนเองเป็นตัวละครตามสถานการณ์ที่กำหนดขึ้นในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมหรือแก้ปัญหาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอย่างเป็นกระบวนการ โดยให้เด็กอภิปราย สำรวจอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ตลอดจนสวมบทบาทที่หลากหลายตามสถานการณ์ต่าง ๆ และคลี่คลายความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

การใช้ละครเชิงสังคม หมายถึง การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างการเข้าใจ ความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล โดยคัดเลือกเนื้อหาในนิทานที่มุ่งสอนให้เด็กเข้าใจคำศัพท์ของความรู้สึกพื้นฐาน ได้แก่ ดีใจ เสียใจ โกรธ และกลัว และพฤติกรรมในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ร่วมกับการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้แสดงบทบาทของตัวละครตามเนื้อหาในนิทานที่ได้ฟัง ได้แทนตนเองเป็นผู้อื่น และร่วมสนทนาเกี่ยวกับประสบการณ์ การใช้ละครเชิงสังคมจัดขึ้นในช่วงเวลานอกเหนือจาก 6 กิจกรรมหลัก สัปดาห์ละ 5 วัน เวลา 10.15 น. – 11.00 น. เป็นเวลา 45 นาที ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การฟังเรื่องราว เป็นการให้เด็กได้ซึมซับเนื้อหาเกี่ยวกับการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นผ่านการฟังนิทานประกอบหนังสือภาพ

ขั้นที่ 2 การสนทนา เป็นการให้เด็กได้ร่วมพูดคุยเกี่ยวกับเนื้อหาในนิทาน และอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครที่อยู่ในนิทาน โดยครูใช้คำถามนำเพื่อให้เด็กระบุอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของตัวละคร และสำรวจอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของตนเอง

ขั้นที่ 3 การร่วมเล่นละคร เป็นการให้เด็กได้ถ่ายทอดและรับรู้อารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของตัวละครจากการสวมบทบาทเป็นตัวละครนั้น ๆ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

- 1) การเตรียมความพร้อม เป็นการให้เด็กทั้งชั้นเรียนปรับตัวเข้าสู่กิจกรรมโดยการเล่นเกมการส่งง่าย ๆ
- 2) การเล่นตามบทและสลับบท เป็นการให้เด็กแบ่งกลุ่มเล่นละครตามบทที่กำหนด และเล่นตามที่เด็กต้องการแสดงออกเมื่อแทนตนเองเป็นตัวละครนั้น ๆ และเป็นการให้เด็กในกลุ่มย่อยได้เวียนบทบาทเป็นตัวละครต่าง ๆ

ขั้นที่ 4 การสะท้อนประสบการณ์ เป็นการให้เด็กร่วมสนทนาเกี่ยวกับอารมณ์ ความคิดความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการร่วมเล่นละคร และเชื่อมโยงสู่เหตุการณ์ที่สามารถพบเจอในชีวิตประจำวัน

การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมในการแสดงออกของเด็กที่แสดงถึงการรับรู้ เข้าใจ และยอมรับในความคิด อารมณ์ และความรู้สึกของผู้อื่น โดยการแทนตนเองเป็นผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ อันนำไปสู่การแสดงออกต่อผู้อื่นในลักษณะของการแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อ ความเมตตา และ

ความเป็นมิตร ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และความเห็นใจ
รายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบเป็นดังนี้

ความคิด หมายถึง การรับรู้ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น โดยบอกได้ว่าผู้อื่น
มีความรู้สึกอย่างไร จากสีหน้า เสียง การแสดงออกทางอารมณ์ใน 4 อารมณ์ ได้แก่ ดีใจ เสียใจ โกรธ
และกลัว รวมถึงการเข้าใจมุมมองของผู้อื่นในสถานการณ์ที่ผู้อื่นประสบ วัตถุประสงค์การใช้แบบวัดการเข้าใจ
ความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ความรู้สึก หมายถึง การร่วมรู้สึกกับผู้อื่น โดยแสดงอารมณ์ที่สอดคล้องกับอารมณ์
ของผู้อื่นที่กำลังแสดงออกในสถานการณ์นั้น ๆ ใน 4 อารมณ์ ได้แก่ ดีใจ เสียใจ โกรธ และกลัว วัด
โดยใช้แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ความเห็นใจ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นโดยคิดว่าผู้อื่นต้องการ
ความช่วยเหลือนั้น ๆ การกระทำจากมุมมองและความเข้าใจของตนเอง ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับ
ความต้องการที่แท้จริงของผู้อื่น การแสดงพฤติกรรมความเห็นใจ แสดงออกได้ใน 3 ลักษณะพฤติกรรม
ได้แก่ การแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการสร้างความพึงพอใจ วัดโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม
การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูในการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้สนใจในการใช้ละครเชิงสังคมในการพัฒนาทักษะทาง
สังคมของเด็ก และการแก้ไขปัญหาทางสังคมในชั้นเรียน

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
  - 1.1 ความหมายและความสำคัญของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
  - 1.2 องค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
  - 1.3 พัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและพัฒนาการที่เกี่ยวข้อง
    - 1.3.1 พัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
    - 1.3.2 พัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์
    - 1.3.3 พัฒนาการด้านจริยธรรม
    - 1.3.4 พัฒนาการด้านภาษา
  - 1.4 การส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
  - 1.5 การวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
2. ละครเชิงสังคม
  - 2.1 ความหมายและองค์ประกอบของละครเชิงสังคม
  - 2.2 การสอนโดยใช้ละครเชิงสังคม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ละครเชิงสังคม
  - 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

1. การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เป็นความสามารถที่มีความเชื่อมโยงกับรูปแบบการสร้างสัมพันธ์ภาพ โดยเฉพาะในเด็ก สัมพันธภาพถือเป็นสิ่งที่สำคัญ ช่วยทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัย มั่นใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามความต้องการและความรู้สึกของตนเอง (Cavner, 2008) ผู้วิจัยนำเสนอองค์ประกอบของหัวข้อนี้ได้แก่ ความหมายและความสำคัญของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น องค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น พัฒนาการการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและพัฒนาการที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และการวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ความหมายและความสำคัญของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น สามารถสรุปได้ว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น เป็นการแสดงออกถึงความใส่ใจ ยอมรับ และแสดงความเห็นใจผู้อื่น โดยเปรียบตนเองเป็นหนึ่งเดียวกันกับผู้อื่น ผู้ที่เข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเป็นผู้ที่ไวต่อการอ่านความรู้สึกของผู้อื่นทั้งการแสดงออกทาง สีหน้า น้ำเสียง และสัญลักษณ์ทางอารมณ์ต่าง ๆ (Albrecht, 2006; Goldman, 1998; Lewis, 2005; Mayer & Slovey, 1997; กรมสุขภาพจิต, 2543) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเป็นการคิดและการกระทำที่แสดงออกผ่านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นพัฒนาการที่มีความสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Pizzarro, 2006)

การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางสังคม (Eisenberg, Maszk, Murphy, Richard, Smith & Karbon, 1995) นักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงความสำคัญของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ดังนี้

Goldman (2003) กล่าวว่า ผู้ที่มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นจะแสดงพฤติกรรมออกมาในเชิงบวก เช่น ดูแลเด็กที่เล็กกว่า ยอมรับว่าผู้อื่นทำผิดพลาดได้ ปลอดภัยเมื่อเพื่อนไม่สบายใจ กังวลหรือสงสารเวลาเห็นเด็กอื่นร้องไห้ มักช่วยเหลือผู้อื่น บอกความรู้สึกผู้อื่นได้ พยายามทำให้ผู้อื่นอารมณ์ดี และมักให้ของหรือแสดงกิริยาที่ทำให้ผู้อื่นมีความสุข การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ ตารางที่ 1 แสดงองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ความสามารถในการจัดการตนเอง คือ การตระหนักรู้ตนเองและการจัดการความรู้สึกของตนเอง และ 2) ความสามารถในการจัดการทางสังคม คือ การเข้าใจผู้อื่นและตอบสนองต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์	ความสามารถในการจัดการตนเอง	ความสามารถในการจัดการทางสังคม
การเข้าใจ ยอมรับ	การตระหนักรู้ตนเอง ได้แก่ การรู้จักอารมณ์ตนเอง การรู้จักข้อจำกัดตนเอง การเชื่อมั่นในตนเอง	การเข้าใจผู้อื่น ได้แก่ การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น การให้บริการบริการแก่ผู้อื่น การคำนึงถึงเป้าหมายองค์กร
การทำตามข้อตกลง	การจัดการต่อความรู้สึกตนเอง ได้แก่ การควบคุมตนเอง การแสดงออกถึงเจตจำนง การรับผิดชอบ มัคคุนธรรม การปรับตัวต่อสถานการณ์	การตอบสนองอย่างเหมาะสม ได้แก่ การสนับสนุน/พัฒนาผู้อื่น การชักจูงผู้อื่นในทางที่ดี การสื่อสารอย่างเหมาะสม การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ (2547) กล่าวว่า ผู้ที่มีการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นย่อมแสดงถึงความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจความต้องการ อารมณ์ และความตระหนักของผู้อื่น คุณสมบัติเช่นนี้ทำให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นคนที่ผู้อื่นต้องการทำงานด้วย การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นถือเป็นส่วนหนึ่งของการตระหนักรู้ทางสังคม (social awareness)

Findlay, Girardi and Coplan (2006) กล่าวว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กเป็นสิ่งสำคัญและควรแสดงต่อเพื่อน เพราะการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีขึ้น และมีส่วนช่วยให้เด็กเข้าใจผู้อื่น เข้าใจสังคมสูงขึ้น การเข้าใจสังคมมีความสัมพันธ์กับการประเมินตนเอง การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนที่มีความแตกต่างกัน และการแสดงออกต่อเพื่อนแต่ละคนอย่างเหมาะสม

Cavner (2008) กล่าวว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นมีความสำคัญซึ่งนำไปสู่ความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่น และเข้าใจในการกระทำของผู้อื่น การเสริมสร้างการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในเด็กนั้นเป็นเรื่องยากเพราะเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ตามควรส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเพราะเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างเด็กกับผู้อื่น หากเด็กมีสัมพันธภาพที่ดีย่อมนำมาซึ่งความรู้สึกปลอดภัย นอกจากนี้เด็กจะสามารถเรียนรู้การใส่ใจผู้อื่นเมื่อมีประสบการณ์ในการรับและการแสดงความรู้สึก เด็กที่ได้รับการฝึกฝนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ย่อมมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และมีการคิดที่ซับซ้อนมากขึ้น ในขณะที่เด็กที่ถูกข่มเหง ถูกละเลย หรือไม่ได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่ย่อมไม่เกิดสัมพันธภาพกับผู้ใหญ่และเพื่อน ซึ่งทำให้เด็กไม่ได้

รับการพัฒนาเรื่องการเรียนรู้ถึงความปลอดภัยและการนึกถึงผู้อื่น หากเด็กได้รับการส่งเสริมพฤติกรรม การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เด็กย่อมได้รับการเสริมสร้างพัฒนาการด้านจริยธรรมซึ่งส่งผลดีตามมาใน หลายด้าน ดังนี้

- 1) การมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก คือ การที่เด็กได้ฝึกการเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของ ตนเอง จะทำให้เข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นได้ดีมากขึ้น การบรรลุถึงทักษะด้านนี้จะต้อง สร้างบรรยากาศชั้นเรียนที่ดีและลดการเกิดพฤติกรรมที่ทำหาย
  - 2) การเสริมสร้างทักษะการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในชีวิต โดยเด็กจะมีความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งทักษะนี้ส่งผลเมื่อโตขึ้นในเรื่องของการทำงาน การ สร้างความสัมพันธ์ และการสื่อสารอย่างเหมาะสม
  - 3) การเข้ากับคนง่ายช่วยเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความสามารถในการแสดงอารมณ์ที่ดีในการเลือกที่จะทำอะไร เด็กจะมีความมั่นใจในการทำสิ่ง ต่าง ๆ เมื่อได้รับมอบหมาย หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่อนุญาตให้ทำในสิ่งที่เด็กต้องการ
  - 4) การเริ่มที่จะเข้าใจการตอบสนองต่อสังคม เด็กที่ได้รับการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึก ผู้อื่น จะสามารถจัดการและควบคุมการกระทำต่อคนอื่นและสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม
- สรุปได้ว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ มีความสำคัญต่อการตระหนักรู้ทางสังคม ช่วยให้เรียนรู้ที่จะอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง เหมาะสม ผ่านการควบคุมตนเองและตอบสนองความต้องการของผู้อื่นได้ด้วยความเข้าใจ นอกจากนี้ การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นยังเป็นพื้นฐานด้านจริยธรรมเมื่อเด็กโตขึ้น

1.2 องค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้แบ่งองค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นไว้ ดังนี้ Feshbach (1983, อ้างถึงใน Goodstein, 2013) ได้แบ่งองค์ประกอบเข้าใจ ความรู้สึกผู้อื่นออกเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ความสามารถในการระบุ อธิบาย การแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกผู้อื่น เด็ก ควรเรียนรู้และได้สัมผัสรับรู้ความรู้สึกตนเองก่อนเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งช่วยให้เด็กสนทนา เกี่ยวกับอารมณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น โกรธ กลัว มีความสุข อิจฉา เหนงา ภูมิใจ เศร้า ตะลึง กังวล
- 2) ความสามารถในการมองโลกของผู้อื่น คือ การมองเห็นสิ่งต่าง ๆ จากมุมมองของ แต่ละบุคคล
- 3) ความสามารถในการร่วมรับประสบการณ์ความรู้สึกและอารมณ์ของบุคคลอื่น และ ตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกผู้อื่นผ่านการกระทำ

Goldman (1998) แบ่งการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเข้าใจผู้อื่น 2) การช่วยเหลือผู้อื่นให้ไปสู่เป้าหมาย 3) การพัฒนาผู้อื่น 4) การเสริมแรงผู้อื่นที่มีความหลากหลาย และ 5) การตระหนักถึงความเป็นพลเมือง ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1) การเข้าใจผู้อื่น (understanding other) คือ การสัมผัสได้ถึงอารมณ์และมุมมองของผู้อื่น รวมไปถึงการแสดงความสนใจต่อความคิดผู้อื่น ผู้ที่มีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นจะมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1) การแสดงความใส่ใจอารมณ์ของผู้อื่นและเป็นผู้ฟังที่ดี
- 1.2) การสัมผัสและเข้าใจได้ถึงมุมมองของผู้อื่น
- 1.3) การช่วยเหลือผู้อื่นได้ตามที่ผู้อื่นต้องการและรู้สึก

2) การบริการด้วยความใส่ใจ (service orientation) คือ การคาดการณ์ การจัดการ และการเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นต้องการ ผู้ที่มีความสามารถในการช่วยเหลือผู้อื่นไปสู่เป้าหมายจะมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

2.1) การเข้าใจความต้องการของผู้อื่นและตอบสนองตามความต้องการด้วยสิ่งที่ผู้อื่นต้องการ

- 2.2) การแสวงหาวิธีการเพื่อทำให้ผู้อื่นเกิดความพึงพอใจ
- 2.3) การยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือ
- 2.4) การเข้าใจมุมมอง การกระทำของผู้อื่น และการให้คำแนะนำผู้อื่น

3) การพัฒนาผู้อื่น (developing other) คือ การส่งเสริมให้ผู้อื่นได้พัฒนาตนเองตามที่ต้องการและสนับสนุนความสามารถของผู้อื่น ผู้ที่มีความสามารถในการพัฒนาผู้อื่นจะมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 3.1) การให้การยอมรับหรือการให้รางวัลแก่ผู้อื่นเมื่อประสบความสำเร็จ
- 3.2) การให้ข้อมูลแก่ผู้อื่นเพื่อส่งเสริมให้ผู้นั้นได้พัฒนาตนเอง
- 3.3) การให้คำปรึกษาและเป็นแบบอย่างที่ดี

4) การเสริมแรงที่หลากหลาย (leveraging diversity) คือ การเตรียมโอกาสที่ดี โดยผู้ที่มีความสามารถในการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เพื่อให้เกิดทักษะในเรื่องดังนี้

- 4.1) การเคารพในความแตกต่างเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้อื่น
- 4.2) การเข้าใจมุมมองที่แตกต่างจะช่วยลดความขัดแย้งในกลุ่ม
- 4.3) การหาโอกาสในการเปลี่ยนความแตกต่างให้เป็นการส่งเสริมผู้อื่น
- 4.4) การไม่มีอคติ

5) การตระหนักรู้ทางการเมือง (political awareness) คือ การสร้างความเข้าใจในการเป็นพลเมือง การอยู่ร่วมในสังคมและองค์กรต่าง ๆ

5.1) การเข้าใจหลักในการสร้างความสัมพันธ์

5.2) การสร้างเครือข่ายทางสังคม

5.3) การเข้าใจวิธีเผชิญหน้ากับผู้อื่น

5.4) การเข้าใจหลักเหตุผลของความเป็นจริง

McAllister (2002) กล่าวถึงองค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความคิด (cognitive) คือ การเข้าใจความหมายของอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น

2) ด้านความรู้สึก (affective) คือ การร่วมรู้สึกกับผู้อื่น

3) ด้านพฤติกรรม (behavioral) คือ การกระทำที่ตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นอย่างเหมาะสม

Ekman (2007) ได้แบ่งองค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นว่าประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความคิด (cognitive empathy) หมายถึง ความสามารถในการรู้ได้ว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร โดยแทนตนเองเป็นผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้ที่มีความสามารถในด้านนี้จะสามารถทำงานได้ดี รวมถึงสามารถสนับสนุนส่งเสริมผู้อื่นได้

2) ด้านความรู้สึก (emotional empathy) หมายถึง ความสามารถในการร่วมรู้สึก เป็นเสมือนส่วนหนึ่งของผู้อื่น แสดงความรู้สึกตามที่ผู้อื่นรู้สึกเหมือนเงาสะท้อนในกระจก การร่วมรู้สึกเช่นนี้จะช่วยให้มีทัศนคติที่ดีร่วมกับผู้อื่น และให้การตอบสนองแก่ผู้อื่นอย่างเหมาะสม

3) ด้านความเห็นใจ (compassionate empathy) หมายถึง ความสามารถที่เพิ่มขึ้นจากการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและการร่วมรู้สึกกับผู้อื่น ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติตนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือทำในสิ่งที่ผู้อื่นต้องการ

Thomas (2013) ได้แบ่งการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความรู้สึก (emotional empathy) หรือเรียกว่า การตอบสนองต่อความรู้สึกผู้อื่น (affective empathy) หรือ การแทนตนเองเป็นผู้อื่น (primitive - empathy) หมายถึง การมีความรู้สึกร่วมกับผู้อื่น และมีการตอบสนองต่ออารมณ์ของผู้อื่นได้อย่างอัตโนมัติและเหมาะสม รวมถึงการร่วมรับฟัง แบ่งปันอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น

2) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความคิด (cognitive empathy) หมายถึง การตระหนักได้ถึงอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ในบางครั้งจะเรียกการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านนี้ว่า การมองจากมุมผู้อื่น (perspective taking)

ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลจากบทความงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยแบ่ง ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านความเห็นใจ นำเสนอการสังเคราะห์ตามตารางด้านล่าง ดังนี้

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของงานวิจัย

องค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น	นักทฤษฎี			
	Feshbach (1983)	Goldman (1998)	McAllister (2002)	Ekman (2007)
ด้านความคิด				
1. ความสามารถในการระบุอารมณ์ผู้อื่น	✓			✓
2. เข้าใจความหมายของอารมณ์ตนเอง			✓	
3. เข้าใจมุมมองผู้อื่น	✓		✓	
4. เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น		✓	✓	
ด้านความรู้สึก				
1. ร่วมรับอารมณ์ความรู้สึกผู้อื่น	✓	✓		
2. ร่วมรู้สึกกับผู้อื่น			✓	✓
ด้านความเห็นใจ				
1. ใส่ใจอารมณ์ผู้อื่น			✓	
2. ช่วยเหลือผู้อื่นตามที่ผู้อื่นต้องการ			✓	
3. แสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม			✓	✓

รายละเอียดขององค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลมีดังนี้

- 1) ด้านความคิด หมายถึง การรับรู้ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น สามารถบอกได้ว่าผู้อื่นมีความรู้สึกอย่างไร จากสีหน้า เสียง และเข้าใจในการแสดงออกทางอารมณ์ต่าง ๆ รวมถึงการเข้าใจมุมมองของผู้อื่น
- 2) ด้านความรู้สึก หมายถึง การตอบสนองทางอารมณ์ความรู้สึกที่เหมาะสม การร่วมรู้สึกกับผู้อื่น สามารถแสดงอารมณ์ที่สอดคล้องกับอารมณ์ของผู้อื่น
- 3) ด้านความเห็นใจ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ความเข้าใจของตนเองเป็นการกระทำจากมุมมอง และความเข้าใจของตนเอง ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้อื่นที่แท้จริง

1.3 พัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและพัฒนาการที่เกี่ยวข้อง

การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเป็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้น นอกจากนี้ยังมีพัฒนาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ได้แก่ พัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น พัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ พัฒนาการด้านจริยธรรม และพัฒนาการด้านภาษา โดยมีรายละเอียดของแต่ละพัฒนาการ ดังนี้

1.3.1 พัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

ผู้วิจัยศึกษาพัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น พบว่า มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่าน ได้อธิบายถึงด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ดังนี้

Hoffman (1987) กล่าวถึงลำดับขั้นพัฒนาการการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ดังนี้

1) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นโดยทั่วไป (global empathy) หมายถึง การรับรู้และแสดงพฤติกรรมตามที่ได้สัมผัสมาจากสิ่งแวดล้อม ในขั้นนี้จะอยู่ในวัยทารก พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมา เช่น หากเด็กเห็นผู้อื่นร้องไห้จะร้องไห้ตาม

2) การให้ความสนใจแก่ผู้อื่น (attention other) หมายถึง การรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นผ่านการสังเกต ช่วงนี้เด็กเริ่มรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้นแต่ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

3) การแสดงออกถึงพฤติกรรมเสริมสร้างสังคม (prosocial action) หมายถึง การตอบสนองผู้อื่นผ่านการกระทำ และเด็กเริ่มเรียนรู้ว่าอารมณ์ของคนอื่นต่างไปจากตน

4) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (empathy for another) หมายถึง การแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นแม้ไม่รู้จัก และสามารถทำความเข้าใจได้ว่าอารมณ์ความรู้สึกของแต่ละคนมีความแตกต่างกันไป

Hoffman (2000) กล่าวถึงพัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นว่า เกี่ยวข้องกับการตอบสนองและพฤติกรรมทางสังคม ทฤษฎีนี้เริ่มขึ้นตั้งแต่แรกเกิด โดยในช่วงปีแรกทารกมักมองหาความสะดวกสบายให้ตนเองและแสดงออกให้ผู้อื่นรับรู้ถึงความต้องการ และในช่วงปีที่ 2 เด็กเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น เด็กอาจให้ตุ๊กตาตัวโปรดกับคนสนิท เด็กมีพัฒนาการด้านการคิด การรับรู้เข้าใจความต้องการของผู้อื่นมากขึ้น หากเด็กได้รับทัศนคติในทางลบจากผู้ใหญ่ ได้รับรู้เรื่องราวที่ไม่เหมาะสม ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาในช่วงปฐมวัย การแสดงออกถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นจะถูกจำกัดทันที

Smith (2006) นำเสนอพัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัย 3 - 5 ปี ดังนี้

อายุ 3 ปี

- 1) มีส่วนร่วมในการเล่าเรื่องประสบการณ์กับคนในครอบครัว
- 2) สร้างการเข้าสู่เนื้อเรื่อง มีการขึ้นต้นและการจบเรื่อง
- 3) ใช้คำพูดเพื่อสร้างความใกล้ชิด สนทนาสนม
- 4) ควบคุมพฤติกรรมทางสังคมต่อเด็กอื่น
- 5) เข้าใจว่าอารมณ์มีการเปลี่ยนแปลง และแต่ละคนมีการแสดงอารมณ์ที่ต่างกัน
- 6) แสดงความตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่น
- 7) จัดการกับอารมณ์เมื่อโกรธ หรือเสียใจ
- 8) เข้าใจชื่อของอารมณ์ต่าง ๆ
- 9) เข้าใจอารมณ์ของผู้อื่นผ่านสีหน้าและบอกได้
- 10) เข้าใจว่าผู้อื่นจะรู้สึกอย่างไรเมื่อเจอกับสถานการณ์ต่างๆและบอกได้เช่น “แม่ต้องเจ็บแน่เลย แม่โดนมีดบาด”
- 11) แบ่งปันสิ่งของ
- 12) ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์เมื่อต้องอยู่กับผู้ที่รู้สึกเสียใจ
- 13) มีการซึมซับความเสียใจของผู้อื่น
- 14) สรรภาพเมื่อทำผิด
- 15) แสดงความยินดีที่จะช่วยเหลือผู้ที่กำลังเสียใจ หรือผิดหวัง
- 16) จัดการในการเล่นได้อย่างสมบูรณ์
- 17) มีการหมุนเวียน ผลัดเปลี่ยนเครื่องเล่นกับเพื่อน
- 18) ใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึก และปลอบใจผู้อื่น
- 19) พูดถึงอารมณ์ของตนเอง และสาเหตุของการเกิดอารมณ์นั้น ๆ
- 20) แสดงความเสียใจเมื่ออยู่กับเพื่อนที่ทำผิด
- 21) แสดงอารมณ์ที่หลากหลายและซับซ้อน เช่น รัก ดี เสียใจ พอใจ โกรธ ใจดี และตกใจ
- 22) พูดถึงเหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองต้องผิดหวังแก่พ่อแม่พี่
- 23) มีพฤติกรรมซ่อนสิ่งของ
- 24) อ้างถึงอารมณ์ กฎของสังคม และผลของการกระทำเมื่อต้องการที่จะคัดค้านอะไร
- 25) คิดว่าผู้อื่นไม่สามารถจะเห็นในสิ่งที่ตนเองเห็น

อายุ 3 ปี 6 เดือน

- 1) พยายามทำให้ผู้อื่นมีความสุข หัวเราะ

- 2) เล่าเรื่องตลกให้คนในครอบครัวฟัง
- 3) เข้าใจว่าการกระทำของตนอาจทำร้ายผู้อื่น
- 4) พุดถึงอารมณ์ของตนเองที่ผ่านมาแล้วได้ เช่น “เมื่อวานฉันรู้สึกเสียใจ”
- 5) มีการทำผิดซ้ำ ๆ
- 6) พยายามควบคุมตนเองไม่ให้ทำผิด
- 7) มีเหตุผลในการร้องขอสิ่งต่าง ๆ
- 8) สร้างความมั่นใจหลังจากที่ทำผิด
- 9) แสดงการให้อภัยแก่ผู้ที่ทำผิด
- 10) แสดงความอายเมื่อทำสิ่งที่ผิด

อายุ 4 ปี

- 1) เล่าเรื่องราว ประสบการณ์ที่ผ่านมาได้อย่างดี มีเนื้อหาที่สอดคล้องกัน และมีลำดับขั้นตอนในการเล่า
- 2) เข้าไปเล่นกับเด็กอื่นที่กำลังเล่นคนเดียว
- 3) รู้ว่าต้องแสดงพฤติกรรมดีหรือไม่อย่างไรต่อการกระทำของผู้อื่น
- 4) ช่วยเด็กอื่นที่ต้องทำงานคนเดียว
- 5) คิดถึงผลของการแสดงอารมณ์ของตนเอง
- 6) แสดงอารมณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
- 7) เข้าใจว่าในสถานการณ์เดียวกัน แต่ละคนจะมีอารมณ์ความรู้สึกที่แตกต่างกัน
- 8) กลัวความมืดและสัตว์ประหลาด
- 9) การอยู่ห่างจากคนที่รักเพียงชั่วคราวไม่ทำให้ร้องไห้
- 10) ผลักดันตนเองไปสู่เป้าหมายอย่างช้า ๆ
- 11) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามกฎ
- 12) เข้าใจถึงการทำดี และไม่ตามกฎ
- 13) มีความยุติธรรม เข้าใจเรื่องสัญญา หรือการโกง
- 14) อธิบายสิ่งที่ควรทำ หลักคุณธรรม จริยธรรมได้
- 15) มีการแบ่งปัน หมุนเวียนของเล่นให้เพื่อนมากขึ้น
- 16) มีความเมตตาต่อสัตว์
- 17) เข้าใจ แยกแยะสิ่งที่จริงและไม่จริง
- 18) แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นแม้ว่าพ่อแม่จะไม่ได้บอก

- 19) แสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมขณะเล่นร่วมกับผู้อื่น
- 20) ตอบสนองความต้องการของผู้อื่นด้วยความยินดี
- 21) ควบคุมสีหน้าท่าทางของตนเองได้อย่างเหมาะสมแม้ว่ารู้สึกไม่พอใจ
- 22) รู้ถึงความแตกต่างระหว่าง สิ่งที่คาดหวัง กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง
- 23) บอกเล่าสาเหตุของการเกิดอารมณ์ของผู้อื่นได้

อายุ 4 ปี 6 เดือน

- 1) เล่นร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม มีความยืดหยุ่นที่จะเป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม
- 2) รู้จักการแลกเปลี่ยน
- 3) จำแนกความแตกต่างของสิ่งของได้
- 4) ยอมรับในพฤติกรรมที่แตกต่างของตนเอง
- 5) รู้สึกถึงความยุติธรรม รู้ได้ว่าใครเป็นผู้ทำผิด
- 6) พยายามหยุดพฤติกรรมของผู้อื่นที่กำลังทำผิด
- 7) มีการปรับภาษาเวลาพูดกับเด็กที่เล็กกว่า

อายุ 5 ปี

- 1) พูดถึงสิ่งที่ยากจะเป็นเมื่อโตขึ้น
- 2) พูดถึงความเป็นตัวเอง ความแตกต่างของตัวเองและผู้อื่น
- 3) มีเพื่อนสนิทอย่างน้อย 1 คน
- 4) ตอบสนองเพื่อนที่ร้องไห้ด้วยความเห็นอกเห็นใจ
- 5) แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มคนอื่นด้วยความเห็นอกเห็นใจ เช่น “พวกคนจนต้องการอาหาร”
- 6) ชอบเล่นกับผู้อื่น แต่บางครั้งชอบอยู่คนเดียว
- 7) เข้าใจถึงอารมณ์ที่หลากหลายของแต่ละบุคคล สามารถรับมือได้กับอารมณ์ของแต่ละคน แต่ละสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม
- 8) มีรูปแบบพฤติกรรมที่ธรรมดา ไม่โดดเด่น
- 9) เข้าใจว่าการแสดงออกทางอารมณ์นั้น สามารถสร้างทำได้
- 10) เข้าใจว่าผู้อื่นอาจไม่ได้มีความรู้สึกตามที่แสดงออกมาให้เห็น
- 11) อ้างถึงความต้องการของผู้อื่นเพื่อแสดงออกถึงความเมตตา
- 12) บอกกฎของบ้านตนเองให้กับเพื่อนของตนที่มาเล่นที่บ้าน
- 13) เข้าใจพื้นฐานของอารมณ์ เหตุผล และสิ่งที่อาจตามมาจากการแสดงอารมณ์

- 14) อ่านใจผู้อื่นเพื่อเป็นผู้กำหนดสถานการณ์
- 15) รู้สึกผิดเมื่อไม่ได้รับการตอบแทน
- 16) เข้าใจและเคารพกฎ
- 17) ประเมินความต้องการของตนเองอย่างพอเพียง
- 18) แสดงพฤติกรรมทางบวก หรือพฤติกรรมเอื้อสังคมต่อเพื่อนที่อยู่คนเดียวมากกว่าเพื่อนที่อยู่เป็นกลุ่ม
- 19) มีจิตสำนึกในด้านคุณธรรม จริยธรรม
- 20) ปกป้องเด็กที่อายุน้อยกว่า
- 21) เข้าใจ เห็นคุณค่าของความเมตตา
- 22) แสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม
- 23) ปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมกับกฎเกณฑ์ทางสังคม
- 24) สร้างเกมขึ้นมาโดยมีกฎการเล่นแบบพื้นฐาน
- 25) สัมผัสได้ถึงสิ่งต่างๆของผู้อื่น ไม่ว่าจะ เป็น เรื่องส่วนตัว เคยมีประสบการณ์อย่างไร การดำเนินชีวิตเป็นอย่างไร

McDonald (2012) ได้แบ่งขั้นพัฒนาการการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ดังนี้

- 1) การแสดงปฏิกิริยาของเด็กแรกเกิด (reflexive in new born) ในช่วง 18 - 72 ชั่วโมงแรกของชีวิต เด็กเกิดใหม่มีกร้องและส่งเสียงให้ผู้อื่นได้ยิน ลักษณะเช่นนี้ถือเป็นการสื่อสารถึงอารมณ์ของเด็ก เด็กเกิดใหม่มักตอบสนองการร้องไห้ของเด็กทารกอื่นมากกว่าการถูกระตุ้นจากความเจ็บ การที่เด็กร้องไห้ตามเด็กอื่นนั้นถือว่าการแสดงออกถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เพราะการได้ยินเสียงของเด็กอื่นที่ร้องแล้วมีการตอบสนองอารมณ์ไปในทางลบเช่นเดียวกับเด็กอื่น
- 2) การแสดงถึงตัวตนในช่วงทารก (personal in infancy) การตอบสนองความรู้สึกในด้านลบเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างได้รับสัมพันธภาพกับผู้อื่น ในเด็กทารกแรกเกิดยังไม่สามารถแสดงอารมณ์ได้มากมาย แสดงออกได้เพียงอารมณ์พื้นฐานเด็กเริ่มที่จะมีความรู้สึกที่ไม่ดีร่วมกับผู้อื่น และเริ่มจัดการกับพฤติกรรม เช่น การหาวิธีสร้างความสะดวกสบายให้ตนเอง การหาทางขจัดความยุ่งยากด้วยตนเอง ในช่วงนี้เป็นการพัฒนาควบคู่ไปกับการเข้าใจความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น โดยเกิดขึ้นในช่วง 2 ปีแรก
- 3) การตอบสนองการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในช่วงวัยเตาะแตะ (empathic responding in toddlerhood) มีการศึกษาระยะยาวเกี่ยวกับพัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในช่วง 2-3 ปีแรก พบว่า เด็กมีการตอบสนองต่อการกระตุ้นของคนแปลกหน้าและพ่อแม่ของตนเองแตกต่างกัน เด็กมีการแสดงออกถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นมากขึ้นด้วย การแสดงผ่าน

พฤติกรรม รวมถึงการแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง และการให้ความสนใจเมื่อผู้อื่นมีความกังวล และเริ่มช่วยเหลือผู้อื่น

4) การคิดและการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในช่วงปฐมวัย (cognitive empathy gain in early childhood) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการคิดและด้านความรู้สึก ด้านการคิด หมายถึง การเข้าใจมุมมองของผู้อื่น การคาดเดาได้ว่าผู้อื่นจะแสดงออกอย่างไรเมื่อประสບอยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ และด้านความรู้สึก หมายถึง การรับรู้ได้ถึงอารมณ์ความรู้สึกผู้อื่นโดยการนำตนเองเข้าไปร่วมรู้สึกกับผู้อื่นด้วย

พัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในช่วงปฐมวัยมีความสอดคล้องกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้แก่ พัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กเรียนรู้การแสดงออกทางอารมณ์และตอบสนองต่อความรู้สึกผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ พัฒนาการด้านจริยธรรม คือ การที่เด็กแสดงถึงความอ่อนโยนต่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น และยังเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านภาษาเนื่องจากการเลือกใช้คำพูด สื่อความหมายในสิ่งที่ต้องการ ผู้วิจัยสรุปพัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นออกเป็น 4 ชั้น ดังนี้

1) การรับรู้ความรู้สึกผู้อื่น เป็นพัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นที่เกิดขึ้นในช่วง 2 ปีแรก เด็กสามารถรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกผู้อื่นโดยการร่วมแสดงออก เช่น ร้องไห้ตามเด็กอื่น ในส่วนของการแสดงออกทางอารมณ์ เด็กยังไม่สามารถแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้หลากหลาย

2) การสนใจอารมณ์ความรู้สึกผู้อื่น ในช่วงอายุ 2 – 3 ปี เด็กเริ่มตั้งใจดูการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้อื่น และรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นได้มากขึ้น เด็กเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยการแสดงออกทางสีหน้าร่วมกับผู้อื่นได้ทั้งในด้านอารมณ์ลบและบวก เริ่มช่วยเหลือหรือแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น แต่ยังมีตนเองเป็นศูนย์กลาง

3) การตอบสนองอารมณ์ของผู้อื่น ในช่วง 3 – 4 ปี เด็กเริ่มแสดงพฤติกรรมสร้างความพึงพอใจแก่ผู้อื่น และเริ่มเรียนรู้ว่าอารมณ์ของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน เด็กสามารถปรับตัวเข้าหาผู้อื่นได้โดยสร้างความเป็นมิตร ช่วงวัยนี้เด็กบอกได้ว่าตัวเองรู้สึกอย่างไร และเริ่มควบคุมอารมณ์ตนเองได้

4) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ในช่วงวัย 4 – 5 ปี เด็กสามารถแสดงถึงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ร่วมรับรู้อารมณ์ความรู้สึกผู้อื่นที่มีความหลากหลายในแต่ละคน แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความยินดี รวมไปถึงการเข้าใจมุมมองของผู้อื่นแม้ไม่ใช่คนใกล้ตัว

1.3.2 พัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์

องค์กรสุขภาพของสำนักงานแห่งมิชิแกน (Michigan Department of Community Health) ให้ข้อมูลพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ของเด็กตั้งแต่แรกเกิด – 3 ปี โดยแบ่งตามช่วงอายุของเด็กดังนี้

- 1) แรกเกิด - 3 เดือน จะมองหน้า ฟังเสียง เจียบเมื่ออุ้ม ร้องไห้ หัวเราะ กระซิบ
- 2) อายุ 3 – 6 เดือน จะให้รอยยิ้มและหัวเราะ ร้องไห้เมื่อเสียใจและมองหาความสบาย แสดงความตื่นตัวโดยการแกว่งแขนและขา ชอบมองหน้าผู้ที่เลี้ยงดูใกล้ชิด
- 3) อายุ 6 – 9 เดือน ชอบเล่นเกมตบแฉะกับผู้เลี้ยงดู มีการตอบสนองต่อการเรียนชื่อของตนสนุกสนานในการทำกิจวัตรประจำวัน รู้สึกเสียใจเมื่อต้องห่างจากผู้เลี้ยงดู ยังไม่ไวใจคนแปลกหน้า ชอบดูดหัวนิ้วโป้ง หรือกอดตุ๊กตาเพื่อสนองความต้องการของตนเอง
- 4) อายุ 9 -12 เดือน แสดงอารมณ์โกรธ เศร้า และมีความสุข แสดงความรู้สึกละแสร่งผ่านการยิ้ม ร้องไห้ ให้ความสัมพันธ์ที่พิเศษแก่ผู้เลี้ยงดู มีความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อะไรต่าง ๆ เล่นแบบผู้อื่น สนุกกับหนังสือ
- 5) อายุ 12- 18 เดือน ปกป้องและรักษาความสัมพันธ์ ไม่ไวใจผู้อื่น ตื่นเต้นเมื่อได้สำรวจสิ่งใหม่ ๆ สามารถเรียกพ่อและแม่ได้ ปรับตัวตามกิจวัตรประจำวันที่เปลี่ยนแปลง
- 6) อายุ 18 – 24 เดือน แสดงอาการหัวเราะเสียงดัง แสดงความรักต่อผู้อื่น เล่นข้าง ๆ กับเด็กอื่นมีความตื่นตัว ปกป้องตนเองโดยการพูดว่า “ไม่” ยังไม่ไวใจผู้อื่น สถานที่ใหม่ ๆ หรือสิ่งใหม่ ๆ
- 7) อายุ 24 – 30 เดือน เริ่มใช้ภาษาในการสื่อสาร เริ่มเล่นกับผู้อื่น มีอาการเขินอายเมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ใหม่ เริ่มชอบผู้อื่น เล่นบทบาทสมมติ ยิ้มและหัวเราะ สนุกกับหนังสือมากมายและเกมที่ง่าย ๆ
- 8) ช่วงอายุ 30 -36 เดือน เล่นได้อย่างอิสระ เริ่มแยกตัวได้จากผู้เลี้ยงดู เริ่มที่จะแบ่งปันสิ่งของกับผู้อื่น แสดงอารมณ์ ความรู้สึกต่อผู้อื่น แสดงอารมณ์ที่หลากหลายมากขึ้น สนุกกับหนังสือและเกม

สำนักงานพัฒนาการเด็ก (Office of child development) ได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ของเด็กวัย 3 – 5 ปี ไว้ดังนี้

วัย 3 ปี เด็กมีความเข้าใจในการหมุนเวียน ผลัดกันเล่น แต่ยังไม่สามารถทำได้ดีนัก มีความหวาดกลัวความมืด เริ่มมีการสนทนากับเด็กอื่น เล่นข้าง ๆ กับเด็กอื่นและเริ่มที่จะเล่นกับเด็กอื่นบ้าง

วัย 4 ปี มีอารมณ์ที่แปรปรวน ร้องไห้ง่ายแต่หายไว ชอบพูดถึงความสามารถของตนเองให้ผู้อื่นฟัง ชอบเล่นกับผู้อื่นมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่เป็นกลุ่ม แต่ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ยังไม่สามารถจะรอคอยได้นัก ชอบที่จะเล่นอย่างอิสระ เด็กวัยนี้เริ่มที่สร้างเพื่อนสนิท

วัย 5 ปี เด็กสามารถแบ่งปัน หมุนเวียนของเล่นกับผู้อื่นได้แล้ว ชอบเล่นบทบาทสมมติร่วมกับเพื่อน แสดงพฤติกรรมที่ดีต่อเด็กที่อายุน้อยกว่า สัตว์ หรือผู้อื่นที่บาดเจ็บ เชื้อฟังกฎต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น สามารถควบคุมอารมณ์ และการแสดงอารมณ์ได้ดีขึ้น ชอบที่ทำให้ผู้อื่นหัวเราะ ภูมิใจในความสำเร็จของตนเองและไม่อายที่จะพูดถึงเรื่องดี ๆ ของตนเอง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ได้แบ่งพัฒนาการด้านสังคมของเด็กอายุ 3 – 5 ปี ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ด้านพฤติกรรมการปรับตัวทางสังคม และด้านการเห็นคุณค่าของความแตกต่าง ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ หมายถึง การแสดงทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ โดยมีพฤติกรรมที่บ่งชี้ ดังนี้

อายุ 3 ปี

- 1) ทักทาย พูดคุยตอบคำถามกับผู้ใหญ่โดยมีผู้ใหญ่ช่วย
- 2) ขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่
- 3) ทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อเอาใจผู้ใหญ่
- 4) มีความเชื่อมั่นในการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่พ่อแม่ (เช่น ครู หมอ ฯลฯ)
- 5) มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่อย่างเหมาะสม และมีสัมมาคารวะ
- 6) ช่วยเหลือผู้ใหญ่งานบ้านตามสมควร
- 7) ไม่มีพฤติกรรมก้าวร้าวกับผู้ใหญ่
- 8) รู้จักปรับน้ำเสียงและความดังตามสถานการณ์ต่าง ๆ โดยไม่มีผู้ใหญ่แนะนำ
- 9) สนใจฟังผู้อื่นขณะสนทนา
- 10) รู้จักผลัดกันพูดผลัดกันฟังในกลุ่มสนทนา
- 11) ใช้ถ้อยคำ และน้ำเสียงที่อ่อนโยน

อายุ 4 ปี

- 1) ทักทาย พูดคุยตอบปัญหากับผู้ใหญ่ด้วยตนเอง
- 2) ขวนผู้ใหญ่งานด้วย
- 3) รู้จักต่อรอง และประนีประนอมกับผู้ใหญ่เมื่อเกิดความขัดแย้ง

- 4) เสนอตัวช่วยเหลือผู้ใหญ่
- 5) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือแสดงความคิดเห็นของตนเองในเรื่องต่าง ๆ
- 6) รู้จักปรับน้ำเสียงและความดังตามสถานการณ์ต่าง ๆ
- 7) ถ่ายทอดข้อความที่ได้รับจากตนหนึ่ง ไปยังอีกคนหนึ่งได้ถูกต้อง

ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน หมายถึง การแสดงทักษะทางสังคมเชิงบวกกับเพื่อนวัยเดียวกัน โดยมีพฤติกรรมที่บ่งชี้ ดังนี้

อายุ 3 ปี

- 1) แสดงความสนใจต่อเด็กอื่น
- 2) พูดคุยและเล่นกับเพื่อนเด็กด้วยกัน
- 3) เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มได้
- 4) เล่นอิสระกับเพื่อนเด็ก จำนวน 2 คน ขึ้นไป
- 5) ยอมรับการช่วยเหลือจากเพื่อน
- 6) บอกชื่อเพื่อนได้อย่างน้อย 1 ชื่อ
- 7) ยอมรับกฎ กติกา เวลาเล่นกับเพื่อน

อายุ 4 ปี

- 1) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีอย่างต่อเนื่องกับเพื่อน เช่น บอกว่าคิดถึงเพื่อน คอยให้มาเล่นด้วยกัน เก็บของหรือขนมไว้ให้เพื่อน
- 2) ฟังเพื่อน และแสดงความคิดเห็น
- 3) ช่วยเหลือเพื่อน
- 4) ร่วมกิจกรรมกลุ่มกับเพื่อนจนกิจกรรมนั้นแล้วเสร็จ
- 5) เมื่อมีปัญหาขัดแย้งกับเพื่อน รู้จักต่อรองและประนีประนอม

อายุ 5 ปี

ชวนเพื่อนมาเล่นด้วยกันโดยกำหนดสถานที่

ด้านพฤติกรรมการปรับตัวทางสังคม หมายถึง การแสดงถึงความตระหนักรู้ว่าพฤติกรรมมีผลกระทบต่อบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อม โดยมีพฤติกรรมที่บ่งชี้ ดังนี้

อายุ 3 ปี

- 1) แบ่งปันกับเพื่อน และผลัดกันเล่นโดยมีผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือและแนะนำ
- 2) เมื่อเผชิญสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ก็กล้าที่จะทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทาย

อายุ 4 ปี

- 1) ถามผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง (เช่น ถ้าหนูเสียงดัง ทำไมเพื่อนต้องโกรธ)
- 2) ปรับเปลี่ยนบทบาทได้ในโอกาสที่เหมาะสม
- 3) ขอเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน ในขณะที่กลุ่มกำลังทำกิจกรรมอยู่
- 4) ปลอบเมื่อเห็นเพื่อนเจ็บ หรือไม่สบายใจ
- 5) ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสังคมง่าย ๆ ในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน
- 6) ใช้ท่าทางและภาษาที่เหมาะสมเมื่อมีความขัดแย้งภายในกลุ่ม

อายุ 5 ปี

- 1) บอกพฤติกรรมที่ดีของเด็กอื่น
- 2) บอกได้ว่าการกระทำของตนเองมีผลต่อความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่นได้อย่างไร

ด้านการเห็นคุณค่าของความแตกต่าง หมายถึง การตระหนักรู้ เห็นคุณค่าและยอมรับนับถือในความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยพฤติกรรมที่บ่งชี้ตามช่วงวัย เป็นดังนี้

อายุ 3 ปี

- 1) เล่นเลียนแบบและแสดงความชื่นชมวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไปจากตน
- 2) ปฏิบัติตัวอย่างสุภาพกับทุกคนรวมถึงคนที่มีสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่ต่างไปจากตน

อายุ 5 ปี

- 1) บอกได้ว่าบุคคลแต่ละคนมีความเหมือนและความต่าง
- 2) เล่นกับกลุ่มเด็กที่ต่างไปจากตน (เช่น ต่างภาษา ต่างเชื้อชาติ ต่างชาติพันธุ์ ต่างพื้นเพทางเศรษฐกิจสังคม หรือ มีความบกพร่องทางร่างกายและอื่น ๆ ฯลฯ)
- 3) บอกได้ว่าแต่ละคนมีความสามารถที่ต่างต่างกัน
- 4) รู้จักถามคำถามเกี่ยวกับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล (เช่น ทำไมหนูหน้าตาเหมือนแม่)
- 5) ถามคำถามเกี่ยวกับคำที่ใช้หรือความเป็นอยู่ หรือลักษณะของกลุ่มคนที่ต่างต่างกัน
- 6) ถามหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นธรรมในกลุ่มเพื่อน
- 7) บอกได้ว่าคนแต่ละคนมีความชอบและไม่ชอบที่ต่างต่างกัน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ได้แบ่งพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็กอายุ 3 – 5 ปี ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดเกี่ยวกับตนเอง ด้านการควบคุมอารมณ์ตนเอง และด้านสมรรถนะของตนเอง ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านความคิดเกี่ยวกับตนเอง หมายถึง การที่เด็กสามารถรับรู้เกี่ยวกับตนเอง และตระหนักรู้ว่าตนชอบหรือไม่ชอบอะไร โดยมีพฤติกรรมที่บ่งชี้ตามวัย ดังนี้

อายุ 3 ปี

แสดงท่าทางหรือวาจาบอกความรู้สึกและผูกพันกับพ่อแม่ และคนใกล้ชิด

อายุ 4 ปี

- 1) บอกได้ว่าตนเองชอบ หรือไม่ชอบ สิ่งของ หรือกิจกรรมใด
- 2) บอกความรู้สึกตนเองทั้งด้านบวก และด้านลบต่อสิ่งของ บุคคล หรือสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้
- 3) บอกความรู้สึกของตนเองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้
- 4) บอกความรู้สึก หรือแสดงท่าทางผูกพันกับสิ่งที่ตนรัก

อายุ 5 ปี

- 1) บอกลักษณะทางกายภาพของตนเอง
  - 2) บอกความรู้สึก หรือแสดงพฤติกรรมไม่สบายใจ กังวลใจในบางเหตุการณ์
- ด้านการควบคุมอารมณ์ตนเอง หมายถึง การปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและกิจวัตร และควบคุมอารมณ์ได้ตามสมควร มีลักษณะพฤติกรรมที่บ่งชี้ตามช่วงวัย ดังนี้

อายุ 3 ปี

- 1) ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เมื่อประสบเหตุการณ์ที่ไม่พอใจ หรือเมื่อทำกิจกรรมที่ยาก โดยมีผู้ใหญ่ช่วย
- 2) ไม่แสดงความกลัว หรือความวิตกกังวลกับสถานการณ์ที่ไม่มีเหตุต้องกลัว โดยมีผู้ใหญ่ช่วยไม่ให้ความสนิทสนมกับคนแปลกหน้า โดยมีผู้ใหญ่บอกหรือให้เหตุผล
- 3) ไม่แสดงอาการหงุดหงิดจนเกินไปเมื่อต้องทำกิจกรรมที่ยาก
- 4) ไม่แสดงอารมณ์โกรธ หรือไม่พอใจจนเกินกว่าเหตุ
- 5) หยุต หรือสงบอารมณ์ไม่ได้บ้างเมื่อผู้ใหญ่แนะนำ

ด้านสมรรถนะของตนเอง หมายถึง การแสดงถึงความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง โดยมีพฤติกรรมที่บ่งชี้ตามช่วงวัย ดังนี้

อายุ 3 ปี

- 1) แสดงความตั้งใจโดยท่าที หรือวาจา เมื่อทำอะไรได้สำเร็จ

- 2) อดผลงานของตนเพื่อให้ตนเองรู้สึกดี และรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ
- 3) ทำกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อได้แสดงความสามารถ
- 4) แสดงท่าทางพอใจเมื่อตนเองมีโอกาสดำเนินกิจกรรมหนึ่ง ๆ ที่อยากพูด
อยากทำ

อายุ 4 ปี

- 1) อาสาที่จะทำกิจกรรมเพื่อแสดงความสามารถของตน
- 2) บอกได้ว่าตนเองมีความสามารถเรื่องใด

ปิยะนันท์ ทิรัณย์ชโลธร (2557) กล่าวว่า พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจนั้นเป็น ความรู้สึกที่ประกอบจากความคิดเฉพาะตน เป็นภาวะทางจิตใจและชีววิทยา เป็นนิสัยที่จะแสดงออก ตัวอย่างอารมณ์ที่สำคัญ เช่น โกรธ เศร้า กลัว ร่าเริง รัก ขยะแขยง เป็นต้น ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ได้แก่ ภาวะทางอารมณ์ (moods) ซึ่งแฝงอยู่ในตนเองนานกว่าอารมณ์ และพื้นอารมณ์หรือนิสัยใจคอ (temperament) ซึ่งเป็นนิสัยส่วนตัวที่มีอยู่ในตนเอง การแสดงออกทางอารมณ์และจิตใจของเด็กจะ มีความแตกต่างกันออกไป อันเป็นผลมาจากพื้นอารมณ์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและการอบรมเลี้ยงดู การ เรียนรู้และประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ (รุ่งลาวัลย์ ละอามาศ, 2558)

จิตตินันท์ บุญสถิรกุล (2558) กล่าวว่า การเรียนรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัย 3 – 6 ปี แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ อารมณ์ทางบวก คือ อารมณ์รัก อารมณ์สนุกสนาน อารมณ์อยากรู้ อยากเห็น และอารมณ์ทางลบ ได้แก่ อารมณ์โกรธ อารมณ์กลัว อารมณ์อิจฉา อารมณ์เศร้าเสียใจ โดย ในวิจัยนี้ ขอกกล่าวถึงรายละเอียดพัฒนาการอารมณ์สนุกสนาน อารมณ์โกรธ อารมณ์กลัว และอารมณ์ เศร้าเสียใจ เนื่องจาก 4 อารมณ์นี้ถือเป็นอารมณ์พื้นฐานที่ทั่วโลกยอมรับ (Goldman, 1995) โดยมี รายละเอียด ดังนี้

อารมณ์สนุกสนาน เป็นลักษณะของอารมณ์ของการมีความสุข ร่าเริง สดชื่น อารมณ์เช่นนี้จะแสดงออกมาเมื่อเด็กได้รับความพึงพอใจ และแสดงออกโดยการยิ้ม หัวเราะ แหวดตา เป็นประกาย กระโดดโลดเต้น ตบมือ หรือกอดรัดคนที่ทำให้ตนเองมีความสุข อารมณ์สนุกสนานของเด็กมักเกิดจากความสำเร็จของตนเองหรือที่ได้ทำร่วมกับผู้อื่น หรือการได้รับสิ่งที่ตนเองต้องการไม่ว่า จะเป็นด้านร่างกายหรือจิตใจ

อารมณ์โกรธ เป็นลักษณะทางอารมณ์ของความไม่พอใจ มักเกิดขึ้นเมื่อถูก ขัดขวางหรือไม่ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ จะแสดงออกโดยการกรำหน้าบึ้ง พุ่ตีสั่งของ ต่อย ตี กัด ข่วน หรือพูดคำหยาบ

อารมณ์กลัว มีลักษณะของอารมณ์ที่สัมผัสได้ถึงความอันตราย ไม่ปลอดภัย และ เนื่องจากเด็กวัยนี้เริ่มมีจินตนาการทำให้เกิดการกลัวได้จากความคิดของตนเอง และแสดงความ

หวาดกลัวโดยการ ร้องไห้ วังหนี หลบซ่อน ความกลัวของเด็กวัยนี้เกิดได้จากการได้ยินเรื่องเล่าจากผู้อื่น รวมถึงสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ความมืด คำขู่ การถูกทอดทิ้ง

อารมณ์เศร้าเสียใจ มีลักษณะของอารมณ์ที่รู้สึกได้ถึงความสุขเสียในสิ่งที่เด็กรักหรือให้ความสำคัญ หรือให้ความผูกพัน ไม่ว่าจะเป็น บุคคล สัตว์เลี้ยง สิ่งของประจำตัว เมื่อเด็กเกิดอารมณ์เช่นนี้ เด็กจะแสดงออกด้วยการร้องไห้ เศร้าซึม ไม่ยอมรับประทานอาหารหรือไม่พูดคุย

ผู้วิจัยสรุปพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ของเด็กก่อนบวบ ดังนี้

1) ด้านสังคม เด็กสามารถแบ่งปัน และรอคอยสิ่งของจากผู้อื่นได้ บอกได้ว่าพฤติกรรมใดที่ดีและปฏิบัติเช่นนั้นต่อผู้อื่น เข้าใจถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล ชอบทำให้ผู้อื่นหัวเราะ เข้าใจว่าพฤติกรรมของตนเองส่งผลต่อความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น

2) ด้านอารมณ์ เด็กสามารถควบคุมอารมณ์และแสดงอารมณ์ได้ดี บอกอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้ โดยการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กแม้อยู่ในสถานการณ์เดียวกันก็อาจมีการแสดงอารมณ์ที่ต่างต่างกัน ขึ้นอยู่กับพื้นอารมณ์และการเลี้ยงดูหรือประสบการณ์ที่เด็กได้รับมา

1.3.3 พัฒนาการด้านจริยธรรม

องค์กรสุขภาพชุมชนแห่งมิชิแกน (Michigan Department of Community Health) ให้ข้อมูลพัฒนาการด้านจริยธรรมของเด็กตั้งแต่แรกเกิด - 3 ปี โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวินัยในตนเองและด้านการพัฒนาเกี่ยวกับความรู้ผิดชอบชั่วดี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านการมีวินัยในตนเอง หมายถึง การที่เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมควบคุมตนเอง โดยมีพฤติกรรมที่บ่งชี้ ดังนี้

อายุ 3 ปี

- 1) ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้ไปโรงเรียนได้
- 2) ไม่แสดงความก้าวร้าวด้วยการทำร้ายตนเอง หรือทำลายข้าวของตนเอง โดยผู้ใหญ่ช่วยเหลือแนะนำให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม
- 3) ไม่แสดงความก้าวร้าวต่อคน สัตว์ สิ่งของ และรู้จักระงับความก้าวร้าวของตนเองได้
- 4) เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน (เช่น ขออนุญาตไปเข้าห้องน้ำ ไม่พูดแทรกครู ฯลฯ)
- 5) ทำตามกฎเมื่อเล่นเกม
- 6) อดทนรอคอยที่จะได้สิ่งที่ต้องการ
- 7) เข้าแถวตามลำดับ ก่อน-หลัง ไม่แซงคิว

- 8) ทำตามธรรมเนียมของบ้าน (เช่น ถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้าน ไม่กินอาหารในห้องนอน)
- 9) ทำตามสัญญาหรือข้อตกลงง่าย ๆ
- 10) ทำตามคำแนะนำและคำขอร้องของพ่อแม่
- 11) ทำตามคำแนะนำและคำขอร้องของครู
- 12) แสดงความรับผิดชอบโดยทำสิ่งที่ได้รับมอบให้ทำในระยะสั้น ๆ เช่น จัดเรียงรองเท้า จัดโต๊ะ แจกสมุด ฯลฯ

ด้านการพัฒนาเกี่ยวกับความรู้ผิดชอบชั่วดี หมายถึง การที่เด็กแสดงพฤติกรรมสะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำถูกหรือผิด มีรายละเอียดพฤติกรรมที่บ่งชี้ตามช่วงวัย ดังนี้
อายุ 3 ปี

- 1) แสดงความอ่อนโยนต่อเพื่อนและสัตว์ เช่น ให้อาหารสัตว์ สัมผัสอย่างอ่อนโยน ปลอบเพื่อน ช่วยเพื่อนที่หกล้ม
- 2) ไม่เอาของของคนอื่นมาเป็นของของตน
- 3) ไม่ก้าวร้าว แกล้ง ทำร้ายคนและสัตว์ และไม่ทำลายสิ่งของต่าง ๆ
- 4) กินหรือใช้สิ่งต่าง ๆ ตามคุณประโยชน์ ไม่ทิ้งขว้างอย่างสิ้นเปลือง หรือเลือกสินค้าฟุ้งเฟ้อราคาแพงตามโฆษณา โดยมีผู้ใหญ่แนะนำ
- 5) แสดงความรัก ความมีน้ำใจต่อพ่อแม่ ญาติ พี่น้อง ด้วยตนเอง เช่น แบ่งของช่วยเหลือของ โดยไม่ต้องมีการร้องขอ
- 6) แสดงความชื่นชมในความสามารถ ผลงาน หรือความสำเร็จของผู้อื่น โดยมีผู้ใหญ่ช่วยแนะนำ

อายุ 4 ปี

บอกได้ว่า การทำร้ายคนหรือสัตว์ในนิทาน หรือเหตุการณ์ที่พบเห็นเป็นสิ่งไม่ดี

อายุ 5 ปี

- 1) แสดงพฤติกรรมหรือภาษาที่แสดงถึงการรู้ผิดชอบชั่วดี
- 2) แสดงความชื่นชมในความสามารถ ผลงาน หรือความสำเร็จของผู้อื่นด้วยตนเอง เช่น การปรบมือ เอ่ยชม
- 3) ภูมิใจและเลือกที่จะทำในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เช่น ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน พุดจาไฟเราะ ขยัน ประหยัด

การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านจริยธรรม เห็นได้จากการแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความเห็นใจ โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้าน

การมีวินัยในตนเอง คือ การควบคุมตนเอง การอยู่ในกฎระเบียบเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น และด้านการรู้ผิดชอบชั่วดี คือ การแสดงพฤติกรรมที่ดีต่อผู้อื่น เช่น การช่วยเหลือ การแสดงความรัก ความอ่อนโยน การชมเชย เป็นต้น

1.3.4 พัฒนาการด้านภาษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) กล่าวถึงพฤติกรรมบ่งชี้พัฒนาการด้านภาษาเกี่ยวกับการสื่อความหมายด้วยภาษาพูดของเด็ก ไว้ดังนี้

อายุ 3 ปี

- 1) ฟังนิทานหรือฟังคนอ่านหนังสือได้นาน 5 นาที
- 2) บอกความต้องการ ความรู้สึก ความคิดเห็นของตนเองได้
- 3) ทำตามคำสั่งที่เป็นท่าทางของผู้ใหญ่ได้
- 4) ทำท่าทางต่าง ๆ เพื่อสื่อความหมาย

อายุ 4 ปี

1) ชอบฟังนิทานและพูดถึงบางตอนที่ชอบเป็นพิเศษบ่อย ๆ
2) ฟังเสียงพูด (น้ำเสียง) และบอกความแตกต่างของน้ำเสียงว่าผู้พูดมีความรู้สึกหรือความต้องการอย่างไร

- 3) เล่าเรื่องเหตุการณ์ที่ตนเองมีประสบการณ์ให้ผู้อื่นฟังเข้าใจได้
- 4) เริ่มการสนทนาที่ต่อเนื่องด้วยคำถามหรือคำบอกเล่า
- 5) พูดชัดถ้อยชัดคำ และอาจยังออกเสียงไม่ชัดในตัว “ร” “ส”
- 6) รู้จักวิธีการสื่อความหมายด้วยภาษาพูดให้เหมาะสมกับผู้ฟัง
- 7) บอกความรู้สึกผู้อื่นได้เมื่อเห็นสีหน้า ท่าทาง เช่น โกรธ กลัว ตกใจ ดีใจ

เสียใจ

8) บอกความหมายหรือสิ่งที่ควรทำเมื่อเห็นสัญญาณ สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สัญญาณไฟจราจร ป้ายห้องน้ำหญิง/ชาย

- 9) วาดรูปหรือเลือกรูปเพื่อสื่อความหมายโดยใช้สัญลักษณ์

พัฒนาการด้านภาษาของเด็กมีใน 2 รูปแบบ คือ วจนภาษา และอวจนภาษา วจนภาษาของเด็กเริ่มจากการฟังและพยายามออกเสียงตาม และเมื่อโตขึ้นเด็กจะเริ่มเข้าใจอารมณ์ในภาษามากขึ้นผ่านน้ำเสียงของผู้พูดและเริ่มสนทนาโต้ตอบได้ อวจนภาษาของเด็กเริ่มจากการพยายามทำท่าทางตามผู้พูดและพยายามใช้ท่าทางสื่อความหมาย เมื่อโตขึ้นเด็กบอกได้ถึงอารมณ์ของผู้อื่นผ่านสีหน้าและท่าทาง

พัฒนาการทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นมีความสัมพันธ์กันกับพัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น หากเด็กสามารถเข้าใจผู้อื่นได้ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ด้านสังคม เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและผู้อื่น ปรับตัว เข้าใจ และยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นได้
- 2) ด้านสังคมและอารมณ์ เด็กสามารถร่วมรู้สึกกับผู้อื่น เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น และแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อผู้อื่นในสังคมได้
- 3) ด้านจริยธรรม เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โอบอ้อมอารี ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว แกล้ง หรือทำร้ายผู้อื่น
- 4) ด้านภาษา เด็กเข้าใจคำศัพท์เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก และสามารถระบุชื่อของอารมณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

ผู้วิจัยวิเคราะห์พัฒนาการด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจของเด็กวัย 5 ปี ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจของเด็กวัย 5 ปี

พฤติกรรม	พัฒนาการ			
	การเข้าใจ ความรู้สึก ผู้อื่น	ด้านสังคม และอารมณ์	ด้าน จริยธรรม	ด้านภาษา
การสร้างความพึงพอใจ				
สร้างความสนิทสนม	✓	✓		✓
แสดงความยินดี	✓		✓	
ปลอบใจ	✓	✓	✓	
การแบ่งปัน				
หมุนเวียนของเล่นกับเพื่อน	✓	✓	✓	
มีเหตุผลในการร้องขอ	✓			
รู้จักแลกเปลี่ยนสิ่งของ	✓			
รู้จักรอคอย			✓	
การช่วยเหลือ				
เข้าไปอยู่กับผู้ที่อยู่คนเดียว	✓			
ช่วยเด็กอื่นที่กำลังทำงาน	✓	✓	✓	
ปกป้องผู้ที่อยู่ในอันตราย	✓			

ตารางที่ 3 (ต่อ) การสังเคราะห์องค์ประกอบการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจของเด็กวัย 5 ปี

พฤติกรรม	พัฒนาการ			
	การเข้าใจ ความรู้สึก ผู้อื่น	ด้านสังคม และอารมณ์	ด้าน จริยธรรม	ด้านภาษา
การให้อภัย				
ยกโทษให้เด็กอื่นที่ทำผิด	✓			
รู้จักประนีประนอมเมื่อทะเลาะกับเด็กอื่น		✓		

ผู้วิจัยเลือกพฤติกรรมที่แสดงถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ด้านความเห็นใจ 3 องค์ประกอบได้แก่ การสร้างความพึงพอใจ การแบ่งปัน และการช่วยเหลือ โดยคำนึงถึงจำนวนตัวบ่งชี้ของพฤติกรรมจากพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 3 ด้านขึ้นไป

1.4 การส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ แนวทางการจัดกิจกรรมและการจัดสภาพชั้นเรียน ลักษณะนิทานที่ช่วยส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และตัวอย่างโปรแกรมที่ใช้ส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.4.1 แนวทางการจัดกิจกรรมและการจัดสภาพชั้นเรียน

Cavner (2008) กล่าวถึง แนวทางการในการจัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นว่า ดังนี้

- 1) การมีต้นไม้ พืช สวน สำหรับให้เด็กดูแล เด็กสามารถทำงานร่วมกันในการดูแลต้นไม้ เด็กจะสามารถเรียนรู้ได้เร็วว่าต้องทำอะไรต้นไม้จึงดำรงชีวิตอยู่ได้
- 2) การมีสัตว์เลี้ยงในชั้นเรียน เพื่อให้เด็กได้ร่วมกันดูแล เด็กจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการตอบสนองของสัตว์เมื่อได้น้ำและอาหาร ตลอดจนการช่วยให้สัตว์มีชีวิตรอด การอธิบายหรือแนะนำสัตว์เลี้ยงในฐานะของสมาชิกในชั้นเรียนจะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อสัตว์มากขึ้น และสัตว์เหล่านี้ต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่เช่นกัน เด็กสามารถที่จะคิดถึงความรู้สึกของผู้อื่นเหมือนที่จินตนาการว่าสัตว์เลี้ยงคิดอะไรและรู้สึกอย่างไร
- 3) การอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น รวมทั้งหนังสือที่มีเนื้อหาซึ่งแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ด้านลบ เช่น การอิจฉา การเขินอาย เพื่อนำมาสนทนากับเด็ก

4) การจัดโอกาสให้เด็กได้เห็นบทบาทที่ดีของตัวละคร สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมากในการสอนพฤติกรรมที่เหมาะสม เมื่อเด็กมีความรู้สึกที่ไม่ดี ผิดหวัง ล้มเหลว เกิดความยากลำบากในการคิดหาเหตุผล การให้เด็กได้ดูละคร หนังสือ แล้วนำมาสนทนากันในกลุ่มเล็กจะเป็นโอกาสในการฝึกทักษะและใช้ความสามารถในการคิดหาเหตุผล

5) การแสดงสีหน้า เด็กควรเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงออกทางสีหน้า เนื่องจากเด็กไม่สามารถพูดเพื่อสื่อสารได้ การแสดงออกผ่านสีหน้า ท่าทาง จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อใช้สื่อสารกับผู้อื่น เช่น เมื่อถูกเพื่อนตีหรือเมื่ออยู่ใกล้ ๆ กับเด็กอื่นที่กำลังร้องไห้

6) การเชื่อมโยงของกายและจิตจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กเกิดอารมณ์และแสดงออกทางท่าทาง เช่น อาการโกรธ เขินอาย รู้สึกร้อน มีความสุข การพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับการรับรู้สัมผัสจะช่วยให้เด็กเข้าใจวิธีการจัดการกับร่างกายตนเองเพื่อที่จะแสดงออกทางอารมณ์และสามารถเพิ่มการควบคุมตนเองได้ดีขึ้น

Cavner (2008) กล่าวว่า เด็กควรเรียนรู้วิธีแสดงออกของตนเองและผู้อื่น ผ่านการได้รับคำแนะนำในเรื่องการแบ่งปันและการเล่นกับผู้อื่น เช่น เมื่อเด็กไปทำร้ายผู้อื่นให้เกิดความรู้สึกเจ็บ เด็กต้องไม่รู้สึกอายในการกล่าวคำขอโทษ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นทักษะที่สำคัญโดยมีแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรม ดังนี้

1) ให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาหรือบาดเจ็บ และเข้าไปพูดคุยกับคุณครู ใช้คำถามเกี่ยวกับความรู้สึก อาจถามว่ารู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่เกิดขึ้น

2) ช่วยเหลือเมื่อเด็กทะเลาะกัน และให้คำแนะนำเพื่อให้เด็กปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

เด็กควรได้รับการฝึกฝนให้ขอโทษเมื่อทำผิดต่อผู้อื่น ขณะที่ขอโทษควรให้เด็กรู้ว่าตนเองทำอะไรผิด ในเด็กปฐมวัยพัฒนาการด้านจริยธรรมยังมีขีดจำกัด แต่เมื่อเด็กได้ขอโทษ เด็กก็ได้เรียนรู้แค่การแสดงความขอโทษ แต่เด็กได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ ครูสามารถสอนความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแก่เด็กได้โดยผ่านการใช้คำพูดและพฤติกรรมที่เหมาะสม

ครูต้องเคารพในความรู้สึกของเด็กเพื่อให้เด็กได้เข้าใจความรู้สึกตนเองและให้ความเคารพต่อความรู้สึกของผู้อื่น นอกจากนี้เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้อารมณ์ที่หลากหลายของตนเอง ครูควรจัดสภาพแวดล้อมของชั้นเรียนที่เสริมสร้างความเคารพและการเห็นคุณค่าของตนเองของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้สังเกตการแสดงความเคารพของผู้ใหญ่ที่มีต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างทักษะการติดต่อสื่อสาร ครูควรจัดสภาพชั้นเรียนให้ปลอดภัย และจัดโอกาสให้เด็กได้สร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ร่วมกับครูและเพื่อน การจัดสภาพชั้นเรียนควรมุ่งถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1) จัดตารางกิจวัตรประจำวัน เพื่อให้เด็กได้เริ่มเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม กฎของชั้นเรียน การทำกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และมีความมั่นใจในการทำกิจกรรมต่อไปได้อย่างคล่องแคล่ว

2) กฎในชั้นเรียน ต้องเป็นสิ่งที่เด็กได้ทำความเข้าใจร่วมกัน

3) การใช้เวลาพูดคุยถึงความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนช่วยให้ครูสร้างสภาพชั้นเรียนและออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเด็กได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสามารถทำได้โดยการจัดกิจกรรมและจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การจัดกิจกรรม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้อารมณ์ความรู้สึกที่หลากหลาย ผ่านการดูละคร การอ่านนิทาน การแสดงบทบาทสมมติ และการสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ รวมถึงสาเหตุของอารมณ์ความรู้สึก การแก้ไขปัญหาเมื่อผู้อื่นอยู่ในสภาวะอารมณ์ที่ไม่ดี การแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น นอกจากนี้ยังต้องสร้างข้อตกลงภายในชั้นเรียนเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติและเลือกทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

2) การจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ การสร้างบรรยากาศชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นโดยให้เด็กได้ร่วมกันรับผิดชอบ เช่น การมีต้นไม้หรือสัตว์เลี้ยงภายในชั้นเรียน การเลือกสื่อหรือนิทานที่สะท้อนถึงอารมณ์ความรู้สึก ทั้งนี้ต้องคำนึงความปลอดภัย และการตอบสนองต่อกิจวัตรประจำวัน

1.4.2 ลักษณะนิทานที่ส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

นิทานเป็นสื่อที่สำคัญในการเรียนรู้ของเด็ก การเล่านิทานและการแสดงท่าทางจากเนื้อหานิทานทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเนื้อเรื่อง ส่งผลให้เด็กกระตือรือร้นและอยากมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม (Rothman, 2006) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกนิทานที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาลและประโยชน์ของการใช้นิทาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การเลือกนิทานที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาล

อารมณ์ สุวรรณपाल (2551) กล่าวถึง การเลือกเรื่องราวหรือนิทานที่มีความเหมาะสมกับเด็ก ดังนี้

(1) เป็นเรื่องง่าย ๆ ดำเนินเรื่องดี มีจุดเด่นของเรื่องจุดเดียว เพื่อให้เด็กสามารถจับประเด็นของเรื่องได้โดยง่าย

(2) มีบทสนทนาบ้าง

(3) ใช้คำซ้ำ คำคล้องจอง และประโยคสั้น ๆ ที่เด็กจำได้ง่าย

(4) ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่ถูกต้องและดึงดูดความสนใจเด็ก

(5) เหตุการณ์ของเรื่องควรเป็นเหตุการณ์ที่ใกล้ตัวเด็ก

- (6) จุดเด่นของเรื่องควรง่าย ๆ และเป็นที่น่าสนใจของเด็ก
- (7) ตัวละครเด่นควรมีเพียงตัวเดียว ถ้ามีตัวละครหลายตัวอาจทำให้เด็กสับสน
- (8) ถ้ามีเรื่องศาสนา วัฒนธรรม และเชื้อชาติ ควรใช้ภาพพจน์ที่ ถูกต้องและเหมาะสมกับท้องถิ่น

นงศันุช แนนอุดร (2554) กล่าวว่า การเลือกนิทานสำหรับนำมาเล่าหรืออ่านให้เด็กอายุต่ำกว่า 6 ปีฟัง เป็นเรื่องที่พ่อแม่และครูต้องพิถีพิถันและพิจารณาเรื่องที่จะนำมาเล่าให้รอบคอบ เพราะการฟังนิทานเป็นกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็ก นิทานที่เลือกมาเล่าให้เด็กฟังควรมีลักษณะดังนี้

- (1) เหมาะสมกับวัย ความพร้อม และวุฒิภาวะของเด็ก เด็กยิ่งเล็ก เนื้อเรื่องของนิทานต้องเป็นเรื่องที่แสดงความจริงใจเพื่อให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดที่ถูกต้อง
- (2) มีส่วนในการกระตุ้น ปลุกเร้าจินตนาการของเด็ก เนื้อหาควรมีสิ่งที่เป็นสุนทรียภาพ ความงดงาม ตื่นตาตื่นใจปรากฏอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัย 4 - 6 ปี เป็นช่วงที่เด็กกำลังพัฒนาความคิดจินตนาการ ดังนั้นการเลือกนิทานมาเล่าหรืออ่านให้เด็กวัยนี้ฟัง ควรเลือกเรื่องที่มีการพรรณนาถึงความงดงามของธรรมชาติ ลักษณะที่แปลกประหลาดน่าพิศวงของสัตว์ ความงดงามของนางฟ้า หรือความน่าเกลียดน่ากลัวของแม่มด ความน่ารักน่าเอ็นดูของสัตว์ตัวเล็ก ๆ
- (3) เป็นวรรณกรรมที่ดีทั้งโครงเรื่อง พฤติกรรมที่เด่นชัดของตัวละคร แนวความคิดที่สร้างสรรค์ และภาษาที่เหมาะสมชัดเจน ง่ายต่อการเข้าใจ รวมทั้งใช้ภาษาที่สุภาพ เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาแก่เด็กในการเผชิญอุปสรรคและความยากลำบากด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ ใช้ความพากเพียร มานะ อดทน และสติปัญญาในการแก้ปัญหา
- (4) มีเนื้อหาหลากหลาย ตัวละครเอกอยู่ในวัยเดียวกับเด็ก แม้ว่าตัวละครจะเป็นสัตว์ ก็ต้องมีพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นเด็กเช่นเดียวกับผู้ฟัง ในการเลือกนิทานมาเล่าหรืออ่านแต่ละครั้ง ควรมีเนื้อเรื่องที่แตกต่างกันออกไป สำหรับเด็กเล็กอาจต้องการฟังเรื่องเดิม ซ้ำ ๆ แต่ถ้าเป็นเด็กโต การให้เด็กได้ฟังซ้ำอาจทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย
- (5) มีการแทรกบทตลกขบขัน แต่ต้องเป็นบทตลกที่ไม่หยาบคาย สิ่งที่ครูควรระวังอย่างยิ่งคือ อย่าเลือกนิทานที่มีบทตลกขบขันที่มีลักษณะของการกลั่นแกล้งให้ผู้อื่นเจ็บปวด เป็นบทตลกที่อยู่บนความอับอายของผู้อื่น ลักษณะเช่นนี้อาจทำให้เด็กเอาเป็นแบบอย่างได้
- (6) มีเนื้อหาสาระที่มุ่งให้เด็กขยายประสบการณ์ ได้รับข้อมูลข่าวสารแปลกใหม่ โดยครูต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับช่วงอายุ วุฒิภาวะและประสบการณ์เดิมของเด็ก
- (7) เป็นนิทานที่ช่วยปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงามให้แก่เด็ก ลักษณะตัวละครที่ปรากฏในนิทานต้องเป็นต้นแบบที่ดีสำหรับเด็ก หรืออาจเป็นต้นแบบที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดีในเบื้องต้น

แล้วกลับแปรเปลี่ยนนิสัยไปในทางที่ถูกต้อง ดิงาม มีจรรยา มารยาทน่าชื่นชม และมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับในที่สุด

Schickedanz (2013) กล่าวว่า หลักในการเลือกนิทานเพื่อส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสำหรับเด็กมีดังนี้

- (1) เลือกนิทานที่สอดคล้องกับความเข้าใจในพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ของเด็ก
- (2) เลือกนิทานที่จะนำมาใช้กับเด็กได้อย่างเหมาะสม
- (3) เลือกนิทานที่มีเนื้อหาที่เหมาะสม และสามารถช่วยส่งเสริมเด็ก โดยมี

เนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบ ความเชื่อ ความรู้สึกและการกระทำของตัวละคร

2) ประโยชน์ของการใช้นิทานต่อเด็กอนุบาล

เกริก ยूनพันธ์ (2539) กล่าวว่า การเล่านิทานมีประโยชน์ ดังนี้

- (1) เด็กหรือผู้ฟังจะเกิดความรู้สึกอบอุ่นหรือใกล้ชิด เป็นกันเองกับผู้เล่า
- (2) เด็กหรือผู้ฟังจะเกิดความรู้สึกร่วมขณะฟัง ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย และสดชื่นแจ่มใส
- (3) เด็กหรือผู้ฟังจะมีสมาธิหรือความตั้งใจที่มีระยะเวลานานขึ้น
- (4) เด็กหรือผู้ฟังจะถูกกล่อมเกลียดด้วยนิทานที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้เข้าใจในความดี และความงามยิ่งขึ้น
- (5) เด็กหรือผู้ฟังจะมีความละเอียดอ่อน รู้จักการรับการให้และการมองโลกในแง่ดี
- (6) เด็กหรือผู้ฟังสามารถใช้กระบวนการคิดในการพิจารณาแก้ปัญหาได้
- (7) เด็กหรือผู้ฟังถูกสร้างความกล้าแสดงออก ผ่านกระบวนการคิดที่ประสิทธิภาพ
- (8) เด็กหรือผู้ฟังจะได้รับความรู้และสามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้
- (9) เด็กหรือผู้ฟังได้รับการส่งเสริมจินตนาการที่กว้างไกล
- (10) เด็กหรือผู้ฟังจะรู้จักการใช้ภาษาที่ถูกต้อง

Schickedanz (2013) กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้นิทานว่า การนำเรื่องเล่าหรือนิทานมาใช้ในการเรียนการสอนช่วยให้เด็กสามารถเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้ดีมากขึ้น โดยเฉพาะการตอบสนองต่อผู้อื่นเมื่อผู้นั้นกำลังอยู่ในสถานการณ์ที่กำลังลำบากอย่างเหมาะสม

1.4.3 ตัวอย่างโปรแกรมการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับหลักการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น พบว่า ปัจจุบันมีหลักการที่ส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแทรกอยู่ในโปรแกรมการสอน หรือ แนวทางการสอน ดังนี้

1) โปรแกรมก้าวที่สอง (The Second Step)

Fray, Hirschstein & Guzzo (2000) กล่าวว่า โปรแกรมก้าวที่สองเป็น โปรแกรมป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง โดยส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ ทั้งนี้ยังสามารถนำไปใช้ได้ในระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผ่านกระบวนการการทำงานของ พ่อแม่และบุคลากรในโรงเรียนเพื่อช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางบวกให้แก่เด็กที่มีพฤติกรรมที่เป็น ปัญหา

หลักสำคัญของโปรแกรมนี้ คือ การส่งเสริมทักษะทางอารมณ์และสังคม เพื่อให้เด็กประสบความสำเร็จและมีชีวิตได้อย่างมีความสุข พื้นฐานของโปรแกรมนี้นอกจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ซึ่งมีกระบวนการในการสังเกตพฤติกรรม สะท้อนพฤติกรรมตนเอง การแสดงพฤติกรรม การสนับสนุนพฤติกรรม และการรักษาซึ่งสภาพของพฤติกรรม เพื่อนำมาพัฒนา ทักษะทางสังคมและอารมณ์ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

(1) ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ได้แก่ การเข้าใจและจัดการ กับอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการแสดงพฤติกรรมตอบสนอง ต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม

(2) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคม ได้แก่ การรู้จักสาเหตุของ ปัญหา การคิดวิธีแก้ปัญหาที่หลากหลาย รวมถึงนึกถึงผลที่จะตามมาจากการแก้ปัญหา การเลือก วิธีการแก้ไขปัญหาคือดีที่สุด

(3) การควบคุมพฤติกรรมเมื่อมีสิ่งต่าง ๆ มากกระตุ้น ได้แก่ การควบคุม และจัดการกับความโกรธ ซึ่งหากได้รับการฝึกที่ดีจะนำไปสู่การขจัดพฤติกรรมที่ก้าวร้าว

โปรแกรมก้าวที่สองมีการฝึกฝนทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดส่วนหนึ่งของ การจัดการเรียนรู้สังคมและอารมณ์ ในการใช้โปรแกรมควรมีการฝึกครูเพื่อให้มีความเข้าใจใน การปฏิบัติตามเป้าหมายอย่างถูกต้อง และเพื่อเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ของเด็ก

2) โปรแกรมเมล็ดพันธุ์ของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Seeds of Empathy)

Gordon and Letchford (2008) กล่าวว่า ปัจจุบันมีการให้ความสำคัญ เกี่ยวกับพัฒนาการด้านการคิด ส่วนพัฒนาการด้านอารมณ์มักถูกละเลยไม่ได้รับการส่งเสริม ในปี 2005 Gordon จึงสร้างโปรแกรมเมล็ดพันธุ์ของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสร้างขึ้น โดยออกแบบ

สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อส่งเสริมความสามารถทางอารมณ์และสังคม และทักษะในการอ่านเขียนเบื้องต้น โปรแกรมนี้เน้นการเสริมสร้างทัศนคติแก่เด็กผ่านการจัดการเรียนรู้โดยผู้ชำนาญการด้านการศึกษาปฐมวัย ผ่านการเรียนรู้ในเรื่อง 2 เรื่อง ได้แก่ การใส่ใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และการสร้างประสบการณ์อย่างมีความหมายทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน เปิดให้แต่ละครอบครัวได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการเยี่ยมเยือนบ้านซึ่งกันและกันเพื่อสร้างวงจรของการเรียนรู้ด้านสังคมและอารมณ์ รวมถึงการคิดและจิตใจและการแสดงออกของเด็กแต่ละคน

โปรแกรมเมล็ดพันธุ์ของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นมีการทดลองใช้แล้วพบว่า ช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็ก อีกทั้งช่วยส่งเสริมความสามารถทางสังคมและอารมณ์รวมถึงความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้ โปรแกรมนี้ใช้ระยะเวลาดำเนินการ 3 สัปดาห์ ประกอบด้วยเนื้อหา จำนวน 10 หัวข้อ โดยมีวิธีการสอนที่หลากหลาย ได้แก่ การสะท้อนความคิด การสนทนา การเรียนรู้ผ่านดนตรี การเคลื่อนไหว การแสดง และการทำงานศิลปะ นอกจากนี้มีการจัดกลุ่มผู้ปกครองผลัดเปลี่ยนกันมาเล่านิทานและอ่านหนังสือให้เด็กฟังซึ่งการอ่านเช่นนี้ช่วยสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ที่สะท้อนถึงการใส่ใจ นักการศึกษาปฐมวัยและผู้เกี่ยวข้องกับเด็กต้องมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดซึ่งมีความสำคัญมากในการเป็นแบบอย่างสำหรับเด็ก

3) โปรแกรมรากฐานของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Roots of Empathy: ROE)

MacDonald (2013) กล่าวว่า โปรแกรมรากฐานของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เป็นโปรแกรมที่ใช้ในชั้นเรียนเน้นการเรียนรู้สังคมและอารมณ์เป็นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถทางอารมณ์และสังคม ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และสุขภาวะของเด็กในโรงเรียนอนุบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตระหนักรู้ทางสังคม การตระหนักรู้ตนเอง การรับผิดชอบ ต่อสิ่งที่ตนตัดสินใจ ทักษะความสัมพันธ์ และการจัดการตนเอง โปรแกรมนี้แบ่งหน้าที่ของครูออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

(1) การสอนเกี่ยวกับความเข้าใจในพัฒนาการของเด็กทารก การเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างคำถาม 3 ข้อ ได้แก่ อะไรทำให้เด็กเกิดความเจ็บ อะไรทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และอะไรทำให้เด็กเกิดความรู้สึกปลอดภัย

(2) การสอนเกี่ยวกับการส่งผ่านความรู้สึกของเด็กผ่านทางสีหน้า ประกอบด้วย 2 คำถามการเรียนรู้ ได้แก่ 2.1) อะไรเป็นสาเหตุทำให้เด็กร้องไห้ และ 2.2) เราสามารถช่วยเด็กอย่างไรเมื่อเด็กร้องไห้

(3) การเตรียมแผนการสอนโครงสร้างของโปรแกรมรากฐานของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

- (4) การสังเกตพฤติกรรมเด็กจากการถ่ายบันทึทวิดีโอ
- (5) การประชุม ปรีกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครู
- (6) การศึกษาเพิ่มเติมในโปรแกรมการเรียนรู้สังคมและอารมณ์

สรุปเนื้อหาและประสบการณ์สำคัญของโปรแกรมก้าวที่สอง โปรแกรมเมล็ดพันธุ์ของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และโปรแกรมรากฐานของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 เนื้อหาและประสบการณ์สำคัญการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

โปรแกรม	เนื้อหา	ประสบการณ์สำคัญ
โปรแกรมก้าวที่สอง	1. การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 2. การแก้ปัญหาทางสังคม 3. การควบคุมพฤติกรรม	1. การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น 2. การสังเกตพฤติกรรมผู้อื่น
โปรแกรมเมล็ดพันธุ์ของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Seeds of Empathy)	1. การใส่ใจความสัมพันธ์ 2. การเข้าใจผู้อื่น	1. การเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างหลากหลาย 2. การเยี่ยมบ้านเพื่อน
โปรแกรมรากของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Roots of Empathy: ROE)	1. การเข้าใจพัฒนาการของเด็ก 2. การเข้าใจการแสดงความรู้สึกของเด็ก	1. การตั้งคำถามที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ 2. การสังเกตพฤติกรรม และหาสาเหตุของการเกิดพฤติกรรม

ผู้วิจัยสรุปลักษณะนิทานที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาลในการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาที่ใช้นิทานครั้งนี้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- (1) มีความเหมาะสมกับช่วงวัยและพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ของเด็ก
- (2) มีจุดเด่นหรือแก่นเรื่องเพียงเพียงแก่นเดียว เพื่อช่วยให้เด็กสามารถจับประเด็นได้ง่าย
- (3) ตัวละครหลักมีช่วงอายุคล้ายกับเด็ก หรือมีอุปนิสัยคล้ายเด็ก
- (4) ภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่เด็กสามารถเข้าใจได้ง่าย และดึงดูดความสนใจเด็ก
- (5) เนื้อหาของนิทานส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก แสดงให้เห็นถึงความคิด ความรู้สึก และผลการกระทำของตัวละคร โดยเนื้อหาครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
  - (5.1) การใส่ใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
  - (5.2) การเข้าใจการแสดงความรู้สึกของผู้อื่น

(5.3) การเข้าใจถึงสาเหตุของการเกิดอารมณ์ความรู้สึกดีใจ เสียใจ โกรธ และกลัว
ของผู้อื่น

(5.4) การแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น

1.5 การวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

Izard, Dougherty, and Hembree (1983, อ้างถึงใน Strayer & Roberts, 1997) เสนอวิธีการวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความรู้สึกผ่านการสังเกตการแสดงออกทางสีหน้าของเด็ก โดยจัดสถานการณ์ให้เด็กได้ดูเรื่องราวจากวีดิทัศน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ และบันทึกภาพเด็กขณะดูวีดิทัศน์ไว้เพื่อนำมาวิเคราะห์ท่าอารมณ์ความรู้สึกของเด็กการแสดงออกตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การแสดงออกทางอารมณ์ต่าง ๆ ผ่านสีหน้า

อารมณ์	คำอธิบาย
ดีใจ	หน้าผากเรียบ แก้มยกขึ้น มุมปากเหยียดยกขึ้น
เสียใจ	คิ้วขมวดเข้าหากัน มีรอยย่นระหว่างคิ้ว แสดงสายตาเศร้า หรีตา มุมปากคว่ำ คางตันริมฝีปากล่างยกขึ้น
โกรธ	คิ้วขมวดเข้าหากัน รุจมุมขยาย คิ้วกดลงจนตาคว่ำ เม้มปาก
กลัว	ปลายคิ้วตก หน้าผากยกขึ้นจนเกิดรอยย่น จมูกบานออก หลับหรือหรีตา

Eisenberg-Berg and Lennon (1980) ทำการประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นโดยปรับใช้เครื่องมือการวัดที่ชื่อว่า Affective Situations Test (AST) ของ Feshbacg and Roe (1968) ซึ่งต่อมาถูกพัฒนาโดย Hoffman และคณะในปี ค.ศ.1976 การประเมินกระทำโดยใช้วิธีการ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การสังเกตพฤติกรรมของเด็กที่สะท้อนถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในเรื่องการแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือ และการสร้างความพึงพอใจต่อผู้อื่น และ 2) การสัมภาษณ์การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในเด็กอนุบาล ในด้านความคิดและความรู้สึก

ประเมินการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความคิดและด้านความรู้สึกโดยการสัมภาษณ์เด็กหลังจากที่ได้ฟังนิทานซึ่งมีลักษณะ คือ เนื้อหาที่มีบทบรรยายเป็นส่วนใหญ่ สอดคล้องหรือเป็นประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับเด็ก ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกดีใจและเสียใจอย่างละ 2 เรื่อง และประเมินทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ครูใช้รูปภาพใบหน้า 4 อารมณ์ประกอบการสัมภาษณ์ ได้แก่ ใบหน้ามีความสุข ใบหน้าโศกเศร้า ใบหน้าโกรธ และใบหน้าเรียบเฉย โดยใช้คำถามวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความคิด คือ “ตัวละครหลักรู้สึกอย่างไร” และใช้คำถามวัดด้านความรู้สึก คือ “ตัวหนูรู้สึกอย่างไร” และมีเกณฑ์ให้คะแนน คือ ได้ 2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถบอกและชี้ภาพที่สอดคล้อง

กับความรู้สึกของตัวละครได้ถูกต้อง ได้ 1 คะแนนเมื่อเด็กสามารถบอกหรือชี้ภาพที่สอดคล้อง
ความรู้สึกของตัวละครได้ถูกต้อง และได้ 0 คะแนนเมื่อเด็กไม่สามารถบอกหรือภาพอารมณ์ที่
สอดคล้องกับตัวละครได้

Howe et al. (2008) พัฒนาเครื่องมือเพื่อประเมินการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็ก
อนุบาล ชื่อว่า แบบทดสอบการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล (Southampton Test of
Empathy for Preschoolers [STEP]) ซึ่งมีแนวคิดการออกแบบที่พัฒนามาจาก Hoffman ใช้ในการ
ประเมินการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ด้วยวิธีการสัมภาษณ์หลังจากเด็กดูวิดีโอที่แสดงถึง
ความรู้สึกโกรธ ดีใจ เสียใจ และกลัว อารมณ์ละ 2 ครั้ง และมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ได้ 2 คะแนน
เมื่อบอกได้อย่างชัดเจนว่าบุคคลที่เห็นในภาพเคลื่อนไหวนั้นมีความรู้สึกอย่างไร ได้ 1 คะแนน เมื่อ
บอกว่าบุคคลที่เห็นในภาพเคลื่อนไหวมีอารมณ์ทางบวก หรือทางลบ แต่ยังไม่สามารถจำแนกอารมณ์
ได้ และได้ 0 คะแนน เมื่อไม่สามารถบอกได้ว่าบุคคลที่เห็นในภาพเคลื่อนไหวมีความรู้สึกอย่างไร

Bloom (1956, อ้างถึงใน โชติกา ภาชีผล และคณะ, 2558) ได้นำเสนอข้อมูลการ
ประเมินการเรียนรู้ในด้านความรู้และด้านความคิดของมนุษย์ ดังนี้

1) ด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) เป็นการเรียนรู้ด้านความรู้ ความเข้าใจ และ
ความคิด ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถทางสติปัญญา จำแนก พบว่า โครงสร้างของพุทธิพิสัย
ประกอบด้วยความสามารถทางสติปัญญา จากง่ายสู่สิ่งที่ซับซ้อน และจากรูปธรรมสู่นามธรรม ซึ่ง
สามารถจำแนกขั้นตอนการเรียนรู้ได้เป็น 6 ขั้นตอน (Bloom's Taxonomy) ดังนี้

1.1) ด้านความรู้ความจำ (knowledge) เป็นความสามารถในการจดจำหรือ
ระลึกถึงสิ่งของเรื่องราว กระบวนการหรือหลักการต่างๆ ตามเนื้อหาที่ได้มีประสบการณ์ไปแล้ว

1.2) ด้านความเข้าใจ (comprehension) เป็นความสามารถในการแปล
ความหมาย ตีความหมาย หรือขยายความ ข่าวสาร แนวคิดในรูปแบบอื่น สรุปด้วยคำพูดของตนเอง
หรือสรุปแนวโน้มจากข่าวสารที่ได้

1.3) การนำไปใช้ (application) เป็นความสามารถในการเลือกใช้กฎ หลักการ
หรือกระบวนการที่เหมาะสม สำหรับแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ใหม่

1.4) การวิเคราะห์ (analysis) เป็นความสามารถในการแยกแยะส่วนประกอบ
ความสัมพันธ์ หรือหลักการ แยกออกจากกันเป็นส่วนประกอบย่อยๆ จนเห็นลำดับของความสัมพันธ์
ระหว่างส่วนประกอบย่อยๆ อย่างชัดเจน

1.5) การสังเคราะห์ (synthesis) เป็นความสามารถในการจัดรวมส่วนประกอบ
ย่อยๆ ข้อความ แผนงาน หรือหลักการ รวมเข้าด้วยกันเป็นรูปแบบโครงสร้าง หรือแนวคิดใหม่ที่มี
ความหมายหรือความสำคัญแบบที่ไม่เคยเป็นมาก่อน

1.6) การประเมินค่า (evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่าของสิ่งของ กระบวนการ ผลผลิต หรือแนวคิด โดยใช้หลักการของเหตุผลภายใน หรือพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานจากภายนอก

2) ด้านจิตพิสัย (affective domain) เป็นการเรียนรู้ด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเกี่ยวกับค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม เจตคติ โดยแบ่งระดับการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในตัวบุคคลออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งการเรียนรู้ในระดับสูงจะต้องอาศัยพื้นฐานระดับการเรียนรู้ที่ต่ำกว่า ดังนี้

2.1) การรับรู้หรือการใส่ใจต่อสิ่งเร้า (receiving or attending) คือการที่บุคคลถูกกระตุ้นให้รับรู้ต่อสิ่งเร้า หรือปรากฏการณ์บางอย่างที่อยู่รอบตัว ทำให้เกิดความตระหนัก ความตั้งใจที่จะรับรู้และให้ความสนใจต่อสิ่งเร้านั้น

2.2) การตอบสนอง (responding) เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าจนเกิดความสนใจอย่างเต็มที่ บุคคลจึงยินยอมหรือเต็มใจจะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น

2.3) การเห็นคุณค่า (valuing) การที่บุคคลมีความเชื่อว่าสิ่งนั้นมีคุณค่าสำหรับตน แสดงความชอบสิ่งนั้นมากกว่าสิ่งอื่น และความสร้างความผูกพันที่จะอุทิศตนเพื่อค่านิยมนั้น

2.4) การจัดระบบค่านิยม (organization) เมื่อบุคคลยอมรับและเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้นแล้ว บุคคลจะรวบรวมค่านิยมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันให้อยู่ในหมวดเดียวกัน อาจทำการเปรียบเทียบ จัดลำดับความสำคัญของค่านิยม พร้อมทั้งกำหนดแนวทางของพฤติกรรมหรือการแสดงออก

2.5) การแสดงลักษณะตามค่านิยม (characterization) การที่บุคคลนำค่านิยมที่สร้างขึ้นมาผสมผสานเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพและปรัชญาชีวิต ค่านิยมนั้นจึงเป็นแรงขับภายในที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงออกทางพฤติกรรมตามค่านิยมนั้น

3) ด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain / skill domain) เป็นการเรียนรู้ด้านทักษะ การปฏิบัติ เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ของร่างกายการประสานงานของอวัยวะต่าง ๆ ทักษะพิสัยเป็นทักษะด้านร่างกายเกี่ยวกับการประสานงานของประสาท (สมอง) และกล้ามเนื้อ เน้นความคล่องแคล่ว รวดเร็ว ถูกต้อง ชำนาญ แบ่งออกเป็น 7 ระดับจากง่ายไปถึงซับซ้อน ดังนี้

3.1) การรับรู้ของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ (perception) การใช้ระบบประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ หู ตา ปาก จมูก ลิ้น และผิวหนัง ในการแปลความหมายการรับรู้ที่ได้ประสบ จัดนำมาสัมพันธ์กันเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ

3.2) ความพร้อมที่จะปฏิบัติ (set) การเตรียมความพร้อมทางด้านสมอง อารมณ์ และร่างกาย ที่จะปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ

3.3) การปฏิบัติตามข้อแนะนำ (guide response) การลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบและการลองผิดลองถูก

3.4) การปฏิบัติจนเป็นนิสัย (mechanism) ปฏิบัติการตามลำดับขั้นได้อย่างต่อเนื่องด้วยความมั่นใจจนเกิดความเคยชินติดเป็นนิสัย

3.5) การปฏิบัติที่สลับซับซ้อน (complex overt response) ปฏิบัติกิจกรรมที่สลับซับซ้อนขึ้นโดยไม่ต้องใช้เวลาคิดมากนัก และกระทำได้อย่างคล่องแคล่ว เชี่ยวชาญ

3.6) การปรับเปลี่ยนปฏิบัติการ (adaptation) ปรับเปลี่ยนหรือพลิกแพลงพฤติกรรมได้ตามสถานการณ์ที่ประสบ

3.7) การสร้างปฏิบัติการใหม่ (origination) การสร้างการปฏิบัติขึ้นมาใหม่ด้วยตนเอง โดยการปรับปรุงปฏิบัติการเก่าที่เคยทำมา

สรุปได้ว่า ในการวัดความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ทำการวัดใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านความเห็นใจ โดยมีรูปแบบการวัด 2 วิธี ได้แก่ การสัมภาษณ์ และการสังเกต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ด้านความคิด วัดโดยการสัมภาษณ์ เพื่อดูความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกผู้อื่นในเรื่องของความสามารถในการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกได้ถูกต้องว่าผู้อื่นกำลังรู้สึกอย่างไร ผ่านการรู้เห็นการแสดงสีหน้า ท่าทางของผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยความสามารถเช่นนี้ จัดอยู่ในขั้นตอนเรียนรู้ในด้านจิตพิสัยซึ่งเด็กต้องจดจำและเข้าใจคำศัพท์เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกก่อน ถึงจะสามารถนำออกมาใช้ได้อย่างถูกต้อง

2) ด้านความรู้สึก วัดโดยการสัมภาษณ์ เพื่อดูความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกผู้อื่นในเรื่องของการร่วมรู้สึก ผ่านการรู้เห็นว่าผู้อื่นมีอารมณ์ความรู้สึกในสถานการณ์ต่าง ๆ ตนเองเกิดความรู้สึกที่สอดคล้องกับผู้นั้นหรือไม่ โดยความสามารถเช่นนี้จัดอยู่ในขั้นตอนการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้านอารมณ์ความรู้สึกที่นำไปสู่การตอบสนองผู้อื่นอย่างเหมาะสม

3) ด้านความเห็นใจ วัดโดยการสังเกต เพื่อดูความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นผ่านการแสดงพฤติกรรมของเด็กที่แสดงต่อผู้อื่นใน 3 ลักษณะพฤติกรรม ได้แก่ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการสร้างความพึงพอใจโดยการชมเชย ปลอดภัย และให้กำลังใจ โดยความสามารถเช่นนี้จัดอยู่ในขั้นตอนการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยในเรื่องของการตอบสนอง

2. ละครเชิงสังคม

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับละครเชิงสังคม โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ความหมายและองค์ประกอบของละครเชิงสังคม เกณฑ์ในการเลือกนิทานเพื่อใช้ในละครเชิงสังคม และขั้นการสอนละครเชิงสังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ความหมายและองค์ประกอบของละครเชิงสังคม

Moreno (1953, อ้างถึงใน Komendat, 2009) เป็นผู้สร้างละครเชิงสังคมขึ้นโดยใช้ทฤษฎีสังคมมิติ (Sociometric Theory) เป็นฐานซึ่งมีส่วนประกอบของ 2 แนวคิด ได้แก่ 1) ทฤษฎีมิติสัมพันธ์ และ 2) การละคร ผู้วิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของละครเชิงสังคม พบว่า มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Moreno (1953) กล่าวว่า ละครเชิงสังคมพัฒนามาจากละครเชิงจิตวิทยา ซึ่งเป็นวิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างลุ่มลึกตามแนวคิดพื้นฐานในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพื่อส่งเสริมและแก้ไขปัญหารายบุคคล ในกรณีที่ต้องการแก้ไขปัญหาเป็นกลุ่ม ควรมีลักษณะของความเป็นส่วนตัว มีความรู้สึกปลอดภัย อาจทำการเลือกสมาชิกในกลุ่มด้วยตนเองโดยอาจเลือกจากบุคคลที่มีปัญหาเดียวกัน ซึ่งสามารถแก้ไขด้วยวิธีและสถานการณ์เดียวกันได้

ละครเชิงสังคมต่างจากละครเชิงจิตวิทยาเพราะเป็นวิธีการทำงานเป็นกลุ่ม ไม่มีความเป็นส่วนตัว ทุกคนสามารถเข้าร่วมได้อย่างเปิดเผย มีเป้าหมาย คือ การสร้างกลุ่ม โดยมีการจัดการผ่านบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมในระดับที่ทุกวัฒนธรรมสามารถปรับเข้าหากันได้ แม้เกิดปัญหาขณะทำงานต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา ผลลัพธ์ของการใช้ละครเชิงสังคม คือ ทุกคนในกลุ่มต้องได้รับการพัฒนาเช่นเดียวกับละครเชิงจิตวิทยา ละครเชิงสังคมมีการกำหนดภาระหรือบทบาทที่ยากขึ้นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตัวอย่างลึกซึ้ง โดยมีเครื่องมือการทำงาน คือ การมีแบบอย่างที่หลากหลายเพื่อเป็นแบบอย่างให้เห็นถึงภาพรวมของสังคม กล่าวโดยสรุปคือ ละครเชิงจิตวิทยาเป็นการทำงานแก้ปัญหาส่วนบุคคล ส่วนละครเชิงสังคมเป็นการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มที่สามารถเปิดเผยได้

Moreno (1953, อ้างถึงใน Marie & McLennon 2012) กล่าวว่า ละครเชิงสังคมคือเครื่องมือของการสร้างสรรค์ซึ่งสามารถพบเห็นในรูปแบบการเล่นบทบาทสมมติ และการเสริมสร้างความมีส่วนร่วม การประเมิน และการแก้ปัญหาด้านสังคม เป็นอีกแนวคิดที่ช่วยเพิ่มความสามารถการแก้ปัญหาของเด็กอายุ 4 ปีขึ้นไป

Komendat (2009) กล่าวว่า ละครเชิงสังคมสามารถนำมาใช้ทั้งในชั้นเรียนและในที่ทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านพฤติกรรมและช่วยให้แสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่า ควรจัดอยู่ในสถานที่หรือกลุ่มคนที่มีความเป็นส่วนตัว ปลอดภัย และอบอุ่น ซึ่งสามารถช่วยให้ทุกคนสามารถเปิดใจร่วมพูดคุยกันทุกเรื่องราวอย่างผ่อนคลายในเรื่องเกี่ยวกับความคิดและความรู้สึกที่เกิดขึ้น

Marie and McLennon (2012) กล่าวว่า ละครเชิงสังคมมีฐานคิดจากศิลปกรรม เป็นเครื่องมือในการเปิดประสบการณ์ทางสังคมและจัดการกับปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน เด็กได้รับการส่งเสริมในเรื่องการคิด การทำงาน การแก้ปัญหา รวมไปถึงการได้รับประสบการณ์เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อน ละครเชิงสังคมเป็นเสมือนการเล่นบทบาทสมมติ เสริมสร้างการเรียนรู้ที่ดี ในการจัดการกับ

อารมณ์ ความคิด ทักษะ การใช้คำศัพท์ ผ่านการเล่นในชีวิตประจำวันตามอารมณ์และสถานการณ์ เด็กที่ได้มีส่วนร่วมในการเล่นบทบาทสมมติ จะมีความสามารถในการทำงานร่วมกับเพื่อน มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และมีความสามารถในการคิดที่ดี ซึ่งช่วยลดปัญหา พฤติกรรมก้าวร้าว

Smilansky and Shefatya (1990, อ้างถึงใน Calabrese, 2001) กล่าวถึง องค์ประกอบของละครเชิงสังคมดังนี้

- 1) การจัดเวลา พื้นที่ และการกำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ
- 2) การเปิดโอกาสให้เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 3) การเปิดโอกาสให้เด็กเลือกบทบาทอย่างอิสระ
- 4) การสร้างข้อตกลงร่วมกันในการจัดการขอบเขต
- 5) การส่งต่อความเชื่อผ่านการแสดงออกต่อโลก
- 6) การช่วยให้เด็กเข้าใจบทบาทที่เล่นเป็นอย่างดี

สรุปได้ว่าละครเชิงสังคม คือ เครื่องมือในการเปิดประสบการณ์ทางสังคมโดยอาศัย ความสร้างสรรค์ ซึ่งมีพื้นฐานของศิลปกรรม พบเห็นในรูปแบบของการเล่นบทบาทสมมติ ซึ่งเป็นอีก แนวทางหนึ่งในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การทำงานร่วมกับเพื่อน อันนำไปสู่การลดปัญหาทาง สังคมและพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

2.2 การสอนโดยใช้ละครเชิงสังคม

Calabrese (2001) กล่าวถึง ขั้นตอนการสอนของละครเชิงสังคม ดังต่อไปนี้

- 1) เลือกหมวดละครที่น่าสนใจและตรงกับปัญหาที่ต้องการแก้ไข
- 2) มีบทบาทที่หลากหลาย ซึ่งเด็กจะเข้ามาเป็นส่วนร่วมได้
- 3) สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเล่น จัดพื้นที่ อุปกรณ์ ให้เด็กได้ฝึก พูด เขียน ฟัง อ่าน
- 4) ออกแบบศูนย์กลางของชั้นเรียนให้ปลอดภัย น่าดึงดูดและเชิญชวน
- 5) มีการจัดการที่หลากหลาย มีความสมจริง และเหลือพื้นที่ในการให้เด็กได้สร้างจินตนาการ ใช้วัสดุที่ทนทาน
- 6) มีการใช้อุปกรณ์หมุนเวียน ไม่ใช่ซ้ำ ๆ มีการสร้างอุปกรณ์ใหม่ให้เหมาะสมกับบทบาท
- 7) ไม่รบกวนเวลาที่เด็กเล่นผิด เด็กจะมีวิธีการแก้ไขที่แตกต่างและหาทางออกได้เอง หากไม่ได้จึงเข้าช่วย
- 8) แนะนำคำศัพท์ให้แก่เด็กอย่างหลากหลาย เพื่อฝึกเด็กให้ใช้คำพูดที่เฉียบคม
- 9) สร้างกฎในการมีส่วนร่วมเป็นกลุ่มของเด็ก สามารถแก้ไขปัญหาร่วมกันได้

10) มีการเปิดการเล่นที่ยิ่งใหญ่ เช่น มีการตัดริบบิ้น จะช่วยให้เด็กตื่นตัวในการแสดงมากขึ้น

Zachariah and Moreno (2006) ได้ลำดับขั้นของการใช้ละครเชิงสังคมไว้ดังนี้

- 1) การเตรียมความพร้อม (the warm-up)
- 2) การแบ่งปันประสบการณ์และสะท้อนคำถาม (sharing and reflection

questions)

- 3) การเรียนรู้ผ่านการอ่านและเขียน (literacy exploration)

4) การแสดงความคิดเห็นร่วมกันด้วยผังมโนทัศน์ (the opinion map) โดยขั้นนี้ต้องบอกความรู้สึกของตนเองขณะที่แทนตนเองเป็นผู้อื่น

Howie (2010) กล่าวถึงขั้นตอนการใช้ละครเชิงสังคมไว้ดังนี้

- 1) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ หมายถึง กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ประเมินสภาพแวดล้อมที่กลุ่มเป้าหมายอยู่ สิ่งที่ต้องการแก้ปัญหาหรือพัฒนา
- 2) การเตรียมความพร้อมหมายถึง การเริ่มแนะนำตนเองสู่บุคคล และบอกวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมสร้างความสนิทสนมกันระหว่างกัน
- 3) การพัฒนากลุ่มให้ไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหมายถึง การแบ่งกลุ่มย่อยและให้ร่วมสนทนากันเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโดยร่วมกันวางแผน
- 4) การเข้าสู่กระบวนการเล่นบทบาทสมมติหมายถึง การนำสู่กลุ่มใหญ่เหมือนเดิม และแต่ละกลุ่มนำความคิดเห็นมานำเสนอซึ่งกันและกัน จากนั้นเข้าสู่การเล่น
- 5) การสะท้อนและสรุปกิจกรรมร่วมกัน หมายถึง การให้แต่ละคนร่วมพูดถึงสิ่งที่ได้รับ ได้เรียนรู้อะไรบ้าง และพูดถึงสิ่งที่ทำได้ดีหรือสิ่งที่ควรปรับปรุงของตนเอง

Marie and McLennon (2012) กล่าวว่า ละครเชิงสังคมนั้นมีการใช้ศิลปะเป็นฐานการสอนให้เด็กมีทักษะในการแก้ปัญหา ควรมีการวางแผนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นอย่างเป็นระบบ ดังนี้

- 1) การเข้าใจปัญหา
- 2) การออกแบบวิธีแก้ปัญหา
- 3) การวางแผนในการแก้ปัญหา
- 4) การสะท้อนปัญหาและดำเนินการตามแผน

ละครเชิงสังคมสามารถทำซ้ำกับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือในการใช้ชีวิตประจำวัน และการตอบสนองทางอารมณ์ การช่วยเด็กให้เข้าใจถึงปัญหามีขั้นตอนในการเข้าสู่กระบวนการ ดังนี้

1) การเตรียมความพร้อม ช่วยให้เด็กผ่อนคลายทำให้เด็กสงบก่อนเข้าสู่กิจกรรม อาจใช้วิธีการเล่นบทบาทสมมติง่าย เช่น เล่นสมมติโยนรับบอล (ไม่มีลูกบอล) หรือจินตนาการว่าตนเองเป็นสัตว์ต่าง ๆ

2) การร่วมสนทนาและนำไปสู่การกำหนดจุดเป้าหมาย โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่ต้องการแสดง โดยเด็กมีส่วนร่วมร่วมกันในการนำเสนอ ครูอาจช่วยตั้งคำถามเพื่อให้เด็กแสดงความรู้สึก หรือใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เช่น หนังสือ รูปภาพ บทกลอน ที่ใช้ในช่วงเสริมประสบการณ์

3) การสรุปกิจกรรมร่วมกัน เด็กทุกคนควรมีส่วนร่วมในการสะท้อนความรู้สึกในกระบวนการทำงานแต่ละขั้น และนำเสนอปัญหาและอุปสรรคเพื่อร่วมกันแก้ไขในครั้งต่อไป

Crown and Villalba (2012) กล่าวถึงขั้นการสอนละครเชิงสังคม ไว้ 4 ขั้น ดังนี้

1) ขั้นเตรียมความพร้อม คือ การอบอุ่นร่างกาย และเลือกประเภทของนิทาน

2) ขั้นการสร้างข้อตกลง คือ การค้นหาบทบาทของตัวละคร ความรู้สึกของตัวละคร

และสนทนาร่วมกันเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน

3) ขั้นการเล่นละคร คือ การร่วมแสดงอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครร่วมกัน แสดงความคิดเห็นจากการร่วมเล่น และการสังเกตเพื่อเล่นละคร

4) ขั้นการตั้งคำถาม คือ การร่วมสรุปประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรม

นอกจากนี้ยัง Crown and Villalba (2012) ยังนำเสนอวิธีที่ใช้ในละครเชิงสังคม โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 เทคนิคการใช้ละครเชิงสังคม

เทคนิค	คำบรรยายโดยย่อ
การเล่นสลับบทบาท	การที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สวมบทบาทของผู้อื่น เมื่อผู้อื่นอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ และมีการเปลี่ยนบทบาท แลกบทบาท เพื่อให้เข้าใจบทบาทที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น มองเห็นมุมมองของผู้อื่น และเสริมสร้างการตระหนักรู้
การเล่นซ้ำ	การร่วมเล่นละครผ่านการยืนด้านหลังของผู้แสดงที่ต้องการร่วมรู้สึก และแสดงเลียนแบบผู้ที่อยู่ด้านหน้า เพื่อให้เข้าใจความรู้สึกของผู้ที่ตนแสดงตาม วิธีนี้ช่วยให้ฝึกคิดจินตนาการ และฝึกการสื่อสารทั้งด้านวัจนภาษาและอวัจนภาษา
การพูดกับตนเอง	การให้เด็กแยกตัวเองออกไปทบทวนบทบาทก่อนกลับเข้าสู่กลุ่มอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาทมากขึ้น

ตารางที่ 6 (ต่อ) เทคนิคการใช้ละครเชิงสังคม

เทคนิค	คำบรรยายโดยย่อ
การพูดนอกวง	การใช้คำพูดที่สั้นซึ่งแสดงถึงสิ่งที่อยู่ในความคิด ความรู้สึกของตนเองจริง ๆ โดยไม่เกี่ยวข้องกับบทละคร และผู้อื่นก็ยังดำเนินการเล่นต่อไป มีความคล้ายคลึงกับการพูดกับตนเอง
การเดินพร้อมพูด	ผู้อื่นจะต้องหยุดการสนทนาเพื่อฟังความคิดเห็นของผู้พูด ว่าเกิดความรู้สึกอย่างไร
การหยุดแข็ง	การให้ผู้เข้าร่วมหยุดการเล่นละคร โดยให้คงท่าทาง สีหน้าไว้ เพื่อเรียกให้ผู้เข้าร่วมได้หยุดรับรู้ของอารมณ์ที่กำลังแสดงออกมา

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการใช้ละครเชิงสังคม ควรมีการวางแผนล่วงหน้า โดยกำหนดวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย และกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนเลือกเนื้อหาที่จะใช้เข้าสู่การแสดง ควรเลือกเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงไปสู่พฤติกรรมที่ต้องการแก้ไขหรือส่งเสริมอย่างเหมาะสม

2) ขั้นตอนการพูดคุย สนทนาเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกที่ได้รับรู้จากประสบการณ์ของเนื้อหาที่เตรียมไว้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อสารทางอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นสีหน้า ท่าทาง หรือคำพูด รวมถึงอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง

3) ขั้นตอนเตรียมความพร้อมก่อนแสดง โดยผ่านกิจกรรมเกมละครง่าย ๆ เพื่อสร้างความผ่อนคลายและสร้างความเข้าใจในข้อตกลงก่อนแสดงจริง

4) ขั้นตอนสะท้อนสรุปกิจกรรม อาจเชื่อมโยงสถานการณ์จากเรื่องราวที่ได้รับรู้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อหาทางหาวิธีการแก้ปัญหาที่ร่วมกัน

ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมละครเชิงสังคมควรมีการวางแผนล่วงหน้าโดยมีลำดับขั้นอย่างเป็นระบบ จัดในพื้นที่ที่มีบรรยากาศอบอุ่น ผ่อนคลาย และปลอดภัย มีข้อตกลงที่ชัดเจนในการทำกิจกรรม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน 2 ส่วน ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ละครเชิงสังคม และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยมีรายละเอียดนำเสนอ ดังนี้

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ละครเชิงสังคม

Ashiabi (2005) ศึกษาเรื่อง การเล่นในห้องเรียนอนุบาล: ความสำคัญของอารมณ์ สังคม และบทบาทของครู ผลการวิจัยพบว่า มีความสอดคล้องกันระหว่างการเล่นกับพัฒนาการการเล่นของ

เด็กในทางที่ดีขึ้น และบทบาทในการส่งเสริมของครูที่จัดละครเชิงสังคมให้แก่เด็กส่งผลต่อการเรียนรู้ และพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะในพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์

Lindsey, Berks, and Colwell (2013) ศึกษาเรื่อง การเล่นสมมติและการใช้ร่างกาย ในการเล่น: ความเชื่อมโยงกับความสามารถทางอารมณ์ สังคมของเด็กอนุบาล โดยจัดให้มีการเล่น เคลื่อนไหว การเล่นบทบาทสมมติ การใช้จินตนาการในการเล่น และการเล่นละครเชิงสังคม ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติส่งผลให้เด็กมีความสามารถทาง สังคมเพิ่มสูงขึ้นในด้านการแสดงความรู้สึก การรับรู้อารมณ์ และการเข้าใจอารมณ์

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

Eisenberg, Fabes, and Losoya (1997) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง การจัดการอารมณ์กับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอายุ 4 – 6 ปี โดยสังเกตพฤติกรรมทางสังคมกับเพื่อน ขณะโกรธ และจากรายงานพฤติกรรมทางลบจากพ่อแม่และครู รวมทั้งความสามารถในการควบคุม ความสนใจของตนเอง การตัดสินใจของตนเองว่าควรทำเช่นไร พบว่า เด็กที่ไม่มีใครแสดงอารมณ์ทางลบมีการจัดการกับปัญหาอย่างสร้างสรรค์

Gunter, Caldarella, Korth, and Young (2012) ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการเรียนรู้ สังคมและอารมณ์ของเด็กอนุบาล การศึกษาหลักสูตร Strong Start Pre-K เนื้อหาของการสอนเน้น 5 เรื่อง ได้แก่ 1) การควบคุมอารมณ์ตนเอง 2) การพัฒนาความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 3) การตัดสินใจ 4) การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก และ 5) การรับมือกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ได้ ทดลองกับเด็กอนุบาล 52 คน ผลจากการทดลองพบว่า เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง และ ช่วยส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างครูและเด็ก

Kim (2013) ศึกษาเรื่อง บทเพลงแห่งความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยแต่ง เพลงที่มีเนื้อหาส่งเสริมความเข้าใจและความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น พบว่า เด็กมี พัฒนาการของความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น กล่าวคือ เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมที่ แสดงออกถึงความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นดีขึ้น ทำให้เด็กมีความสัมพันธ์ที่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมความสุนทรีย์ภาพและพัฒนาการทางอารมณ์

ปิยนุช จุลกนิษฐ์ (2544) ผลของการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาคัดแย้งตาม แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ต่อความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล พบว่า เด็กสามารถที่จะ ตระหนักรู้อารมณ์ของตนเองได้ และมีความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์สูงขึ้น

ภาพรวมของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ละครเชิงสังคมสามารถส่งเสริมพัฒนาการของ เด็กได้ดีขึ้นโดยเฉพาะในด้านสังคมและอารมณ์ อีกทั้งมีความสัมพันธ์ต่อความสามารถในการเข้าใจ ความรู้สึกผู้อื่น ซึ่งช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และช่วยส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างครูและ เด็ก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึก
ผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล ผู้วิจัยศึกษากลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดี่ยวและเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลองแบบ
ย้อนกลับ (ABAB design) แบ่งการดำเนินงานเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะเส่นฐาน (A1) 2 สัปดาห์
ระยะทดลอง (A2) 4 สัปดาห์ ระยะย้อนกลับ (B1) 2 สัปดาห์ และระยะทดลอง (B2) 4 สัปดาห์ รวม
ทั้งสิ้น 12 สัปดาห์ ขั้นตอนการวิจัยมีดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. การจัดทำแผนการใช้ละครเชิงสังคม
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

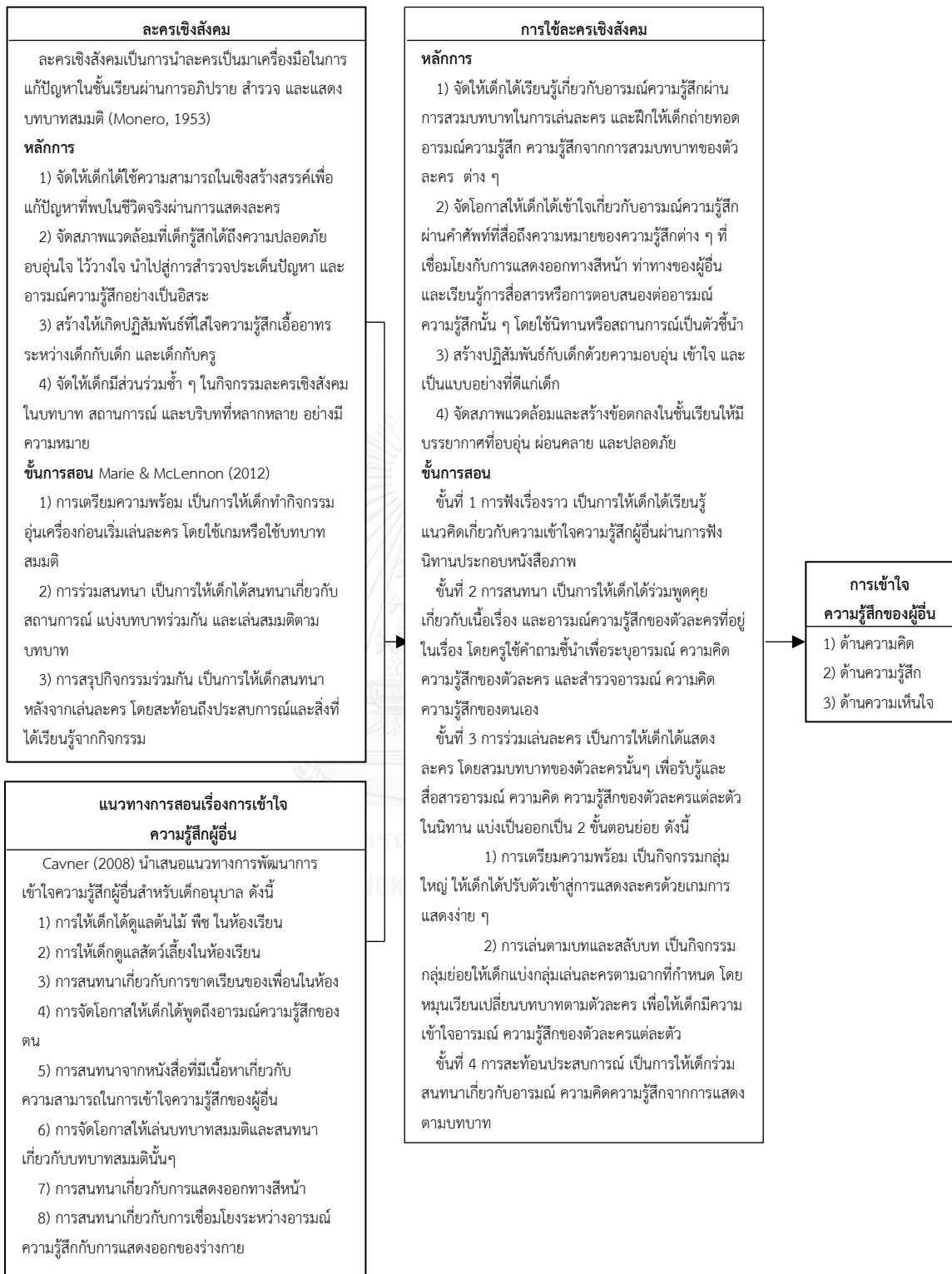
ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อจัดทำกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับละครเชิงสังคม แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ
ละครเชิงสังคม การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องและส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก
ผู้อื่นสำหรับเด็กอนุบาล การวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น รวมทั้งศึกษาระเบียบวิธีวิจัยรูปแบบการ
ทดลองแบบย้อนกลับ

1.2 เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้วิจัยในเรื่องการใช้ละครเชิงสังคม
กับนักละครบำบัด เป็นระยะเวลา 4 วัน

1.3 สร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยนำเสนอตามแผนภาพดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ละครเชิงสังคมและการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความคิด คือ การบอกอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น 2) ด้านความรู้สึก คือ การร่วมรู้สึกกับผู้อื่น และ 3) ด้านความเห็นใจ คือ การแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ละครเชิงสังคมและการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

ขั้นการใช้ ละครเชิงสังคม	การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น		
	ด้านความคิด	ด้านความรู้สึก	ด้านความเห็นใจ
ขั้นที่ 1 การฟังเรื่องราว	เรียนรู้จดจำคำศัพท์จาก นิทาน		
ขั้นที่ 2 การสนทนา	บอกอารมณ์ความรู้สึก ของตัวเอง บอกอารมณ์ที่ดีและไม่ดี ของตัวเองได้	บอกอารมณ์ความรู้สึก ตนเองที่สอดคล้องกับตัว ละคร	
ขั้นที่ 3 การร่วมเล่น ละคร			
การเตรียมความพร้อม	แสดงสีหน้าท่าทางของ อารมณ์ และสังเกตการ แสดงอารมณ์ของเพื่อน		
การเล่นตามบทและ สลับบท	แทนตนเองเป็นตัวละคร ขณะที่มีอารมณ์ความรู้สึก ต่าง ๆ	แทนตนเองเป็นตัวละคร ต่าง ๆ ในสถานการณ์ตาม เนื้อหานิทาน	แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ เหมาะสมต่อสถานการณ์ ตามเนื้อหานิทาน
ขั้นที่ 4 การสะท้อน ประสบการณ์	บอกอารมณ์ความรู้สึก ของตัวเอง และอารมณ์ ของผู้อื่นในชีวิตประจำวัน บอกตัวอย่างพฤติกรรม ที่ดีของตัวเองเพื่อ นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ได้	บอกอารมณ์ความรู้สึก ของตนเองจากการแทน ตนเองเป็นผู้อื่น ทั้งใน นิทานและชีวิตประจำวัน	

ขั้นที่ 2 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสังข์กระจาย (แจ่มวิชาวสอน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำลังศึกษาในภาคต้น ปีการศึกษา 2558 จำนวน 15 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ ดังนี้

- 1) เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนซึ่งมีความแออัด และครอบครัวมีเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ
- 2) เป็นโรงเรียนที่ให้ความอนุเคราะห์ในการวิจัย โดยให้เวลานอกเหนือจาก 6 กิจกรรมหลัก วันละ 45 นาที สัปดาห์ละ 5 วัน
- 3) เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนเด็ก ไม่เกิน 20 คนต่อห้อง

ขั้นที่ 3 การจัดทำแผนการใช้ละครเชิงสังคม

ผู้วิจัยจัดทำแผนการใช้ละครเชิงสังคมสำหรับเด็กอนุบาล จำนวน 40 แผน มีขั้นตอนในการจัดทำ ได้แก่ การพัฒนาแผนการใช้ละครเชิงสังคม และการตรวจสอบคุณภาพแผนการใช้ละครเชิงสังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การพัฒนาแผนการใช้ละครเชิงสังคม มีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับละครเชิงสังคม และการสอนที่ส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

3.1.2 กำหนดเนื้อหาและประสบการณ์สำคัญของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยสังเคราะห์มาจากเอกสารงานวิจัย และโปรแกรมการสอนที่มีการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม และการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น แบ่งออกเป็น 2 เนื้อหา ได้แก่ 1) การรู้จักและเข้าใจอารมณ์ 2) การปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่น เนื้อหา 2 ด้าน รายละเอียดตามตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 8 เนื้อหาและประสบการณ์สำคัญของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

เนื้อหา	ประสบการณ์สำคัญ
การรู้จักและเข้าใจอารมณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1) การเรียนรู้คำศัพท์ที่เกี่ยวกับอารมณ์ต่าง ๆ ได้แก่ ดีใจ เสียใจ โกรธและกลัว 2) การอ่านและทำความเข้าใจสีหน้า ท่าทางที่แสดงออกทางอารมณ์ของผู้อื่น 3) การอธิบายสาเหตุหรือเหตุการณ์ของการเกิดอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและผู้อื่น
การสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่น	<ol style="list-style-type: none"> 1) การแสดงออกทางอารมณ์ต่อผู้อื่นในขณะที่เกิดอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ได้แก่ ดีใจ เสียใจ โกรธ และกลัว 2) การแสดงพฤติกรรมตอบสนองเมื่อผู้อื่นอยู่ในสภาวะอารมณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ได้แก่ ดีใจ เสียใจ โกรธ และกลัว เพื่อให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย 3) การสนทนาถึงปัญหาที่พบเห็นหรือเหตุการณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน 4) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพในความแตกต่างของแต่ละบุคคล 5) การทำงานร่วมกับผู้อื่น

3.1.3 คัดเลือกและปรับแต่งนิทาน จำนวน 2 เรื่อง ให้มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับบริบทของเด็ก และมีแก่นนิทานที่ส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เกณฑ์ในการคัดเลือกนิทานเป็นดังนี้

- (1) มีความเหมาะสมกับช่วงวัยและพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ของเด็ก
- (2) มีจุดเด่นหรือแก่นเรื่องเพียงเพียงแก่นเดียว เพื่อช่วยให้เด็กสามารถจับประเด็นได้ง่าย
- (3) ตัวละครหลักมีช่วงอายุคล้ายกับเด็ก หรือมีอุปนิสัยคล้ายเด็ก
- (4) ภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่เด็กสามารถเข้าใจได้ง่าย และดึงดูดความสนใจเด็ก
- (5) เนื้อหาของนิทานส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก แสดงให้เห็นถึงความคิด

ความรู้สึกและผลการกระทำของตัวละคร โดยเนื้อหานิทานเน้นการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

ตารางที่ 9 เนื้อหาที่ใช้ในการสอน

เนื้อหา	รายละเอียดเรื่องราว	
	ห่านทองคำ	หมีป่ากับมาซา
1. การรู้จักและเข้าใจ		
อารมณ์		
การแสดงอารมณ์ดีใจ	1. เจ้าทิมได้พบห่านทองคำ 2. เจ้าทิมได้รับสมบัติของเจ้าเมือง	1. มาซาได้รับคำปอปปยจาก กระรอกและกระต่าย 2. มาซาได้พบตากับยายอีกครั้ง
การแสดงอารมณ์เสียใจ	1. เจ้าทิมถูกเยาะเย้ยจากพี่ๆ 2. เจ้าทิมถูกเจ้าเมืองกลั่นแกล้ง	1. มาซาถูกขังและไม่ให้กลับบ้าน 2. มาซาถูกหมีใช้งาน
การแสดงอารมณ์โกรธ	1. พี่คนโตและคนกลางโค่นต้นไม้ไม่ ล้ม 2. เจ้าเมืองถูกห่านทองคำต่อว่า	1. หมีหิวแต่มาซาไม่ให้ทานขนม 2. กระต่ายเห็นหมีข่มขู่มาซาจึงต่อว่า หมี
การแสดงอารมณ์กลัว	1. พี่คนรองวิ่งหนีฝูงผึ้ง 2. ห่านทองคำถูกเจ้าเมืองข่มขู่	1. มาซาหลงทาง 2. หมีป่าได้ยินเสียงปืนของพรานป่า
2. การปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่น		
ด้านการช่วยเหลือ	1. เจ้าทิมช่วยทำแผลให้พี่คนโต 2. เจ้าทิมช่วยพี่คนรองหนีผึ้ง	1. หมีเอาขนมไปให้คุณตาคุณยายแทน มาซา 2. คุณตา/คุณยายช่วยหมีป่า โดยมา ห้ามพรานป่าไม่ให้ยิงปืน
ด้านการแบ่งปัน	เจ้าทิมแบ่งอาหารให้คนชรา	มาซาแบ่งขนมให้หมีป่า
ด้านการสร้างความพึง พอใจ	1. พี่คนรองปอปปยใจเจ้าทิม 2. คนชราให้กำลังใจพี่คนรองขณะ ตัดต้นไม้ 3. คนชราชมเจ้าทิมว่าเป็นคนดี	1. กระรอกปอปปยใจมาซา 2. มาซาชมเชยกระรอกกระต่าย 3. คุณตา/คุณยายชมมาซาว่าเก่ง รู้จัก วางแผนหนีกลับออกมา

หมายเหตุ - ตัวอักษรที่เอียงเป็นเนื้อหาที่ผู้วิจัยปรับแต่งเพิ่มเติม

3.1.4 ผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดของเนื้อหา ประสบการณ์สำคัญ และกิจกรรม ที่ใช้ในการใช้ละครเชิงสังคมรายสัปดาห์ตามนิทานที่ปรับแต่งไว้ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ห่านทองคำ และหมีป่ากับมาซา โดยนิทาน 1 เรื่อง ผู้วิจัยแบ่งการสอนออกเป็น 2 ฉาก ฉากที่ 1 ใช้เวลา 2 สัปดาห์ นำเสนอเรื่องราวโดยละเอียดของนิทานครั้งแรกและเรื่องราวโดยสรุปในครั้งหลัง ส่วนฉากที่ 2 นำเสนอเรื่องราวโดยสรุปของนิทานครั้งแรกและรายละเอียดของเรื่องราวในครั้งหลัง รวมเวลาที่ใช้ในการสอนทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ ผู้วิจัยจัดทำแผนการใช้ละครเชิงสังคมสัปดาห์ละ 5 แผน รวมทั้งสิ้น จำนวน 40 แผน ใช้เวลาสอนรวม 8 สัปดาห์ รายละเอียดดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 ภาพรวมการใช้ละครเชิงสังคม

สัปดาห์ที่ 1					
ขึ้น วัน	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์
การฟังเรื่องราว	นิทานเรื่อง ห่านทองคำ ฉากที่ 1				
การสนทนา	ลักษณะตัวละคร	อารมณ์ดีใจ	อารมณ์เสียใจ	อารมณ์โกรธ	อารมณ์กลัว
การร่วมเล่นละคร					
การเตรียมความพร้อม	เกมฉันทก่าลั่งรู้สีก				
การเล่นตามบทและ สลับบท	เล่นตามบทและสลับบทเรื่องห่านทองคำ โดยครูกำหนด				เล่นตามบท โดยเด็กเลือก
การสะท้อนประสบการณ์	การช่วยเหลือ	การแบ่งปัน	การปลอบใจ	การให้กำลังใจ	การช่วยเหลือ
สัปดาห์ที่ 2					
การฟังเรื่องราว	นิทานเรื่อง ห่านทองคำ ฉากที่ 1				
การสนทนา	ลักษณะตัวละคร	อารมณ์ดีใจ	อารมณ์เสียใจ	อารมณ์โกรธ	อารมณ์กลัว
การร่วมเล่นละคร					
การเตรียมความพร้อม	เกมเลี้ยงลูกบอล				
การเล่นตามบทและ สลับบท	เล่นต้นสดและสลับบทเรื่องห่านทองคำ โดยครูกำหนด				เล่นต้นสด โดยเด็กเลือก
การสะท้อนประสบการณ์	การช่วยเหลือ	การแบ่งปัน	การปลอบใจ	การให้กำลังใจ	การช่วยเหลือ
สัปดาห์ที่ 3					
การฟังเรื่องราว	นิทานเรื่อง ห่านทองคำ ฉากที่ 2				
การสนทนา	ลักษณะตัวละคร	อารมณ์ดีใจ	อารมณ์โกรธ	อารมณ์กลัว	อารมณ์เสียใจ
การร่วมเล่นละคร					
การเตรียมความพร้อม	เกมฉันทอยู่ที...				
การเล่นตามบทและ สลับบท	เล่นตามบทและสลับบทเรื่องห่านทองคำ โดยครูกำหนด				เล่นตามบท โดยเด็กเลือก
การสะท้อนประสบการณ์	การแบ่งปัน	การชมเชย	การปลอบใจ	การช่วยเหลือ	การให้กำลังใจ

แผนภาพที่ 2 (ต่อ) ภาพรวมการใช้ละครเชิงสังคม

สัปดาห์ที่ 4					
ชั้น / วัน	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์
การฟังเรื่องราว	นิทานเรื่อง ห่านทองคำ ฉากที่ 2				
การสนทนา	ลักษณะตัวละคร	อารมณ์ดีใจ	อารมณ์โกรธ	อารมณ์กลัว	อารมณ์เสียใจ
การร่วมเล่นละคร					
การเตรียมความพร้อม	เกมกระจก				
การเล่นตามบทและ สลับบท	เล่นต้นสดและสลับบทเรื่องห่านทองคำ โดยครูกำหนด				เล่นต้นสด โดยเด็กเลือก
การสะท้อน ประสบการณ์	การแบ่งปัน	การช่วยเหลือ	การปลอบใจ	การช่วยเหลือ	การให้กำลังใจ
สัปดาห์ที่ 5					
การฟังเรื่องราว	นิทานเรื่อง หนิป่ากับมาซา ฉากที่ 1				
การสนทนา	ลักษณะตัวละคร	อารมณ์กลัว	อารมณ์โกรธ	อารมณ์เสียใจ	อารมณ์ดีใจ
การร่วมเล่นละคร					
การเตรียมความพร้อม	เกมฉันทู๊สึก				
การเล่นตามบทและ สลับบท	เล่นตามบทและสลับบทเรื่องหนิป่ากับมาซา โดยครูกำหนด				เล่นตามบท โดยเด็กเลือก
การสะท้อน ประสบการณ์	การปลอบใจ	การช่วยเหลือ	การช่วยเหลือ	การปลอบใจ	การชมเชย
สัปดาห์ที่ 6					
การฟังเรื่องราว	นิทานเรื่อง หนิป่ากับมาซา ฉากที่ 1				
การสนทนา	ลักษณะตัวละคร	อารมณ์กลัว	อารมณ์โกรธ	อารมณ์เสียใจ	อารมณ์ดีใจ
การร่วมเล่นละคร					
การเตรียมความพร้อม	เกมฉันทู๊สึก				
การเล่นตามบทและ สลับบท	เล่นต้นสดและสลับบทเรื่องหนิป่ากับมาซา โดยครูกำหนด				เล่นต้นสด โดยเด็กเลือก
การสะท้อน ประสบการณ์	การปลอบใจ	การช่วยเหลือ	การช่วยเหลือ	การปลอบใจ	การชมเชย

แผนภาพที่ 2 (ต่อ) ภาพรวมการใช้ละครเชิงสังคม

สัปดาห์ที่ 7					
ชั้น / วัน	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์
การฟังเรื่องราว	นิทานเรื่อง หนิ่ปากับมาชา ฉากที่ 2				
การสนทนา	ลักษณะตัวละคร	อารมณ์ดีใจ	อารมณ์เสียใจ	อารมณ์โกรธ	อารมณ์กลัว
การร่วมเล่นละคร					
การเตรียมความพร้อม	เกมฉั้รู้สั้ก				
การเล่นตามบทและสลับบท	เล่นตามบทและสลับบทเรื่องหนิ่ปากับมาชา โดยครูกำหนด				เล่นตามบท โดยเด็กเลือก
การสะท้อน ประสบการณ์	การแบ่งปัน	การชมเชย	การช่วยเหลือ	การปลอบใจ	การชมเชย
สัปดาห์ที่ 8					
การฟังเรื่องราว	นิทานเรื่อง หนิ่ปากับมาชา ฉากที่ 2				
การสนทนา	ลักษณะตัวละคร	อารมณ์ดีใจ	อารมณ์เสียใจ	อารมณ์โกรธ	อารมณ์กลัว
การร่วมเล่นละคร					
การเตรียมความพร้อม	เกมเล็้กูกบอล				
การเล่นตามบทและสลับบท	เล่นด้นสดและสลับบทเรื่องหนิ่ปากับมาชา โดยครูกำหนด				เล่นด้นสด โดยเด็กเลือก
การสะท้อน ประสบการณ์	การแบ่งปัน	การชมเชย	การช่วยเหลือ	การปลอบใจ	การชมเชย

3.1.5 ผู้วิจัยเขียนแผนการใช้ละครเชิงสังคมสำหรับเด็กอนุบาล โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

(1) วัตถุประสงค์ ได้แก่ เด็กบอกอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เด็กบอกอารมณ์ความรู้สึกของตนเองที่สอดคล้องกับผู้อื่น และเด็กแสดงพฤติกรรมกรรมการช่วยเหลือ แบ่งปัน และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้อื่นได้

(2) เนื้อหา ได้แก่ 1) การรู้จักและเข้าใจอารมณ์ ใน 4 อารมณ์ ได้แก่ ดีใจ เสียใจ โกรธ และกลัว 2) การสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่น โดยใช้นิทาน 2 เรื่อง คือ หนานทองคำ และหนิ่ปากับมาชา

(3) ขั้นตอนการสอน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การฟังเรื่องราว เป็นการให้เด็กได้เรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นผ่านการฟังนิทานประกอบภาพ ใช้เวลา 5 นาที

ขั้นที่ 2 การสนทนา เป็นการให้เด็กได้ร่วมพูดคุยเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง และอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครที่อยู่ในเรื่อง โดยครูใช้คำถามขึ้นำเพื่อระบุอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของตัวละคร และสำรวจอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของตนเอง ใช้เวลา 5 นาที

ขั้นที่ 3 การร่วมเล่นละคร เป็นการให้เด็กได้แสดงละคร โดยสวมบทบาทของตัวละครต่าง ๆ เพื่อรับรู้และสื่อสารอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของตัวละครแต่ละตัวในนิทาน แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม เป็นกิจกรรมกลุ่มใหญ่ให้เด็กได้ปรับตัวเข้าสู่การแสดงละครด้วยเกมการแสดงง่าย ๆ และ 2) การเล่นตามบทและสลับบท เป็นกิจกรรมกลุ่มย่อยให้เด็กแบ่งกลุ่มเล่นละครตามฉากที่กำหนด โดยหมุนเวียนเปลี่ยนบทบาทตามตัวละคร เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครแต่ละตัว โดยมีการสลับบทตามตารางด้านล่าง ใช้เวลาทั้งสิ้น 30 นาที

ตารางที่ 10 การสลับบทของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสัปดาห์

ป้ายชื่อ	วันจันทร์	วันอังคาร	วันพุธ	วันพฤหัสบดี
สีม่วง	ตัวละครที่ 1	ตัวละครที่ 2	ตัวละครที่ 3	ตัวละครที่ 4
สีเหลือง	ตัวละครที่ 4	ตัวละครที่ 1	ตัวละครที่ 2	ตัวละครที่ 3
สีเขียว	ตัวละครที่ 3	ตัวละครที่ 4	ตัวละครที่ 1	ตัวละครที่ 2
สีชมพู	ตัวละครที่ 2	ตัวละครที่ 3	ตัวละครที่ 4	ตัวละครที่ 1

ขั้นที่ 4 การสะท้อนประสบการณ์ เป็นการให้เด็กร่วมสนทนาเกี่ยวกับอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกจากการแสดงตามบทบาท ใช้เวลา 5 นาที

(4) สื่อ ได้แก่ ภาพประกอบนิทาน เรื่อง ห่านทองคำ และหมีป่ากับมาซา เรื่องละ 8 ภาพ และป้ายชื่อสำหรับเด็ก

(5) การประเมิน ใช้การสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกและการตอบคำถามของเด็ก

(6) บันทึกหลังสอน ประกอบด้วย การบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กใน 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 การฟังเรื่องราว ชั้นที่ 2 การสนทนา ชั้นที่ 3 การร่วมเล่นละคร ซึ่งแบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย คือ เตรียมความพร้อมและเล่นตามบท และชั้นที่ 4 การสะท้อนประสบการณ์

3.2 การตรวจสอบคุณภาพแผนการใช้ละครเชิงสังคม มีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของแผนการใช้ละครเชิงสังคมโดยส่งแผนการใช้ละครเชิงสังคมให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความสอดคล้อง และความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการใช้ละครเชิงสังคม กิจกรรมระยะเวลา สื่อ และการประเมิน จากนั้นนำมาหาค่าความตรงของแผน ค่าความตรงที่ยอมรับได้อยู่ 0.5 ขึ้นไป (เอมอร์ จังศิริพรภรณ์, 2550) ผลการหาค่า IOC พบว่า แผนการใช้ละครเชิงสังคมนี้มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 - 1 ซึ่งถือว่ามีความตรงเชิงเนื้อหา โดยนำเสนอรายละเอียดตามตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยคะแนนความตรงเชิงเนื้อหาของแผนการใช้ละครเชิงสังคมสำหรับเด็กอนุบาล

เนื้อหาการประเมิน	สัปดาห์ที่							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.ความเหมาะสมของ วัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	1	1	1
2.ความเหมาะสมของเนื้อหา	0.8	0.8	0.8	0.8	1	1	1	1
3.ความเหมาะสมของขั้นตอน การใช้ละครเชิงสังคม	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
4.ความเหมาะสมของกิจกรรม	0.8	0.6	0.8	0.6	0.8	0.6	0.8	0.6
5. ความเหมาะสมของ ระยะเวลา	0.8	0.8	0.8	0.8	0.6	0.6	0.6	0.6
6. ความเหมาะสมของสื่อ	1	1	1	1	0.8	0.8	0.8	0.8
7. ความเหมาะสมของการ ประเมิน	0.8	0.8	0.8	0.8	1	1	1	1
8. ความสอดคล้องของ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการประเมิน	1	1	1	1	1	1	1	1

3.2.2 ผู้วิจัยปรับแก้แผนการใช้ละครเชิงสังคมตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยปรับแก้ไข 1 ประเด็น คือ ขั้นตอนเตรียมความพร้อม ซึ่งเป็นขั้นย่อยของขั้นที่ 3 การร่วมเล่นละคร ผู้วิจัยปรับแก้ไขโดยใช้เกมที่สอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึกตามเนื้อหาที่สอนในแต่ละวัน กำหนดให้เน้นเพียง 1 อารมณ์ และปรับภาษาในเกมกระຈก เพื่อให้เด็กเข้าใจง่ายขึ้น

3.2.3 ผู้วิจัยทดลองนำร่องใช้แผนการใช้ละครเชิงสังคม จำนวน 2 แผน และใช้เวลา 2 วัน กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดชัยชนะสงครามซึ่งมีสภาพบริบทคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างแต่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง ผลการทดลองนำร่อง พบปัญหาในการสอน ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ประเด็นแก้ไขแผนการใช้ละครเชิงสังคมจากการทดลองนำร่องใช้ที่โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม

ประเด็นปัญหา	การปรับแก้
<p>ขั้นที่ 1 การฟังเรื่องราว</p> <p>การจัดสรรเวลาไม่เหมาะสม ใช้เวลาเล่านิทานนานเกินไป</p>	<p>ปรับวิธีการเล่านิทานโดยเล่าเพื่อนั้นรายละเอียดของฉากที่เด็กต้องแสดง ส่วนเนื้อหาในฉากอื่น ใช้การเล่าแบบย่อ</p>
<p>ขั้นที่ 3 การร่วมเล่นละคร</p> <p>ขั้นเตรียมความพร้อม : การใช้กติกาที่เข้าใจ</p> <p>ยากทำให้เด็กไม่เข้าใจกติกาการเล่นเกะกะจก</p> <p>ขั้นเล่นตามบทและสลับบท : การให้เด็กคิด</p> <p>การแสดงเองในวันที่ต้องเล่นต้นสด</p>	<p>1) ปรับกติกาการเล่นเกะกะจก โดยเปลี่ยนจากการจับคู่ เป็นการเล่นกลุ่มใหญ่ ผู้วิจัยเลือกเด็กทีละ 1 คน ออกมาเป็นคนส่งเกะกะจก และเด็กที่เหลือเป็นเกะกะจก</p> <p>2) ปรับวิธีการสอนโดยผู้วิจัยแนะนำผ่านการใช้คำถามที่กระตุ้นการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม และกำกับการแสดงของเด็กในช่วงแรก เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจและคุ้นเคย จากนั้นเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงตามความคิดตนเอง</p>

ขั้นที่ 4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 2 ชุด ได้แก่ แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล และแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล โดยมีรายละเอียดในการขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้

4.1 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1.1 แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล เพื่อวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิด และด้านความรู้สึก มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1) พัฒนาแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลโดยปรับปรุงมาจาก Eisenberg-Berg and Lennon (1980) และ Strayer and Roberts (1997) ซึ่งเป็นการวัดโดยใช้การสัมภาษณ์เด็กรายบุคคล ประกอบด้วย (1) เรื่องราวเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ 4 ลักษณะ ได้แก่ อารมณ์ดีใจ เสียใจ โกรธ และกลัว จำนวน 4 เรื่อง (2) ข้อคำถามเพื่อวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในด้านความคิด และด้านความรู้สึก ได้แก่ “หนูคิดว่าตัวละครรู้สึกอย่างไร” และ “หนูรู้สึกอย่างไร” (3) บัตรภาพแสดงสีหน้าอารมณ์ความรู้สึก 4 ลักษณะ ได้แก่ ดีใจ เสียใจ โกรธ และกลัว

2) จัดทำแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล จำนวน 4 ชุด โดยแบบวัดมีลักษณะเป็นคู่ขนาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1) กำหนดเนื้อหาของเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก 4 ลักษณะ ได้แก่ ดีใจ เสียใจ โกรธ และกลัว โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) กำหนดสถานการณ์ที่ทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึก 4 ลักษณะ โดยผู้วิจัยศึกษาบริบทจริงโดยการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่โรงเรียน จำนวน 4 โรง ได้แก่ โรงเรียนวัดสังข์กระจาย โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม โรงเรียนวัดหงษ์รัตนาราม และโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ ร่วมกับการสัมภาษณ์จากครูประจำชั้น เพื่อให้ได้สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดอารมณ์ เสียใจ ดีใจ โกรธ และกลัวของเด็กอนุบาล ซึ่งเกิดจากกิจวัตรประจำวันและเป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก

(2) กำหนดแก่นของเรื่องราว และแต่งเรื่องราวจำนวน 4 ชุด แต่ละชุดประกอบด้วย นิทาน 4 เรื่อง ซึ่งมีแก่นของเรื่องที่น่าไปสู่อารมณ์ เสียใจ ดีใจ โกรธ และกลัว เรื่องละ 1 อารมณ์ รวมจำนวนเรื่องราวที่แต่งขึ้นทั้งหมด 16 เรื่อง ตามตารางที่ 13 ดังนี้

ตารางที่ 13 แก่นของเรื่องราวที่ใช้ในแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ชุดที่	แก่นเรื่องของเรื่องราว			
	อารมณ์ดีใจ	อารมณ์เสียใจ	อารมณ์โกรธ	อารมณ์กลัว
1	ได้รับของขวัญ	สัตว์เลื้อยหาย	ถูกขัดใจ	อยู่ในที่รกร้าง
2	ได้รับชัยชนะ	ไม่สบาย	ถูกเพื่อนแหยงของ	อยู่ในที่มืด
3	ได้ไปเที่ยว	ถูกพ่อผิดสัญญา	ทำงานไม่เสร็จ	เจอสัตว์ดุร้าย
4	สัตว์เลื้อยออกลูก	เสียบุคคลที่รัก	ถูกเพื่อนว่า	หาพ่อแม่ไม่เจอ

(3) จัดทำวีดิทัศน์เรื่องราวประกอบภาพนิ่งและเสียงบรรยายด้วยน้ำเสียงปกติที่ไม่สื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกตามเนื้อหา นิทาน จำนวน 4 ชุด ผู้วิจัยนำเรื่องราวมาสร้างเป็นวีดิทัศน์ความยาวไม่เกินเรื่องละ 2 นาที โดยกำหนดให้มีภาพสี่ประกอบเรื่องราวเรื่องละ 4 ภาพ

2.2) กำหนดวิธีการวัด ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เด็กเป็นรายบุคคลในห้องเฉพาะที่มีเพียงผู้วิจัยและเด็กที่ถูกวัด ใช้เวลาวัดคนละ 15 นาที โดยให้เด็กดูวีดิทัศน์ 1 ชุด นวน 4 เรื่อง เมื่อเด็กดูจบ 1 เรื่อง ผู้วิจัยถามเด็กใน 2 คำถาม ดังนี้

(1) ตัวละครรู้สึกอย่างไร เพื่อประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความคิด

(2) ตัวเด็กรู้สึกอย่างไร เพื่อประเมินความสามารถในการเข้าใจ

ความรู้สึกผู้อื่นด้านความรู้สึก

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อ ดังนี้

2 หมายถึง เด็กบอกหรือชี้ภาพ ภาพสีหน้าอารมณ์ความรู้สึกที่สอดคล้องกับตัวละครอย่างได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1 หมายถึง เด็กบอกหรือชี้ภาพ ภาพสีหน้าอารมณ์ความรู้สึกที่สอดคล้องกับตัว ละครอย่างใดอย่างหนึ่งได้

0 หมายถึง เด็กไม่สามารถบอกหรือชี้ภาพสีหน้าอารมณ์ความรู้สึกที่สอดคล้องกับตัวละครได้

3) จัดทำคู่มือการใช้แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ประกอบด้วย คำชี้แจง วัตถุประสงค์ ข้อปฏิบัติ วิธีบันทึกการวัด อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการวัด เกณฑ์การให้คะแนน และแบบบันทึกการวัด

4.1.2 แบบสังเกตพฤติกรรมกรเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมกรเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล เพื่อวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในด้านความเห็นใจ เป็นการประเมินโดยอาศัยการสังเกต มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่าแบบบรรยาย 3 ระดับ จำนวน 9 ข้อ มีขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1) พัฒนาแบบสังเกตพฤติกรรมกรเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล โดยปรับปรุงมาจาก Eisenberg-Berg and Lennon (1980) ทำการวัดพฤติกรรมเด็กที่เชื่อมโยงกับความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในด้านความเห็นใจ แก่นสำคัญในการสังเกตพฤติกรรม ได้แก่ การแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือ และการสร้างความพึงพอใจ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1) กำหนดพฤติกรรมที่สังเกต 3 ด้าน ดังนี้

(1) การแบ่งปัน ได้แก่ การแบ่งปันของส่วนรวม การแบ่งปันของส่วนตัว และการรอคอยเพื่อใช้สิ่งของ

(2) การให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ การช่วยเหลือเพื่อน การช่วยเหลือครู และการทำเพื่อส่วนรวม

(3) การสร้างความพึงพอใจ ได้แก่ การชมเชย การปลอบใจ และการให้กำลังใจ

1.2) กำหนดช่วงเวลาการสังเกต ผู้วิจัยศึกษาสภาพบริบทจริงของโรงเรียนจำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดสังข์กระจาย โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม โรงเรียนวัดหงษ์รัตนาราม เพื่อสังเกตช่วงเวลาการแสดงพฤติกรรมความเห็นใจของเด็ก พบว่า ช่วงเวลาที่พบพฤติกรรมดังกล่าว สูงสุดอยู่ในช่วงเวลา 9:00 – 11:00 น. ผู้วิจัยเลือกใช้เวลาดังกล่าวในการสังเกตพฤติกรรมกรเข้าใจ

ความรู้สึกรู้สึกของเด็กรุ่นก่อน ซึ่งอยู่ในช่วงของกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ และ กิจกรรมเสรี

2.3) กำหนดวิธีบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบตามสภาพจริง โดยสังเกตเด็ก ครั้งละ 5 คน รอบละ 2 นาที จำนวน 6 รอบ รวม 12 นาที ต่อเด็ก 1 คน

2.4) กำหนดการประเมินค่าโดยการแจกแจงระดับการปฏิบัติ (Rubric) ซึ่ง ผู้วิจัยมีการตั้งเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 2 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมตามที่กำหนดได้ด้วยตนเอง
- 1 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมตามที่กำหนดเมื่อมีการร้องขอ
- 0 หมายถึง เด็กไม่แสดงพฤติกรรมที่กำหนด

2) ผู้วิจัยจัดทำคู่มือในการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ประกอบด้วย คำชี้แจง วัตถุประสงค์ ข้อปฏิบัติในการใช้ วิธีบันทึกคะแนน เกณฑ์การให้คะแนน และ แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กรุ่นก่อน

4.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

4.2.1 แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กรุ่นก่อน

1) ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบเพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความ สอดคล้อง และความเหมาะสมในการใช้ภาษาระหว่างรูปแบบเครื่องมือกับพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต พร้อมทั้งหาค่าความตรงของเครื่องมือ (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

- 1 แน่ใจว่ามีความตรงของเนื้อหา/นิยาม/วัตถุประสงค์
- 0 ไม่แน่ใจว่ามีความตรงของเนื้อหา/นิยาม/วัตถุประสงค์
- 1 แน่ใจว่าไม่มีความตรงของเนื้อหา/นิยาม/วัตถุประสงค์

2) ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ยเพื่อหาค่าความ ตรงของเครื่องมือ ค่าความตรงที่ใช้ได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป (เอมอร์ จังศิริพรภรณ์, 2550) หลังจากหาค่า IOC พบว่า แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กรุ่นก่อนอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ โดยมี ค่าเฉลี่ยของความตรงอยู่ระหว่าง 0.85 – 1 นำเสนอรายละเอียดดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยจากการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบวัดความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

รายการ	ค่าคะแนนเฉลี่ย			
	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4
ด้านเนื้อหาเนื้อหา				
เนื้อหาเชื่อมโยงกับอารมณ์	1	0.85	1	0.95
ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก	1	1	1	1
ภาพประกอบมีความเหมาะสม	0.9	0.95	0.9	0.95
เสียงบรรยายประกอบมีความเหมาะสม	0.95	0.9	0.9	0.95
ด้านคำถามที่ใช้วัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น				
ประเด็นของคำถามตรงตามวัตถุประสงค์	0.9	0.9	0.9	0.9
ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม	0.6	0.6	0.6	0.6
ด้านบัตรภาพประกอบคำถาม				
ภาพแสดงถึงอารมณ์	1	1	1	1
ภาพประกอบมีความเหมาะสม	1	1	1	1
ด้านเกณฑ์การให้คะแนน				
สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกระบวนการวัด	0.96	0.96	0.96	0.96

3) ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน มาปรับแก้เพื่อให้เครื่องมือมีคุณภาพมากขึ้น โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นและดำเนินการแก้ไขในรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 15 ประเด็นข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและการปรับแก้

ประเด็นข้อเสนอแนะ	การปรับแก้
1) ความชัดเจนของเสียงบรรยายประกอบเรื่องราว การออกเสียงของคำไม่ชัดเจนและไม่สั่นไหว มี การอ่านติดขัด เว้นช่วงของการแบ่งวรรคตอนไม่ ถูกต้อง	ปรับปรุงคุณภาพการอ่านออกเสียง และอัดเสียงคำ บรรยายใหม่ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ หนูกิ่งงักว้าง คุณยาย ของปอง เด็กชายเก่ง และ ดินน้ำมันอันใหม่

ตารางที่ 15 (ต่อ) ประเด็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและการปรับแก้ไข

ประเด็นข้อเสนอแนะ	การปรับแก้
2) ความเหมาะสมคำถามที่ใช้วัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ด้านความคิด และด้านความรู้สึก ยากเกินวัยของเด็ก	ด้านความคิด ปรับจาก “ในตอนสุดท้ายของเรื่อง (ชื่อตัวละครเอก) รู้สึกอย่างไร และหนุคิดว่าสีหน้าของ (ชื่อตัวละครเอก) เป็นอย่างไร ซึ่ให้ครูดูหน้อยได้ไหมคะ” เป็น “ในตอนสุดท้ายของเรื่อง (ชื่อตัวละครเอก) รู้สึกอย่างไร และหนุคิดว่า (ชื่อตัวละครเอก) จะทำหน้าอย่างไร ซึ่ให้ครูดูหน้อยได้ไหมคะ” ด้านความรู้สึก ปรับจาก “หนุดูแล้วรู้สึกอย่างไร และหนุคิดว่าหนุจะแสดงสีหน้าแบบใด ซึ่ให้ครูดูหน้อยได้ไหมคะ” เป็น “หนุเห็นว่า (ชื่อตัวละครเอก) รู้สึกเช่นนั้น แล้วหนุรู้สึกอย่างไร และหนุจะทำหน้าอย่างไร ซึ่ให้ครูดูหน้อยได้ไหมคะ”

4) ผู้วิจัยนำแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล จำนวน 4 ชุด ไปทดลองใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม (วัดตึก) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ใช้เวลาในการนาร่องเครื่องมือวันละ 1 ชุด รวมทั้งสิ้น 4 วัน

5) ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าความเที่ยง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากของแบบวัด โดยมีวิธีการหาค่าต่าง ๆ ดังนี้

5.1) ค่าความเที่ยง วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค ซึ่งค่าที่ยอมรับได้อยู่ที่ 0.4 ขึ้นไป

5.2) ค่าอำนาจจำแนก วิเคราะห์ด้วยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยค่าอำนาจจำแนกที่ยอมรับได้อยู่ที่ 0.20 ขึ้นไป (บุญใจ ศรีสถิตยัณราภรณ์, 2555)

5.3) ค่าความยากง่าย เกณฑ์การแปลค่าความยาก คือ ค่าความยากที่ใช้ได้ควรมีค่า ตั้งแต่ 0.20 – 0.80 (บุญใจ ศรีสถิตยัณรากร, 2555) ผู้วิจัยใช้สูตรหาค่าดัชนีความยากง่ายของแบบวัดแต่ละข้อ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนจริงที่ได้ของทุกคนรวมกัน}}{\text{จำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมด} \times \text{คะแนนเต็มในแต่ละข้อ}}$$

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว พบว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ค่าความเที่ยง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากของแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

ชุดที่	ค่าความเที่ยง	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความยาก
1	0.61	0.71 – 1.14	0.2 – 0.8
2	0.58	0.29 – 1.57	0.2 – 0.8
3	0.68	0.29 – 1.14	0.2 – 0.8
4	0.78	0.43 – 1.29	0.3 – 0.8

6) ผู้วิจัยหาค่าพิสัยของแบบวัดทั้ง 4 ชุด เพื่อตรวจสอบความเป็นเครื่องมือแบบคู่ขนาน ด้วยการนำค่าความยากของแต่ละฉบับมาตรวจสอบหาค่าพิสัยของข้อสอบทั้งรายฉบับ และรายข้อ โดยนำค่าคะแนนมากที่สุด (Max) ลบค่าคะแนนที่น้อยที่สุด (Min) เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว พบว่า แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลทั้ง 4 ชุด มีค่าคะแนนความยากใกล้เคียงกัน โดยมีค่าพิสัยเฉลี่ยรายฉบับอยู่ที่ 0.06 และมีค่าพิสัยรายข้ออยู่ที่ 0 – 0.26 ซึ่งถือว่ามีความใกล้เคียงกันในระดับที่ยอมรับได้ ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดข้อมูลในรูปแบบตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ค่าพิสัยของแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลทั้ง 4 ชุด

ข้อที่	ค่าความยาก				ค่าพิสัย
	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	
1	0.80	0.80	0.80	0.80	0
2	0.53	0.46	0.60	0.60	0.14
3	0.76	0.50	0.70	0.63	0.26
4	0.70	0.56	0.73	0.50	0.23
5	0.53	0.50	0.46	0.60	0.14
6	0.20	0.20	0.30	0.30	0.10
7	0.23	0.30	0.20	0.36	0.16
8	0.53	0.53	0.36	0.30	0.23
ค่าเฉลี่ยรายฉบับ	0.54	0.48	0.52	0.51	0.06

4.2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

1) ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความสอดคล้องระหว่างรูปแบบเครื่องมือกับพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต และนำมาหาค่าความตรงของเครื่องมือ (IOC)

2) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความตรงของเครื่องมือ พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.8 – 1 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ รายละเอียดของแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ยจากการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

รายการ	ค่าเฉลี่ย
ส่วนที่ 1 รายการสังเกต	
1.1 การแบ่งปันอุปกรณ์ของใช้ส่วนรวม เช่น สี ของเล่นตามมุม	1
1.2 การแบ่งปันของของตนให้แก่เพื่อน เช่น ขนมที่ตนซื้อ ของเล่นส่วนตัว	1
1.3 การรอคอยโอกาสในการใช้อุปกรณ์หรือของเล่นต่อจากเพื่อน	1
2.1 การช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ เช่น อุบัติเหตุ ถูกแกล้ง	1
2.2 การช่วยเหลือเพื่อนเก็บของเล่นหรืออุปกรณ์หลังจากใช้อุปกรณ์เสร็จ	0.8

**ตารางที่ 18 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยจากการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึก
ผู้อื่นของเด็กอนุบาล**

รายการ	ค่าเฉลี่ย
2.3 การช่วยเหลือครูจัดชั้นเรียน ทำความสะอาดชั้นเรียนในช่วงระหว่างเปลี่ยน กิจกรรม	1
3.1 การกล่าวชมเชยเพื่อนเมื่อเพื่อนทำงานสำเร็จหรือทำงานได้เรียบร้อย	1
3.2 การกล่าวชมเชยเพื่อนเมื่อเพื่อนมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี เช่น แต่งกาย เรียบร้อย มีน้ำใจ	1
3.3 การปลอบหรือให้กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อนแสดงพฤติกรรมเสียใจ หรือไม่สบายใจ	1
ส่วนที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนน	
0 – ไม่แสดงพฤติกรรมความเห็นใจตามที่ระบุไว้แม้มีการร้องขอ	0.8
1 – แสดงพฤติกรรมความเห็นใจตามที่ระบุไว้โดยต้องมีการร้องขอ	0.8
2 – แสดงพฤติกรรมความเห็นใจตามที่ระบุไว้ด้วยตนเอง	0.8

3) ผู้วิจัยนำแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลไปทดลอง
นำร่องกับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 15 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา
2558 โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม (วัดตึก) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เวลา 2 วัน ในช่วงของกิจกรรมเสริม
ประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ และกิจกรรมเสรี โดยทำการสังเกตเด็กตามสภาพจริงครั้งละ 5 คน
คนละ 6 รอบ รอบละ 2 นาที รวมทั้งสิ้น 12 นาทีต่อคน

4) ผู้วิจัยหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือด้วยวิธีหาค่าหาความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน
(inter – rater reliability) คัดเลือกบุคคลในการช่วยทดลองนำร่องที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับผู้วิจัย
โดยใช้เกณฑ์ (1) ระดับการศึกษาและสาขาวิชาที่ศึกษา (2) มีประสบการณ์ในการสอนเด็กปฐมวัย (3)
มีความเข้าใจพัฒนาการของเด็ก จากนั้นนำผลคะแนนของผู้ประเมินทั้ง 2 คน มาคำนวณหาค่าความ
เที่ยงของความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson
Product Moment Correlation) พบว่า ค่าความเที่ยงของเครื่องมือรายฉบับอยู่ที่ 0.87 และ
รายการการสังเกตมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.51 – 1 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นที่
ยอมรับได้ โดยมีผู้วิจัยแสดงรายละเอียดค่าคะแนนดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของรายการการสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

รายละเอียด	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
1.1 การแบ่งปันอุปกรณ์ของใช้ส่วนรวม เช่น สี ของเล่นตามมูม	0.53
1.2 การแบ่งปันของตนเองแก่เพื่อน เช่น ขนมที่ตนซื้อ ของเล่นส่วนตัว	1
1.3 การรอคอยโอกาสในการใช้อุปกรณ์หรือของเล่นต่อจากเพื่อน	0.51
2.1 การช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ เช่น อุบัติเหตุ ถูกแกล้ง	1
2.2 การช่วยเหลือเพื่อนเก็บของเล่นหรืออุปกรณ์หลังจากใช้อุปกรณ์เสร็จ	0.97
2.3 การช่วยเหลือครูจัดชั้นเรียน ทำความสะอาดชั้นเรียนในช่วงระหว่างเปลี่ยนกิจกรรม	0.79
3.1 การกล่าวชมเชยเพื่อนเมื่อเพื่อนทำงานสำเร็จหรือทำงานได้เรียบร้อย	1
3.2 การให้กำลังใจเพื่อนเพื่อให้เพื่อนทำงานได้สำเร็จ หรือทำตามที่มุ่งหวังไว้ได้	1
3.3 การปลอบใจเพื่อนเมื่อเพื่อนแสดงพฤติกรรมเสียใจ ไม่สบายใจและกาย	1

2) ผู้วิจัยปรับแก้ภาษาที่ใช้ในการกำหนดพฤติกรรมการสังเกตเพื่อให้มีความชัดเจนและความเข้าใจง่ายขึ้น โดยมีรายละเอียดตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 20 การปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ในเกณฑ์การสังเกตของเครื่องมือหลังจากการทดลองนำร่องใช้เครื่องมือ

เกณฑ์การสังเกต (เดิม)	เกณฑ์การสังเกต (ปรับปรุง)
1.2 การแบ่งปันของตนเองแก่เพื่อน เช่น ขนมที่ตนซื้อ ของเล่นส่วนตัว	1.2 การแบ่งปันของของตนให้แก่เพื่อน เช่น ของเล่นส่วนตัว หรือของส่วนตัวอื่นๆ
1.3 การรอคอยโอกาสในการใช้อุปกรณ์หรือของเล่นต่อจากเพื่อน	1.3 การรอคอยโอกาสในการใช้อุปกรณ์ที่ครูแจกหรือรอคอยของเล่นที่เพื่อนกำลังเล่นอยู่
2.1 การช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ เช่น อุบัติเหตุ ถูกแกล้ง	2.1 การช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น ช่วยทำงาน ช่วยเก็บของ ช่วยเมื่อเกิดอุบัติเหตุ หรือเมื่อเพื่อนถูกแกล้ง เป็นต้น

ตารางที่ 20 (ต่อ) การปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ในเกณฑ์การสังเกตของเครื่องมือหลังจากการทดลองนำร่องใช้เครื่องมือ

เกณฑ์การสังเกต (เดิม)	เกณฑ์การสังเกต (ปรับปรุง)
2.2 การช่วยเหลือเพื่อนเก็บของเล่นหรืออุปกรณ์หลังจากใช้อุปกรณ์เสร็จ	2.2 การช่วยเหลือครูเมื่อครูต้องการความช่วยเหลือ เช่น ช่วยแจกอุปกรณ์ต่างๆ ช่วยถือของ
2.3 การช่วยเหลือครูจัดชั้นเรียน ทำความสะอาดชั้นเรียนในช่วงระหว่างเปลี่ยนกิจกรรม	2.3 การช่วยเหลือเพื่อส่วนรวม เช่น จัดชั้นเรียนเก็บของหรืออุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย ทำความสะอาดชั้นเรียน

ขั้นที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองแบบย้อนกลับ (ABAB design) แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

5.1 ระยะเส้นฐาน (A1) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง ในสัปดาห์ที่ 1 - 2 เป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยใช้แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล เพื่อวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลในด้านความคิด และด้านความรู้สึก และใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ด้านความเห็นใจ

5.2 ระยะทดลอง (B1) ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนละครเชิงสังคมกับกลุ่มตัวอย่างในสัปดาห์ที่ 3 - 6 เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 45 นาที และดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วง 2 สัปดาห์สุดท้ายของระยะทดลอง โดยใช้แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล และใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

5.3 ระยะย้อนกลับ (A2) ผู้วิจัยหยุดการใช้ละครเชิงสังคม และดำเนินการเก็บข้อมูลในสัปดาห์ที่ 7 - 8 เป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ โดยใช้แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล และใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

5.4 ระยะทดลอง (B2) ผู้วิจัยดำเนินการการจัดกิจกรรมตามแผนละครเชิงสังคมกับกลุ่มตัวอย่าง ในสัปดาห์ที่ 9 - 12 เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 45 นาที และดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วง 2 สัปดาห์สุดท้ายของระยะทดลอง โดยใช้แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล และใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือทั้ง 2 ฉบับได้แก่ แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล และแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล มาหาคะแนนรวมเพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในแต่ละระยะทดลอง และทำการเปรียบเทียบค่าที (t-test) ในระยะทดลอง 3 คู่ ได้แก่ ได้แก่ 1) ระยะเส้นฐาน (A1) และระยะทดลอง (B1) 2) ระยะย้อนกลับ (A2) และระยะทดลอง (B2) และ 3) ระยะทดลอง (B1) และระยะทดลอง (B2) โดยการหาค่าเฉลี่ยคะแนนของกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม (one sample t-test) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ นำเสนอข้อมูลในรูปกราฟและตารางประกอบความเรียง นำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกราฟเส้นตรงประกอบความเรียง ดังนี้

- 1.1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ในแต่ละระยะทดลอง
- 1.2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ด้านความคิดและด้านความรู้สึก ในแต่ละระยะทดลองประกอบความเรียง
- 1.3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ด้านความเห็นใจ ในแต่ละระยะทดลองประกอบความเรียง
- 1.4 ค่าเฉลี่ยของคะแนนรายด้านของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ด้านความเห็นใจ จำแนกตามองค์ประกอบย่อยในแต่ละระยะทดลองประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติประกอบความเรียง

ผู้วิจัยนำเสนอด้วยตารางประกอบความเรียงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลของกลุ่มตัวอย่างใน 3 คู่ระยะทดลอง ได้แก่ 1) ระยะเส้นฐาน (A1) และระยะทดลอง (B1) 2) ระยะย้อนกลับ (A2) และระยะทดลอง (B2) และ 3) ระยะทดลอง (B1) และระยะทดลอง (B2)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และแจกแจงเนื้อหาเพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านความเห็นใจ ในช่วงระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละระยะทดลอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละระยะทดลองออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกราฟเส้นตรง

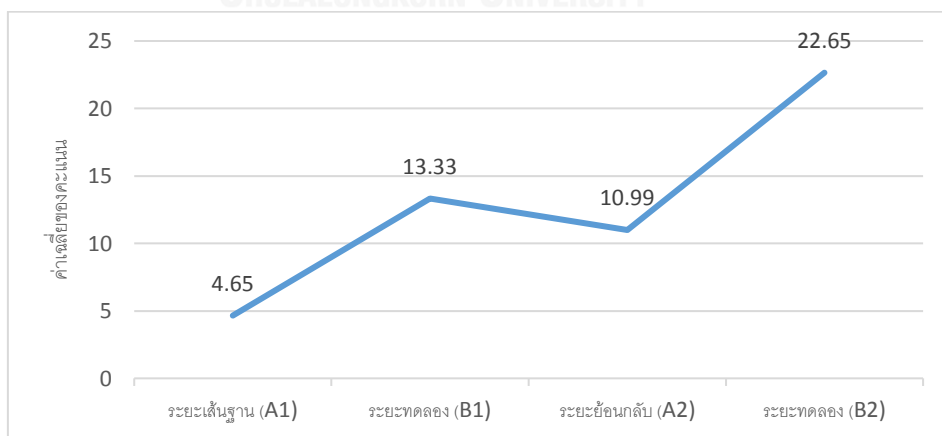
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกราฟเส้นตรง

ผู้วิจัยนำเสนอค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระยะทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนในระยะพื้นฐาน (A1) เท่ากับ 4.65 ระยะทดลอง (B1) เท่ากับ 13.33 ระยะย้อนกลับ (A2) เท่ากับ 10.99 และระยะทดลอง (B2) เท่ากับ 22.65 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละระยะทดลอง พบว่า ในระยะทดลอง (B1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะพื้นฐาน (A1) ในระยะย้อนกลับ (A2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลงจากระยะทดลอง (B1) และในระยะทดลอง (B2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะย้อนกลับ (A2) แสดงให้เห็นว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมตามละครเชิงสังคม มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มสูงขึ้น แต่เมื่อไม่ได้รับการใช้ละครเชิงสังคม มีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลง ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละระยะทดลอง

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นจำแนกตามองค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านความเห็นใจ พบว่า

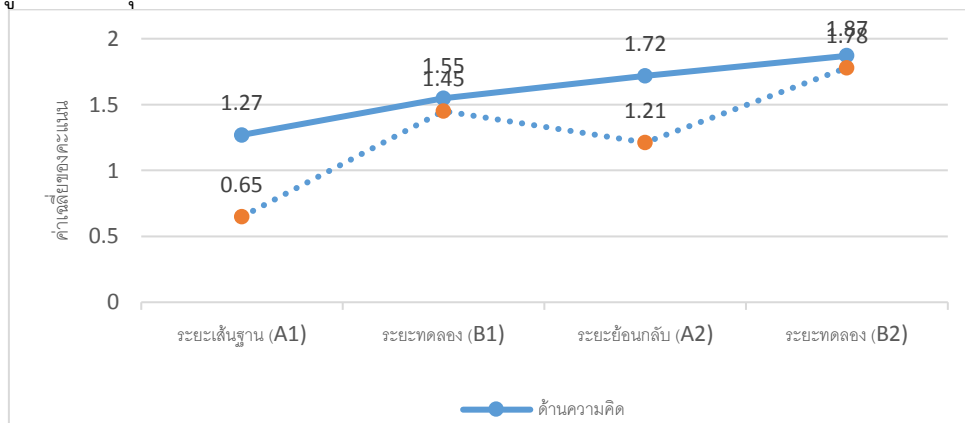
1) ด้านความคิด ค่าเฉลี่ยของคะแนนในระยะเส้นฐาน (A1) เท่ากับ 1.27 ระยะทดลอง (B1) เท่ากับ 1.55 ระยะย้อนกลับ (A2) เท่ากับ 1.72 และระยะทดลอง (B2) เท่ากับ 1.87 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละระยะทดลอง พบว่า ในระยะทดลอง (B1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะเส้นฐาน (A1) โดยในระยะย้อนกลับ (A2) และในระยะทดลอง (B2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่า หลังการใช้ละครเชิงสังคม กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ด้านความคิด เพิ่มขึ้นทุกระยะของการทดลอง

2) ด้านความรู้สึก ค่าเฉลี่ยของคะแนนในระยะเส้นฐาน (A1) เท่ากับ 0.65 ระยะทดลอง (B1) เท่ากับ 1.65 ระยะย้อนกลับ (A2) เท่ากับ 1.21 และระยะทดลอง (B2) เท่ากับ 1.78 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละระยะทดลอง พบว่า ในระยะทดลอง (B1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะเส้นฐาน (A1) ในระยะย้อนกลับ (A2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลงจากระยะทดลอง (B1) และในระยะทดลอง (B2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะย้อนกลับ (A2) แสดงให้เห็นว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมตามละครเชิงสังคม มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มสูงขึ้น แต่เมื่อไม่ได้รับการจัดกิจกรรมตามละครเชิงสังคมค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลง

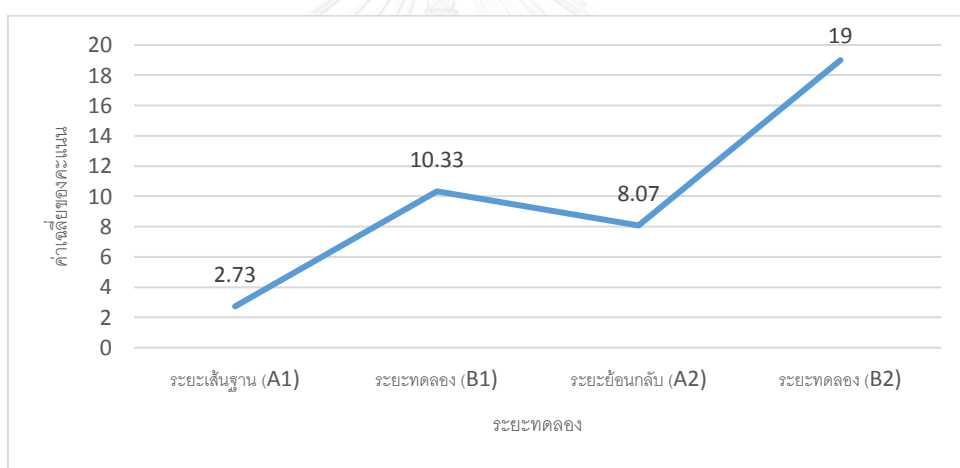
3) ด้านความเห็นใจ ค่าคะแนนในระยะเส้นฐาน (A1) เท่ากับ 2.73 ระยะทดลอง (B1) เท่ากับ 10.33 ระยะย้อนกลับ (A2) เท่ากับ 8.07 และระยะทดลอง (B2) เท่ากับ 19 เมื่อเปรียบเทียบคะแนน พบว่า ในระยะทดลอง (B1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะเส้นฐาน (A1) ในระยะย้อนกลับ (A2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลงจากระยะทดลอง (B1) และในระยะทดลอง (B2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะย้อนกลับ (A2) แสดงให้เห็นว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมละครเชิงสังคม มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มสูงขึ้น แต่เมื่อไม่ได้รับการจัดกิจกรรมละครเชิงสังคมค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลง

ผู้วิจัยนำเสนอค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ด้านความคิด และด้านความรู้สึก ในแต่ละระยะทดลอง ดังแผนภาพที่ 4 และวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ด้านความเห็นใจ ดังแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 4 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านความคิด และด้านความรู้สึก ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระยะทดลอง

แผนภาพที่ 5 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระยะทดลอง

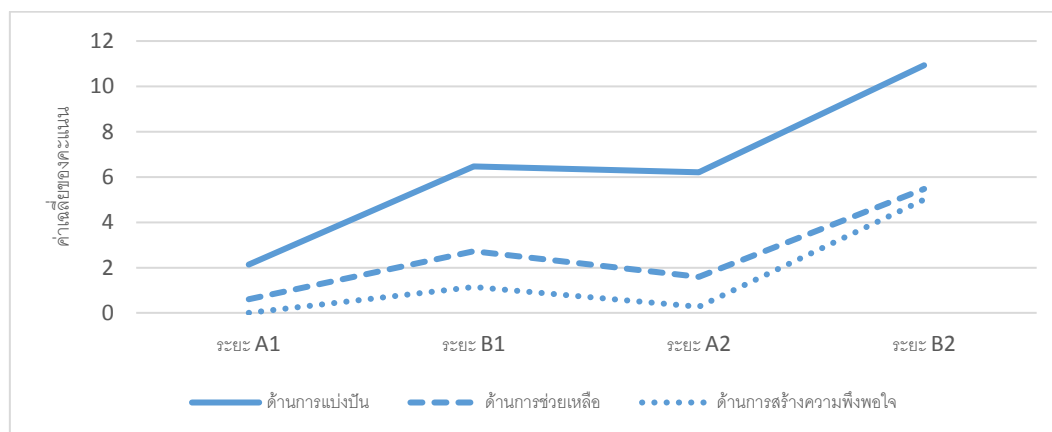
ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ด้านความเห็นใจ ใน 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการสร้างความพึงพอใจ ดังแผนภาพที่ 6 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1) ด้านการแบ่งปัน มีคะแนนในระยะพื้นฐาน (A1) เท่ากับ 2.13 ระยะทดลอง (B1) เท่ากับ 6.47 ระยะย้อนกลับ (A2) เท่ากับ 6.2 และ ระยะทดลอง (B2) เท่ากับ 10.93

3.2) ด้านการช่วยเหลือ มีคะแนนในระยะพื้นฐาน (A1) เท่ากับ 0.6 ระยะทดลอง (B1) เท่ากับ 2.73 ระยะย้อนกลับ (A2) เท่ากับ 1.6 และ ระยะทดลอง (B2) เท่ากับ 5.47

3.3) ด้านการสร้างความพึงพอใจ มีคะแนนในระยะพื้นฐาน (A1) เท่ากับ 0 ระยะทดลอง (B1) เท่ากับ 1.13 ระยะย้อนกลับ (A2) เท่ากับ 0.26 และ ระยะทดลอง (B2) เท่ากับ 5

แผนภาพที่ 6 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจ จำแนกตามองค์ประกอบย่อย ในแต่ละระยะทดลอง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ

ผู้วิจัยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ในระยะเส้นฐาน (A1) ระยะทดลอง (B1) ระยะย้อนกลับ (A2) และระยะทดลอง (B2) พบว่า หลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้ง 3 คู่ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตามตารางที่ 21 ดังนี้

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ในแต่ละระยะของการทดลอง

	$\bar{x}$	S.D.	t	p
ระยะเส้นฐาน (A1)	4.65	2.19	8.234	.00**
ระยะทดลอง (B1)	13.33	5.27	9.794	.00**
ระยะย้อนกลับ (A2)	10.99	4.42	9.632	.00**
ระยะทดลอง (B2)	22.65	4.99	17.486	.00**
ระยะทดลอง (B1)	13.33	5.27	9.794	.00**
ระยะทดลอง (B2)	22.65	4.99	17.486	.00**

**p<.01

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่างใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านความเห็นใจ ในแต่ละระยะทดลอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ด้านความคิด

1) ระยะเวลาสั้นฐาน (A1) ผู้วิจัยพบว่า เด็กบอกอารมณ์ดีใจของผู้อื่นได้สูงที่สุด จำนวน 10 คน รองลงมา คือ อารมณ์กลัว จำนวน 9 คน อารมณ์โกรธ จำนวน 3 คน และอารมณ์เสียใจ จำนวน 1 คน ตามลำดับ ผู้วิจัยพบว่า เด็กยังไม่สามารถระบุคำศัพท์ที่แสดงอารมณ์ทางลบได้ เช่น เสียใจ โกรธ หรือกลัว โดยเด็กมักใช้คำว่า “รู้สึกไม่ดี” หรือ “ไม่พอใจ”

2) ระยะเวลาทดลอง (B1) ผู้วิจัยพบว่า เด็กบอกอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นได้โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มสูงขึ้นในทุกอารมณ์ เด็กบอกอารมณ์ดีใจได้สูงที่สุดจำนวน 14 คน รองลงมา คือ อารมณ์เสียใจ จำนวน 12 คน อารมณ์กลัว จำนวน 10 คน และอารมณ์โกรธ จำนวน 6 คน ตามลำดับ

3) ระยะเวลาย้อนกลับ (A2) ผู้วิจัยพบว่า เด็กทุกคนสามารถบอกอารมณ์ดีใจได้ถูกต้อง รองลงมา คือ อารมณ์เสียใจ จำนวน 11 คน ส่วนอารมณ์โกรธและกลัว เด็กบอกได้เท่ากัน คือ จำนวน 10 คน

4) ระยะเวลาทดลอง (B2) ผู้วิจัยพบว่า เด็กทุกคนบอกอารมณ์ความรู้สึกดีใจได้ถูกต้อง รองลงมา คือ อารมณ์เสียใจและโกรธ จำนวน 14 คน ส่วนอารมณ์กลัวเป็นอารมณ์ที่เด็กบอกได้น้อยที่สุด คือ จำนวน 9 คน เนื่องจากเด็กให้เหตุผลว่า “โตแล้ว ไม่เห็นต้องกลัวแล้ว”

3.2 ด้านความรู้สึก

1) ระยะเวลาสั้นฐาน (A1) ผู้วิจัยพบว่า เด็กไม่สามารถบอกความรู้สึกร่วมกับผู้อื่นได้ เมื่อผู้วิจัยถามว่า “ถ้าเห็นคนอื่นได้รับของขวัญรู้สึกอย่างไร” จะได้รับคำตอบว่า “เฉย ๆ” “ไม่รู้สึกอะไร” หรือ “เสียใจ อยากรีบบ้าง” อย่างไรก็ตามเด็กจำนวน 5 คน สามารถบอกความรู้สึกร่วมในอารมณ์ดีใจและกลัวได้ ส่วนอารมณ์เสียใจและโกรธมีเพียง 1 คนเท่านั้นที่บอกได้

2) ระยะเวลาทดลอง (B1) ผู้วิจัยพบว่า เด็กสามารถบอกความรู้สึกร่วมได้มากขึ้น เมื่อผู้วิจัยใช้คำถาม “ถ้าเห็นคนอื่นร้องไห้รู้สึกอย่างไร” จะได้รับคำตอบ “อยากร้องไห้ด้วย” หรือ “เสียใจเหมือนกัน” โดยเด็กบอกความรู้สึกร่วมในอารมณ์ดีใจได้มากที่สุด คือ จำนวน 13 คน รองลงมา คือ อารมณ์เสียใจและกลัว จำนวน 9 คน ส่วนอารมณ์โกรธบอกได้น้อยที่สุด คือ จำนวน 7 คน

3) ระยะเวลาย้อนกลับ (A2) ผู้วิจัยพบว่า เด็กบอกความรู้สึกร่วมได้ลดลงในทุกอารมณ์ โดยเฉพาะความรู้สึกร่วมในอารมณ์โกรธ เด็กบอกได้เพียง 1 คน เมื่อผู้วิจัยใช้คำถาม “ถ้าเห็นคนอื่นทำหน้าบึ้งรู้สึกอย่างไร” จะได้รับคำตอบว่า “ไม่ชอบ” “ไม่อยากจะอยู่ด้วย”

4) ระยะเวลาทดลอง (B2) ผู้วิจัยพบว่า เด็กสามารถบอกความรู้สึกร่วมได้เพิ่มขึ้นในทุกอารมณ์ โดยบอกอารมณ์ความรู้สึกของตนได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ผู้อื่นประสบ รวมถึงการบอกวิธีปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม เมื่อผู้วิจัยใช้คำถาม “ถ้าเห็นคนอื่นได้รับของขวัญรู้สึกอย่างไร” จะได้รับคำตอบว่า “ดีใจด้วย” “จะเข้าไปกอดเพื่อน” หรือเมื่อผู้วิจัยใช้คำถาม “ถ้าเห็นคนอื่นร้องไห้รู้สึกอย่างไร” จะได้รับคำตอบว่า “เสียใจด้วย อยากรีบเข้าไปปลอบ” จากการเก็บข้อมูล พบว่า เด็กทุก

คนสามารถบอกความรู้สึกร่วมในอารมณ์ดีใจได้ รองลงมา คือ อารมณ์เสียใจ จำนวน 14 คน ส่วน อารมณ์โกรธและกลัว เด็กบอกได้จำนวนเท่ากัน คือ 9 คน

3.3 ด้านความเห็นใจ

1) ระยะเวลาฐาน (A1) ผู้วิจัยพบว่า เด็กแสดงพฤติกรรมการแบ่งปันสูงสุด จำนวน 10 คน รองลงมา คือ พฤติกรรมการช่วยเหลือ จำนวน 5 คน และไม่พบเด็กแสดงพฤติกรรมการสร้าง ความพึงพอใจเลย ยกตัวอย่าง เช่น เมื่อเห็นเพื่อนหกล้ม เด็กมองและเดินผ่านไป หรือเมื่อเพื่อนได้รับคำชม เด็กเงยหน้ามองดูแต่ไม่พูดอะไร

2) ระยะเวลารอง (B1) ผู้วิจัยพบว่า เด็กมีความเห็นใจสูงขึ้น โดยพฤติกรรมการแบ่งปันพบเห็นได้บ่อยที่สุด รองลงมา คือ พฤติกรรมการช่วยเหลือ ส่วนพฤติกรรมการสร้าง ความพึงพอใจเป็น พฤติกรรมที่พบเห็นได้น้อยที่สุด เมื่อพิจารณาจำนวนเด็กที่แสดงพฤติกรรม พบว่า เด็กทุกคนแสดง พฤติกรรมแบ่งปัน รองลงมา คือ พฤติกรรมช่วยเหลือ จำนวน 14 คน และพฤติกรรมการสร้าง ความพึงพอใจ จำนวน 6 คน

3) ระยะเวลาย้อนกลับ (A2) ผู้วิจัยพบว่า เด็กมีความเห็นใจลดลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อหยุดการใช้ละครเชิงสังคม กล่าวคือ พฤติกรรมการแบ่งปันซึ่งพบเห็นได้บ่อยที่สุดเกิดขึ้นเมื่อผู้ใหญ่เข้ามา ช่วยเหลือ ตัวอย่างเช่น ในกิจกรรมสร้างสรรค์ เด็กต้องใช้สีร่วมกัน ผู้วิจัยพบว่า เด็กไม่รอคอยสีจาก เพื่อนและแย่งใช้สีแข่งกัน หรือในกิจกรรมเสรี เด็กบางคนแสดงท่าทางไม่พอใจเมื่อมีเพื่อนเข้ามา เล่นด้วย และไม่แบ่งให้เพื่อนเล่น ครูประจำชั้นต้องเข้ามามีบทบาทในการให้คำแนะนำและช่วยจัดการ กับสถานการณ์ ส่วนในพฤติกรรมช่วยเหลือและการสร้างความพึงพอใจ พบเห็นได้น้อยกว่าระยะเวลา ทดลอง (B1) คือ เด็กแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือ 10 คน ส่วนพฤติกรรมสร้างความพึงพอใจพบเห็น เพียง 2 คน

4) ระยะเวลารอง (B2) ผู้วิจัยพบว่า เด็กมีความเห็นใจสูงขึ้น โดยพฤติกรรมการแบ่งปันพบเห็นได้บ่อยขึ้น ตัวอย่างเช่น ในกิจกรรมสร้างสรรค์ เด็กหยิบสีให้เพื่อนใช้ หรือไม่แสดงท่าทางไม่พอใจ เมื่อเพื่อนใช้สีกล่องเดียวกับตน รวมถึงรู้จักรอคอย เลือกใช้สีอื่นแทน รองลงมา คือ พฤติกรรม การช่วยเหลือ โดยเด็กอาสาช่วยเหลือครูหรือเพื่อนด้วยตนเองมากขึ้น และส่วนพฤติกรรมสร้างความ พึงพอใจแม้พบเห็นได้น้อยที่สุดแต่มีความถี่ของพฤติกรรมสูงขึ้น ตัวอย่างพฤติกรรมสร้างความ พึงพอใจ เช่น ในกิจกรรมสร้างสรรค์ เด็กชื่นชมผลงานศิลปะของเพื่อนโดยใช้คำพูดว่า “ระบายสีสวย” หรือพูดในเชิงให้กำลังใจว่า “อีกนิดเดียวจะเสร็จแล้ว” เมื่อพิจารณาจำนวนเด็กที่แสดงพฤติกรรม พบว่า เด็กทุกคนแสดงพฤติกรรมแบ่งปันและการช่วยเหลือ ส่วนพฤติกรรมสร้างความ พึงพอใจมีเด็กแสดงพฤติกรรมนี้ จำนวน 12 คน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ผลของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองแบบย้อนกลับ (ABAB Design) แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเสัฐาน (A1) 2 สัปดาห์ 2) ระยะทดลอง (B1) 4 สัปดาห์ 3) ระยะย้อนกลับ (A2) 2 สัปดาห์ และ 4) ระยะทดลอง (B2) 4 สัปดาห์ รวมระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย 12 สัปดาห์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 จำนวน 15 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

ผู้วิจัยใช้แผนการใช้ละครเชิงสังคม จำนวน 40 แผน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะเสัฐาน (A1) ระยะทดลอง (B1) ระยะย้อนกลับ (A2) และ 4) ระยะทดลอง (B2) โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละระยะทดลองระยะละ 2 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล และแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในแต่ละระยะทดลอง และทำการเปรียบเทียบค่าที (t-test) ในระยะทดลอง 3 คู่ ได้แก่ ได้แก่ 1) ระยะเสัฐาน (A1) และระยะทดลอง (B1) 2) ระยะย้อนกลับ (A2) และระยะทดลอง (B2) และ 3) ระยะทดลอง (B1) และระยะทดลอง (B2)

สรุปผลการวิจัย

หลังได้รับการใช้ละครเชิงสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงขึ้นในระยะทดลอง 3 คู่ ได้แก่ 1) ระยะเสัฐาน (A1) กับระยะทดลอง (B1) 2) ระยะย้อนกลับ (A2) กับระยะทดลอง (B2) และ 3) ระยะทดลอง (B1) กับระยะทดลอง (B2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .01

หากแยกตามองค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น พบว่า ด้านความคิดมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงขึ้นในทุกระยะทดลอง ส่วนในด้านความรู้สึกและด้านความเห็นใจ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงขึ้นในระยะทดลอง (B1) และ (B2) แต่เมื่อหยุดใช้ละครเชิงสังคมในระยะย้อนกลับ (A2) มีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลง

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ผู้วิจัยวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงระหว่างการใช้ละครเชิงสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล พบว่า การสอนในแต่ละขั้นนำไปสู่การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลในองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านความเห็นใจ ดังนี้

1.1 ขั้นการฟังเรื่องราว เด็กได้เรียนรู้คำศัพท์ผ่านการฟังนิทานเรื่องเดิมซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ส่งผลให้การเข้าใจผู้อื่นด้านความคิดของเด็กมีคะแนนสูงขึ้น เด็กเข้าใจและบอกได้ว่า ขณะที่ผู้อื่นแสดงสีหน้าท่าทางในลักษณะต่าง ๆ หมายความว่าเขาารู้สึกอย่างไร และบอกคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกได้ถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับที่ เกริก ยุ้นพันธ์ (2539) กล่าวว่า การฟังนิทานสามารถช่วยให้เด็กได้รู้จักการใช้ภาษาที่ถูกต้อง และยังเสริมสร้างการเข้าใจภาษาของเด็ก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ กิจติยา (2558) ที่พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นนิทาน มีความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูด ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

1.2 ขั้นการสนทนา เด็กได้รับการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในทุกด้าน กล่าวคือ การที่เด็กได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนิทานทำให้เด็กได้สำรวจความคิด ความรู้สึกของตนเอง และการรับฟังคำตอบของเพื่อน ส่งผลให้การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความคิดและด้านความรู้สึกสูงขึ้น นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้พฤติกรรมการแสดงออกที่พึงประสงค์จากตัวละครในนิทาน ทำให้เด็กได้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในด้านความเห็นใจที่มีคะแนนสูงขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับ Kennedy (2009) ที่กล่าวว่า การให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง ทำให้เด็กได้ฝึกจัดการกับความคิด และเห็นมุมมองความคิดที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ซึ่งหากฝึกเช่นนี้บ่อย ๆ เด็กจะสามารถตระหนักถึงสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองโดยที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องให้การแนะนำหรือควบคุม

1.3 ขั้นการเล่นละคร เด็กได้รับการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในทุกด้านผ่านการเล่นบทบาทสมมติ กล่าวคือ ในด้านความคิด ขณะที่เด็กแสดงบทบาทสมมติเป็นช่วงเวลาที่ได้แทนตนเองเป็นตัวละครต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ตัวละครนั้นประสบ ทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะเข้าใจมุมมองของตัวละคร ได้สื่อสารด้วยภาษาที่ตัวละครใช้เมื่อตัวละครนั้น ๆ มีความรู้สึกต่าง ๆ ทำให้เด็กได้เรียนรู้คำศัพท์เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกและทักษะของตัวละครในสถานการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับ Roger and Evan (2008) ที่กล่าวว่า การเล่นบทบาทสมมติจะช่วยพัฒนาการเข้าใจมุมมองและทัศนคติของผู้อื่น ส่งเสริมความสามารถทางภาษา การเจรจา และการสื่อความหมายที่เหมาะสม ส่วนในด้าน

ความรู้สึกและด้านความเห็นใจ เมื่อเด็กแสดงละครเด็กได้แทนตนเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์เดียวกับตัวละครทำให้เด็กสามารถร่วมรู้สึกและรับรู้อารมณ์ของตัวละครได้ ซึ่งเด็กได้สลับบทบาทโดยสวมบทบาทเป็นตัวละครทุกตัวที่ปรากฏในนิทาน ทำให้ได้เปรียบเทียบว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดีที่สุดเหมาะสมแก่การประพฤติตาม สอดคล้องกับ Lindsey, Berks and Colwell (2013) ที่พบว่า เมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติส่งผลให้เด็กมีความสามารถทางสังคมเพิ่มสูงขึ้นในด้านการแสดงความรู้สึก การรับรู้อารมณ์ และการเข้าใจอารมณ์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2548) ที่ระบุว่า การเล่นบทบาทสมมติทำให้ตระหนักถึงปัญหาที่มีในสังคมผ่านการแสดงบทบาทของตัวละครในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างจริยธรรมในจิตใจ ช่วยให้เด็กเข้าใจจิตใจของผู้อื่น

1.4 ขั้นการสะท้อนประสบการณ์ ส่งผลต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในทุกด้าน ในขั้นนี้เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มใหญ่เกี่ยวกับการแสดงละครที่เชื่อมโยงไปถึงเรื่องราวในชีวิตประจำวัน โดยในด้านความคิด ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กสนทนาเกี่ยวกับการคาดเดาอารมณ์ของผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ด้านความรู้สึก ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กสนทนาเกี่ยวกับการแทนตนเองเป็นผู้อื่น และด้านความเห็นใจ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กนึกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือควรปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยการยกตัวอย่างและแนะนำให้เด็กเลียนแบบพฤติกรรมที่ดี สอดคล้องกับ Kennedy (2009) ที่กล่าวว่า การที่เด็กได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ความสัมพันธ์ การใช้ชีวิต การสร้างสัมพันธภาพ และการเข้าใจเกี่ยวกับโลก ช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการคิด พัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเด็ก

2. การคงอยู่ของผลที่เกิดจากการใช้ละครเชิงสังคมต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ผู้วิจัย พบใน 2 ลักษณะ คือ ด้านความคิด มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้ในช่วงที่หยุดการใช้ละครเชิงสังคม ส่วนด้านความรู้สึกและด้านความเห็นใจ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลงเมื่อหยุดการใช้ละครเชิงสังคม ผู้วิจัยวิเคราะห์สาเหตุของการคงอยู่ของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ดังนี้

2.1 ด้านความคิด มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกๆ ทดลอง แม้ในระยะเวลาที่หยุดการใช้ละครเชิงสังคม เนื่องจากการเรียนรู้คำศัพท์ที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกนี้ถือเป็นเรียนรู้ด้านความเข้าใจและความคิด ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถทางด้านสติปัญญา เมื่อได้เรียนรู้คำศัพท์ เด็กสามารถจดจำ และแปลความหมายได้ สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม ในด้านพุทธิพิสัยในขั้นความรู้ความจำ และขั้นความเข้าใจ ทั้งยังสอดคล้องกับพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย หากเด็กได้เรียนรู้คำศัพท์ เด็กจะสามารถนำคำศัพท์ที่ได้เรียนรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ทำให้คะแนนในด้านนี้ไม่ลดลงแม้หยุดการใช้ละครเชิงสังคม

2.2 ด้านความรู้สึก มีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลงเมื่อหยุดการใช้ละครเชิงสังคม เนื่องจาก การร่วมรู้สึกเป็นการเรียนรู้ด้านอารมณ์ ความรู้สึก สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม ใน ด้านจิตพิสัย ซึ่งเกี่ยวกับค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ที่จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังอย่างสม่ำเสมอ มิได้เกิดขึ้นในเวลาอันสั้น ดังนั้นเมื่อหยุดการใช้ละครเชิงสังคมทำให้เด็กมีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลง เนื่องจากยังไม่เกิดเป็นพฤติกรรมถาวร อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า ในช่วงของการใช้ละครเชิงสังคม เด็ก มีการเรียนรู้ในระดับการรับรู้หรือการใส่ใจต่อสิ่งเร้า กล่าวคือ เมื่อเด็กเห็นเพื่อนอยู่ในสถานการณ์ใดจะ สามารถร่วมรู้สึกกับเพื่อนได้

2.3 ด้านความเห็นใจ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลงเมื่อหยุดการใช้ละครเชิงสังคม เนื่องจากการแสดงพฤติกรรมการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการสร้างความพึงพอใจ เป็นพฤติกรรม เสริมสร้างสังคม เด็กได้เรียนรู้จากตัวแบบ เมื่อเห็นผู้อื่นแสดงพฤติกรรมเช่นไร เด็กจะแสดงพฤติกรรม เช่นนั้น และหากเป็นพฤติกรรมที่ดี เด็กสามารถปฏิบัติตามได้ (สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2550) สอดคล้อง กับผลการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม ด้านพุทธิพิสัยในขั้นของการนำไปใช้ คือ เลือกที่จะปฏิบัติตน อย่างไม่ให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ที่ผู้อื่นกำลังประสบ และในด้านจิตพิสัยในระดับการตอบสนอง จากการเก็บข้อมูล พบว่า ช่วงที่ใช้ละครเชิงสังคม เด็กมีความเต็มใจที่จะให้ความช่วยเหลือ แบ่งปัน หรือสร้างความพึงพอใจแก่ผู้อื่น ซึ่งนำไปสู่ระดับการเห็นคุณค่าของสิ่งที่ทำ เช่น เมื่อเด็กแสดงความ ช่วยเหลือต่อผู้อื่นจะได้คำชมเชยจากผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ ทำให้เด็กเห็นว่าสิ่งที่ตนปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดี และเกิดความพอใจในสิ่งที่ได้ทำ แต่ในช่วงหยุดการใช้ละครเชิงสังคม เด็กไม่มีแบบอย่างที่ดีในการ ประพฤติตน ทำให้มีค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ลดลง

นอกจากนี้ยังพบว่า พฤติกรรมการแบ่งปันพบได้บ่อยที่สุด เนื่องจากครูสร้างข้อตกลง ในการแบ่งปันที่ชัดเจน เพราะอุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ ในชั้นเรียนเป็นของส่วนรวม เด็กจึงแบ่งปัน สิ่งของและรู้จักรอยยิ้มของจากผู้อื่น สอดคล้องกับ Costica (2014) ที่กล่าวว่า การสร้างกฎในชั้น เรียน และให้รางวัลสำหรับเด็กที่ทำตามข้อตกลง หรือลงโทษเด็กที่ไม่ทำตามข้อตกลงสามารถสร้าง แรงขับเคลื่อนในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้ ในส่วนของการช่วยเหลือและการ สร้างความพึงพอใจ พบเห็นได้น้อยกว่าเพราะเป็นการแสดงพฤติกรรมที่ครูมิได้สร้างข้อตกลงไว้ รวมทั้งเป็นพฤติกรรมที่เด็กไม่มีใครได้รับการส่งเสริมมาก่อน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่ต้องการนำละครเชิงสังคมไปใช้กับเด็ก

1.1 การจัดการชั้นเรียน เนื่องจากมีระยะเวลาในการสอน 45 นาที ทำให้เด็กบางส่วนมีช่วงความ สนใจไม่เพียงพอกับระยะเวลาที่กำหนด ควรออกแบบการสอนได้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้

(1) ปรับการสอนให้มีระยะเวลาที่สั้นลง อาจทำได้โดยการเลือกเนื้อหาที่มีความยาวไม่มากนักและเหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็ก

(2) เสริมแรงช่วงความสนใจของเด็กด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การให้รางวัล การชมเชย

1.2 การเลือกนิทานที่ใช้ในการแสดง อาจทำการปรับเนื้อหาของนิทานเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอนตามหน่วยการเรียนรู้รายสัปดาห์ ซึ่งควรคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหา นิทานที่สื่อถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นอย่างชัดเจน รวมถึงการสร้างบทบาทของตัวละครให้เหมาะสมกับช่วงวัยและบริบทจริงของเด็ก

1.3 การเตรียมความพร้อมของครู ดังนี้

(1) ควรมีการอบรมพัฒนาตนเองเพิ่มเติมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ละครเชิงสังคม

(2) ควรเตรียมคำถามสำรองเพิ่มเติมจากแผนการสอน โดยอาจเป็นคำถามที่ใช้ภาษาที่ง่ายขึ้น หรือใกล้เคียงกับบริบทเด็กมากขึ้น เพื่อกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นในชั้นสนทนา ในกรณีที่เด็กไม่เข้าใจคำถาม หรือไม่ตอบคำถาม เช่น “ถ้าเด็ก ๆ เป็นหมีป่าจะอย่างไรไม่ให้มาซาเสียใจ” “ถ้ามาซาได้รับความช่วยเหลือ มาซาจะรู้สึกอย่างไร” “เด็ก ๆ ชอบหมีป่าแบบไหน” “ถ้าหนูเป็นเค้าหนูจะรู้สึกอย่างไร” “ถ้าหนูเป็นเค้าหนูจะอย่างไร” “หนูคิดว่าทำไมหนูถึงทำเช่นนั้น” และในชั้นเชื่อมโยงประสบการณ์ เช่น “ถ้าหนูเห็นเพื่อนร้องไห้ หนูรู้สึกอย่างไร และจะอย่างไร” เป็นต้น

(3) ควรแสดงให้ดูก่อนในช่วงแรก เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจวิธีการดำเนินกิจกรรม และบทบาทของการแสดงที่เปลี่ยนไปได้มากขึ้น โดยเฉพาะในสัปดาห์ที่เด็กไม่ได้เล่นตามบท

(4) ควรสร้างความสนิทสนมกับกลุ่มตัวอย่างก่อนทำการเก็บข้อมูลในแต่ละระยะทดลอง เนื่องจากความคุ้นเคยกันระหว่างครูและเด็กทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมตามนิสัยได้อย่างเป็นธรรมชาติ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการใช้ละครเชิงสังคมสำหรับเด็กอนุบาล เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของเด็กในด้านอื่น ๆ

2.2 ควรมีการนำละครเชิงสังคมไปปรับใช้สำหรับเด็กระดับชั้นอื่น

2.3 ควรขยายเวลาในการสังเกตเพื่อให้เห็นพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กมากขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ

รายการอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2543). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- เกริก ยุ้นพันธ์. (2539). *การเล่านิทาน*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- จิตตินันท์ บุญสถิรกุล. (2558). *การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมกับการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ในเอกสารการสอนชุดวิชา การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย (หน่วยที่ 3, น. 3-1 -3-40)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- โชติกา ภาชีผล, ณัฐภรณ์ หลาวทอง, และกมลวรรณ ตังธกานนท์. (2558). *การวัดและประเมินผล การเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ญาณี เหล่าวิริยะรัตน์. (2552). *ผลของการเล่นบำบัดที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กอนุบาล*. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงคันุช เน้นอุตร. (2554). *หลักการเลือกนิทานให้เด็ก*. สืบค้นจาก http://www.uniserv.buu.ac.th/forum2/topic.asp?TOPIC_ID=4811
- นิชรา เรืองดารกานนท์. (2551). *เด็กออทิสติก-เด็กสมาธิสั้น*. กรุงเทพมหานคร: โฮลิสติกพับลิชชิง.
- บุญใจ ศรีสถิตยน์รากร. (2555). *การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัติการวัดเชิงจิตวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะนันท์ ทิรันถย์ชโลทร. (2557). *พัฒนาการและการเรียนรู้ทางอารมณ์จิตใจของเด็กปฐมวัย ในเอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (หน่วยที่ 3 น. 3-1 -3-51)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน ซี.ซี.เอฟ.ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2555). *โครงการสงเคราะห์เด็กยากจน ซี.ซี.เอฟ.* สืบค้นจาก <http://www.ccfthai.or.th/site/ccfthai/history2.php>
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ. (2547). *พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม-จริยธรรมของเด็กไทย*. กรุงเทพมหานคร: เอกสารหาใหญ่.
- วนิดา ชนินทุทวงศ์. (2555). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการพัฒนาสติปัญญาเด็กไทยในวัยเรียน ปีงบประมาณ 2555*. กรุงเทพมหานคร: ปิยอนต์ พับลิชชิง.

- วิวรรณ ธาราหิรัญโชติ. (2555). *ความเห็นอกเห็นใจจุดเริ่มต้นของการปรองดอง*. สืบค้นจาก <http://www.bangkokbiznews.com/home/details/finance/guru/wiwan/20120326.html>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2548). *การใช้บทบาทสมมติในการจัดการเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.ท).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *รายงานการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัยปี พ.ศ.2551-2552*. เพลินสตูดิโอ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาเด็กตามวัย 3-5 ปี: แนวแนะสำหรับผู้ดูแลเด็ก ครู และอาจารย์*. กรุงเทพมหานคร: แพลนฟอร์คิดส์.
- สำนักพัฒนาสุขภาพจิต. (2548). *คู่มือส่งเสริมพัฒนาการไอคิวและอีคิวเด็ก สำหรับครูโรงเรียนอนุบาล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2550). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณ กิจติยา. (2558). *ผลการจัดประสบการณ์การเล่นิทานที่มีผลต่อความสามารถทางภาษา ด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัย*. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ และนานาชาติ (Proceedings) เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 15, 1677-1684.
- อารมณ สุวรรณपाल. (2551). *การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เอมอร จังศิริพรภรณ์. (2550). *การวัดและการประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Albrecht, K. (2006). *Social Intelligence : the new science of success*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Alsaker, F., & Nagele, C. (2008). *Bullying in kindergarten and prevention Understanding and addressing bullying: An international perspective* (pp. 230-252). Bloomington Bloomington inc.
- Ashiabi, G. S. (2005). Play in the preschool classroom: Its socioemotional significance and the teacher's role in play. *Early Childhood Education Journal*, 35(2), 199-207.

- Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. New York: General learning press.
- Barber, S. M. (2013). *Understanding or feeling: Exploring difference type of empathy in boys with autism and conduct disorder*. (Master's thesis), Brandeis University.
- Calabrese, N. M. (2001). Developing quality sociodramatic play for young children. *Education*, 123(3), 606-608.
- Catisllo, R., Salguero, J. M., Fernandez-Barracal, P., & Ballureka, N. (2013). Effect of an emotional intelligence intervention on aggression and empathy among adolescents. *Journal of Adolescence*, 36, 883-892.
- Cavner, D. (2008). Teaching empathy. *Exchange*, January/February, 92-95.
- Costica, S. E. (2014). About rules, punishments and rewards in education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 112, 1160-1166.
- Crowe, A., & Villaba, J. A. (2012). Infusing multiculturalism into human service education using sociodrama. *Journal of Human Service*, 32(1), 41-55.
- development, O. o. c. (2014). Developmental milestones: 3-5 years. from http://www.ocd.pitt.edu/Files/PDF/Foster/27758_ocd_DM_3-5.pdf
- Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (1998). Prosocial development. *Handbook of child psychology*, 3, 701-778.
- Eisenberg, N., Febes, R. A., & Losoya, S. (1997). Emotional responding: Regulation, social correlates and socialization *Emotional development and emotional intelligence: Educational implications*. New York: Basic book.
- Eisenberg, N., & Lennon, R. (1980). Altruism and the assessment of empathy in the preschool years. *Child development*, 51, 552-557.
- Eisenberg, N., Richard, A. F., Murphy, B., Maszk, P., Smith, M., & Karbon, M. (1995). The role of emotionally and regulations in children's social functioning: A longitudinal study. *Child development*, 66(5), 1360-1384.
- Ekman, P. (2007). Three kinds of empathy: Cognitive, emotional, compassionate. from <http://www.danielgoleman.info/three-kinds-of-empathy-cognitive-emotional-compassionate>
- Elias, M. J. (2006). The connection between academic and social-emotional learning *The educator's guide to emotional intelligence and academic achievement: Social-emotional learning in the classroom*. California: SAGE publication.

- Essa, E. (2003). *A practical guide to solving preschool behavior problems* (5th ed.). Toronto: A division of Thomson learning.
- Findley, L. C., Girardi, A., & Coplan, R. J. (2006). Links between empathy, social behavior and social understanding in early childhood. *Early Childhood Reserch Quarterly*, 21, 347-359.
- Fleming-Grifford, J. (2013). Toddlers temperament. from <http://www.everydayfamily.com/toddler-temperament/>
- Fray, K. S., Hirschstein, M. K., & Guzzo, B. A. (2000). Second step: Preventing aggression by promoting social competence. *Journal of Emotional & Behavioral Disorders*, 8(2), 102-112.
- Goldman, D. (1995). *Emotional intelilgence*. New York: Bantan book.
- Goldman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York: Bantam book.
- Goldman, D. (2003). An EI-based theory of performance *The emotional intelligent workplace*. New York: Amezon.
- Goodstein, P. K. (2013). *How to stop bullying in classroom and schools*. New York: Routledge.
- Gordon, M., & Letchford, D. (2008). Seed of empathy to relate and learning to read. *Seed of empathy to relate and learning to read*, 33(2), 4-7.
- Gunter, L., Caldarella, P., Korth, B. B., & Young, K. R. (2012). Promote Social and emotional learning in preschool students: A study of Strong start pre-K. *Early Childhood Education Journal*, 40(3), 151-159.
- Hoffman, M. L. (1987). *Empathy and its development*. Cambridge: Cambridge University press.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. New York: Cambridge University press.
- Howe, A., Cate, P., Ineke, M., Brown, M., Antony, H., & Julie, A. (2008). Empathy in preschool children: The development of the southampton test of empathy for preschoolers (STEP). *Psychological Assessment*, 20(3), 305-309.
- Howie, P. (2010). Using sociodrama and sociometry to create group environment. *The Group Psychologist Society for group psychology and group psychotherapy*, 20(2), 9-11.

- Kennedy, A. (2009). Let's talk! Have meaningful conversations with children. *Putting children first*(32), 11-13.
- Kim, J. (2013). Musical empathy: Learning through children's song *Empowering children's empathy via early childhood education* (pp. 303-308). Seoul: College of education, Ewha women University.
- Komendat, S. (2009). Running head, sociodrama, owning realistic fiction. from http://sarahkomendatcreativityportfolioweebly.com/uploads/5/5/4/6/5546469/sociodrama_owning_realistic_fiction.docx
- Ladd, G. W., & Troop-Gordon, W. (2003). How young children's behavior difficulties affect social adjustment later in childhood. from <http://www.srcd.org/journal/cder/1-1/lad.pdf>
- Lennon, R., Eisenberg, N., & Carroll, J. (1983). The assessment of empathy in early childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 4(3), 295-302.
- Lewis, B. A. (2005). *What do you stand for?* Minneapolis: Free spirit publishing.
- Lindsey, E. W., Berks, P. S., & Colwell, M. J. (2013). Pretend play and physical play: Links to preschoolers' affective social competence. *Merrill-Palmer Quality*, 59(3), 330-360.
- MacDonald, A. (2013). *Evaluation of roots of empathy programme by North lanarkshire psychological service*. Manitoba: North lanarkshire council.
- Marie, D., & McLennon, P. (2008). Benefits of using sociodrama in the elementary classroom: Promoting caring relationship among educators and students. *Early Childhood Education Journal*, 35, 451-456.
- Marie, D., & McLennon, P. (2012). Using sociodrama to help young children problem solve. *Early Childhood Education Journal*, 39, 407-412.
- Mayer, J. D., & Slovey, P. (1997). *Emotional development, emotional literacy and emotional intelligence*. New York: Basic Book.
- McAllister, G. (2002). The role of empathy to teaching culturally diverse students: A qualitative study of teachers' beliefs. *Journal of Teacher Education*, 53(5), 433-443.
- McDonald, N. M. (2012). *The development of empathy: How, when and why*. Miami: University of Miami.

- MichiganDepartmentofCommunityHealth. (2014). Social-Emotional development in young children. from http://www.michigan.gov/documents/Social_Emotional_Development_in_Young_Children_Guide_88553_7.pdf
- Moreno, J. (1953). *Who shall survive? Foundations of sociometry, group psychotherapy and sociodrama*. New York: Beacon house inc.
- Pizzarro, D. A. (2006). *Creative and reasoning in cognitive development*. New York: Cambridge University press.
- Rojers, S., & Evan, J. (2008). *Inside role-play in early childhood education*. New York: Routledge.
- Rothman, J. (2006). Life Lessons: Story acting in kindergarten. *Young Children*, 61(5), 70-89.
- Schank, R. C., & Schank, R. P. (1977). *Scripts, plans, goals, and understanding*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Schickedanz, J. A. (2013). Fostering empathy in early childhood classrooms *Empowering Children's Empathy via Early Childhood Education* (pp. 201-222). Seoul: College of education, Ewha University.
- Smith, C. A. (2006). Early childhood milestones in the development of caring and empathy. from https://www.k-state.edu/wwparent/programs/courage/Milestones_in_caring.pdf
- Statton, C. W., & Reod, M. J. (2004). Strengthening social and emotional competence in young children - The foundation for early school readiness and success: Incredible years classroom social skills and problem solving curriculum. *Infant and young children*, 17(2), 96-113.
- Strayer, J., & Roberts, W. (1997). Facial and verbal measure of children's emotions and empathy. *International Journal of Behavioral Development*, 20(4), 627-649.
- Thomas, C. A. (2013). Emotional empathy and cognitive empathy. from <http://blog.teleosleaders.com/2013/07/19/emotional-empathy-and-cognitive-empathy>

Zachariah, M., & Moreno, R. (2006). Finding my place: The use of sociometric choice and sociodrama for building community in the school classroom. *Journal of Group Psychotherapy, Psychodrama&Sociometry*, 58(4), 157-167

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
 รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
 รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยและแผนการสอน

1. อาจารย์ ดร.มานิตา ลีโทชวลิต อรรถนุพันธ์	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. อาจารย์ ดร.ชนิศา ตันติเฉลิม	อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. คุณครูรุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี	ครูชำนาญการพิเศษ (ระดับอนุบาล) โรงเรียนอนุบาลสามเสน
4. คุณครูวันดี ปราณนรเศรษฐ์	ผู้เชี่ยวชาญการสอนกระบวนการละคร นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการ
5. คุณวิชญา โมฬีชาติ	โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชุดที่ 1 แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ชุดที่ 2 แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ฉบับที่ 1 แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

คู่มือการใช้แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

วัตถุประสงค์

แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาลฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ในองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความคิด 2) ด้านความรู้สึก

ข้อปฏิบัติในการใช้แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น

- ศึกษาขอบเขตของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในด้านความคิด และความรู้สึก
- ผู้ประเมินดำเนินการวัดความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะเส้นฐาน (A1) ระยะทดลอง (B1) ระยะย้อนกลับ (A2) และระยะทดลอง (B2) โดยในแต่ละระยะใช้วิธีทัศนเรื่องราว 4 เรื่องที่สะท้อนถึงอารมณ์พื้นฐาน 4 อารมณ์ ได้แก่ อารมณ์ดีใจ เสียใจ โกรธและกลัว ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 22 รายชื่อนิทานของแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลในแต่ละระยะทดลอง

ระยะทดลอง	แก่นิทาน			
	ดีใจ	เสียใจ	โกรธ	กลัว
ระยะเส้นฐาน(A1)	รถไฟขบวนน้อย	เจ้าใบไม้	เด็กชายเก่ง	บ้านหลังสุดท้าย
ระยะทดลอง (B1)	หนูกิ่งนักวิ่ง	ก้อยไม่สบาย	ตุ๊กตาหุ่นไล่กา	วันที่ไฟดับ
ระยะย้อนกลับ(A2)	วันหยุดของครอบครัว	สัญญาของพ่อ	บ้านไม้ของกุ้ง	ทัศนศึกษาครั้งแรก
ระยะทดลอง (B2)	ลูกของเจ้าจอม	คุณยายของปอง	ดินน้ำมันอันใหม่	เกมไปเที่ยวเกาะ

วิธีบันทึกการวัด

- บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการวัด ได้แก่ วันเดือนปี เวลาที่วัด ชื่อผู้วัด ผู้ถูกวัด สถานการณ์ที่วัด และทำเครื่องหมาย ลงใน ที่ตรงกับระยะการสังเกต ก่อนเริ่มสังเกต
- เปิดวิธีทัศนเรื่องราว 4 เรื่องที่สะท้อนถึงอารมณ์พื้นฐาน 4 อารมณ์ ได้แก่ อารมณ์ดีใจ เสียใจ โกรธ ตามระยะที่ทำการวัด โดยสามารถเปิดเรื่องราวอารมณ์ใดขั้นก่อนก็ได้ และเปิดให้เด็กดูทีละเรื่องเป็นรายบุคคล

3. ตั้งคำถามเพื่อทบทวนความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวที่เด็กได้ดูในแต่ละเรื่อง โดยใช้คำถาม “หนูพอจะเล่าเรื่องที่เพิ่งดูไปเมื่อสักครู่นี้ให้ครูฟังได้ไหมคะ” และครูสรุปเรื่องราวสั้นๆ อีกครั้ง
4. ตั้งคำถามกับเด็ก 2 ข้อ เพื่อวัดความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยครูใช้บัตรภาพสีหน้าที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกขนาดครึ่ง A4 ประกอบการถาม ดังนี้
  - ข้อที่ 1 ถามเพื่อวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในด้านความคิด โดยใช้คำถาม “ในตอนสุดท้ายของเรื่อง (ชื่อตัวละครเอก) รู้สึกอย่างไร และหนูคิดว่า (ชื่อตัวละครเอก) จะทำหน้าอย่างไร ชี้อให้ครูดูหน่อยได้ไหมคะ”
  - ข้อที่ 2 ถามเพื่อวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในด้านความรู้สึก โดยใช้คำถาม “หนูเห็นว่า (ชื่อตัวละครเอก) รู้สึกเช่นนั้น แล้วหนูรู้สึกอย่างไร และหนูจะทำหน้าอย่างไร ชี้อให้ครูดูหน่อยได้ไหมคะ” เมื่อเด็กดูวีดิทัศน์จบในแต่ละเรื่อง
6. เมื่อสัมภาษณ์ถึงการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นใด ให้ดูว่ารายละเอียดพฤติกรรมทั้งการตอบคำถามและชี้ภาพอารมณ์ตรงกับระดับคะแนนใดให้ใส่คะแนนลงในช่องรายละเอียดนั้นๆ
7. เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ให้รวมคะแนนของพฤติกรรมที่สังเกตพบ เขียนในช่องรวมด้านขวาสุดของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในแต่ละด้าน โดยจะมีคะแนนรวมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในด้านความคิดและด้านความรู้สึกด้านละ 8 คะแนน และหาค่าเฉลี่ยคะแนนโดยนำมารหาร 4 จะได้ค่าเฉลี่ยคะแนนเต็ม 2 คะแนน

อุปกรณ์ที่ใช้ในการวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ประกอบด้วย

1. วีดิทัศน์นิทาน 16 เรื่อง (1 แผ่น)
2. บัตรภาพ

ตารางที่ 23 ตัวอย่างวิถีทัศนนิทานแบบความเรียง

ชื่อเรื่อง/แก่นเรื่อง/ภาพประกอบ	ความรู้สึก	เนื้อหา
<p>รถไฟขบวนน้อย – ได้รับสิ่งของที่ต้องการ</p> 	<p>ดีใจ</p>	<p>กูกู กูกู กูกู เสียงนาฬิกาปลุกที่ช่วยให้ตื่นนอนแต่เช้าเพื่อเตรียมตัวไปโรงเรียน บ้านของต้นอยู่ใกล้กับโรงเรียน ดังนั้นต้นจึงเดินไปโรงเรียนกับพ่อทุกวัน ระหว่างทางไปโรงเรียนจะมีร้านขายของเล่นที่เต็มไปด้วยตุ๊กตา เครื่องบินบังคับ แต่สิ่งที่ดึงดูดใจของต้นมากที่สุดคือ รถไฟจำลองที่เล่นอยู่ในรางรถไฟเสมอ ๆ ต้นอดใจไม่ได้เลยซักครั้งที่จะหยุดดูรถไฟนั้น และเมื่อถึงเวลาเลิกเรียน พ่อของต้นเดินมารับกลับบ้าน ทุกวันต้นจะต้องแหวะดูรถไฟขบวนน้อยขบวนนั้นซักพักก่อนแล้วจึงเดินกลับบ้าน แต่มีอยู่วันหนึ่งขณะที่ต้นเดินไปโรงเรียนกับพ่อ ต้นเห็นวาร์รถไฟขบวนนั้นได้หายไปแล้ว ต้นสงสัยวาร์รถไฟนั้นหายไปไหน และตอนเย็นของวันนั้นต้นตั้งหน้าตั้งตารอพ่อมารับเพื่อที่จะไปดูรถไฟขบวนนั้นที่ร้านของเล่น แต่ปรากฏว่าเมื่อวิ่งมาถึงร้านของเล่นรถไฟขบวนน้อยแทนที่ด้วยของเล่นชิ้นอื่นเสียแล้ว ต้นเดินคอตกกลับบ้าน คืนนั้น ต้นคิดว่าใครนะ เป็นคนซื้อรถไฟขบวนน้อยไป แล้วต้นจะได้เห็นรถไฟขบวนน้อยอีกหรือเปล่า เช้าวันต่อมา ขณะที่ต้นกำลังลุกขึ้นจากเตียง เขาก็เหลือบไปเห็นกล่องของขวัญใบใหญ่ที่ถูกห่อด้วยกระดาษห่อของขวัญสีโปรดของเขา ต้นรีบเอื้อมมือไปคว้ากล่องใบนั้นพร้อมกับแกะดูว่าอะไรอยู่ข้างในกล่อง แล้วต้นก็ต้องอ้าปากค้างเมื่อเห็นว่าสิ่งที่อยู่คือ รถไฟจำลองขบวนนั้นที่เขาคิดว่ามันหายไปแล้ว ต้นรีบวิ่งเข้าไปกอดพ่อพร้อมกับพูดขอบคุณสำหรับของขวัญวันเกิด และกระโดดไปมาโดยไม่ยอมปล่อยมือจากรถไฟขบวนนั้นเลย</p>

ตารางที่ 23 (ต่อ) ตัวอย่างวิธีทัศน์แบบบรรยาย

ชื่อเรื่อง/แก่นเรื่อง/ภาพประกอบ	ความรู้สึก	เนื้อหา
<p>เจ้าใบไม้ - การทำของสำคัญสูญหาย</p> 	<p>เสียใจ</p>	<p>กวางเลี้ยงหมาไว้ตัวหนึ่งและตั้งชื่อมันว่า ใบไม้ ใบไม้เป็นหมาค่อนข้างดู เวลาว่างออกไปเดินเล่นนอกบ้านกับใบไม้ หากมีคนแปลกหน้าเข้าใกล้กวาง ใบไม้จะเห่าเสียงดัง ทำให้คนแปลกหน้าคนอื่นไม่กล้าเข้าใกล้กวางเลย วันหนึ่งขณะที่กวางกำลังเดินพาเจ้าใบไม้ไปเดินเล่นที่สวนสาธารณะ กวางก็เห็นกลุ่มคนจำนวนเยอะมุ่งดูการแสดงมายากล กวางสนใจจะเข้าไปดูบ้าง จึงพาเจ้าใบไม้ผู้ก๊วที่เสาะใกล้ๆ จากนั้นกวางก็เดินไปดูการแสดง กวางยินดีด้วยความสนุกสนานจนการแสดงเลิก กวางจึงกลับมาที่เสาะเพื่อจะพาเจ้าใบไม้กลับบ้าน แต่เจ้าใบไม้ไม่อยู่ที่เสาะแล้ว กวางตาโตหันมองทางซ้าย ทางขวา มองหาเจ้าใบไม้ กวางเริ่มออกตามหาเจ้าใบไม้ทั่วทุกที่ที่เคยไปกับเจ้าใบไม้จนเริ่มเหนื่อย กวางคิดในใจว่า เจ้าใบไม้หายไปไหน หรือถูกใครขโมยไปหรือเปล่า ตากวางเริ่มแดงก้ำและยังพยายามวิ่งตามหาเจ้าใบไม้ต่อไปซ้ำแล้วซ้ำเล่า เจ้าใบไม้อาจจะกลับบ้านก็ได้กวางคิด แต่เมื่อกวางวิ่งกลับไปที่บ้านกวางกลับไม่พบเจ้าใบไม้ กวางจึงออกไปตามหาที่สวนสาธารณะอีกรอบก็ยังไม่พบเจ้าใบไม้ จนท้องฟ้าเริ่มมืดลง เรื่อย ๆ กวางจึงเดินกลับบ้านคอดก ตั้งแต่วันนั้นกวางก็ไม่พบกับเจ้าใบไม้อีกเลย กวางคิดว่าจากนี้กวางคงไม่พบเจ้าใบไม้อีกแล้ว กวางจะร้องไห้ทุกครั้งเมื่อนึกถึงเจ้าใบไม้</p>

ตารางที่ 23 (ต่อ) ตัวอย่างวิธีทัศน์แบบบรรยาย

ชื่อเรื่อง/แก่นเรื่อง/ภาพประกอบ	ความรู้สึก	เนื้อหา
<p>เด็กชายเก่ง – การถูกขัดใจ</p> 	<p>โกรธ</p>	<p>การเล่นเกมนคอมพิวเตอร์เป็นสิ่งที่เก่งชอบมากที่สุด และเป็นสิ่งที่เขาจะทำเป็นอันดับแรก เมื่อกลับมาถึงบ้าน ภาพเก่งนั่งอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์เป็นสิ่งที่ทุกคนในบ้านเห็นเป็นประจำ เขาใช้เวลาเล่นเกมนานจนบางครั้งก็ลืมกินข้าว อาบน้ำ และบ่อยครั้งที่เก่งเล่นเกมจนลืมทำการบ้าน พฤติกรรมของเด็กทำให้พ่อกับแม่ไม่สบายใจมาก จึงตัดสินใจนำคอมพิวเตอร์เครื่องนั้นไปเก็บโดยไม่ให้เก่งรู้ และก็เหมือนทุกวันหลังจากเลิกเรียนกลับถึงบ้าน เก่งรีบวางกระเป๋าและวิ่งตรงไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องโปรดของเขา แต่กลับพบโต๊ะที่ว่างเปล่า คอมพิวเตอร์ของเขาหายไป เก่งถามหาคอมพิวเตอร์กับพ่อและแม่ แต่แม่ไม่ตอบคำถามและบอกให้เก่งกินข้าวและทำการบ้าน เก่งไม่ยอมกินข้าว เก่งวิ่งไปขอร้องไห้ให้พ่อเอาคอมพิวเตอร์มาให้ แต่พ่อของเก่งก็ไม่ยอมทำตามที่เก่งบอกพร้อมทั้งส่งงานข้าวเย็นให้เก่ง เก่งปาจานข้าวทิ้ง พ่อของเก่งจึงตีเก่งเป็นการลงโทษ เมื่อเก่งถูกพ่อตี <u>เก่งก็กระต๊อบเข้าไปมาแล้วก็วิ่งขึ้นไปบนห้องนอนและทำลายสิ่งของที่อยู่ในห้อง เก่งฉีกกระดาษหนังสือนิทานที่พ่อเพิ่งซื้อให้ใหม่จนขาดยับเยิน โยนดินสอสีออกนอกหน้าต่าง ปาแก้วลงพื้นแตกแตกส่งเสียงดัง เก่งตะโกนส่งเสียงดังลั่นบ้านเรียกร้องจะเอาคอมพิวเตอร์</u></p>

ตารางที่ 23 (ต่อ) ตัวอย่างวิธีทัศน์แบบบรรยาย

ชื่อเรื่อง/แก่นเรื่อง/ภาพประกอบ	ความรู้สึก	เนื้อหา
<p>บ้านหลังสุดท้าย – การกลัวต่อสิ่งที่คาดเดาไม่ได้</p> 	<p>กลัว</p>	<p>แก้วและกล้าเป็นพี่น้องกัน แก้วและกล้ามักจะเล่นด้วยกันเสมอๆ แก้วและกล้าอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเล็กๆ มีบ้านอยู่ในหมู่บ้านเพียงแค่ 10 หลัง แต่บ้านหลังสุดท้ายของหมู่บ้าน อยู่ไกลจากบ้านของแก้วและกล้ามากที่สุด และบ้านหลังนั้นไม่มีใครอยู่มาเป็นเวลานานมากแล้ว พ่อและแม่บอกแก้วและกล้าเสมอว่าอย่าเข้าเล่นในบ้านหลังสุดท้ายเพราะสกปรกและรกร้างมาก อาจมีสัตว์อันตรายอยู่ แต่เย็นวันหนึ่ง แก้วและกล้าอยากจะลองเข้าไปในบ้านหลังสุดท้ายจึงพากันเดินไปยังบ้านหลังนั้น แก้วและกล้าจับมือกันแน่นจนถึงบ้านหลังสุดท้าย แก้วและกล้าหยุดมองดูบ้านหลังนั้นอีกครั้ง สภาพของบ้านหลังสุดท้ายมีสภาพที่เก่ามาก ดูสกปรก ต้นไม้ หญ้าขึ้นรกอาจเป็นเพราะไม่มีใครมาดูแล ทำความสะอาดเป็นเวลานาน แก้วและกล้ายื่นมองสำรวจบ้านหลังสุดท้ายอย่างละเอียดจนกระทั่งกล้าตัดสินใจเดินเข้าไป แก้วและกล้าจับมือกันแน่นมากขึ้นเมื่อเข้าไปในตัวบ้าน ภายในบ้านมืดมาก มีดินจนแทบมองไม่เห็นอะไร ทันใดนั้นกระจกหน้าต่างบานเก่าก็ร่วงหล่นแตกส่งเสียงดัง ทำให้ลมจากนอกบ้านพัดเข้ามาโดนตัวแก้วกับกล้าจนขนลุกชัน แก้วและกล้ามองหน้ากันแล้วรีบวิ่งหนีออกมาเพื่อกลับบ้าน</p>

ตัวอย่างบัตรภาพแต่ละอารมณ์

ภาพที่ 1 อารมณ์ดีใจ

ภาพที่ 2 อารมณ์เสียใจ

ภาพที่ 3 อารมณ์โกรธ

ภาพที่ 4 อารมณ์กลัว

คำอธิบายเกี่ยวกับเกณฑ์การให้คะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ด้านความคิด

คำถาม “ในตอนสุดท้ายของเรื่อง (ชื่อตัวละครเอก) รู้สึกอย่างไร และหนูคิดว่า (ชื่อตัวละครเอก) จะทำหน้าอย่างไร ชี้ให้ครูดูหน่อยได้ไหมคะ”

2 หมายถึง สามารถบอกความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง และชี้ภาพที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างถูกต้อง

1 หมายถึง สามารถบอกความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง หรือชี้ภาพที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างถูกต้อง อย่างใดอย่างหนึ่ง

0 หมายถึง ไม่สามารถบอกความรู้สึกของผู้อื่นได้ และชี้ภาพอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่สอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึกที่ถามได้

ด้านความรู้สึก

คำถาม หนูเห็นว่า (ชื่อตัวละครเอก) รู้สึกเช่นนั้น แล้วหนูรู้สึกอย่างไร และหนูจะทำหน้าอย่างไร ชี้ให้ครูดูหน่อยได้ไหมคะ

2 หมายถึง บอกความรู้สึกของตนเองได้สอดคล้องกับความรู้สึกของตัวละครได้ถูกต้อง และชี้ภาพที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างถูกต้อง

1 หมายถึง บอกความรู้สึกของตนเองได้สอดคล้องกับความรู้สึกของตัวละครได้ถูกต้อง หรือชี้ภาพที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างถูกต้องอย่างใดอย่างหนึ่ง

0 หมายถึง บอกความรู้สึกของตนเองไม่สอดคล้องกับความรู้สึกของตัวละคร และชี้ภาพอารมณ์ความรู้สึกไม่สอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึกที่ถามได้

ฉบับที่ 2 แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

วัตถุประสงค์

แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเด็กชั้นอนุบาลในองค์ประกอบความเห็นใจ

ข้อปฏิบัติในการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

1. ผู้ประเมินศึกษาขอบเขตของพฤติกรรมที่สังเกตจากคำอธิบาย โดยพฤติกรรมที่สังเกต มีดังนี้
  - 1) การแบ่งปัน
  - 2) การช่วยเหลือ
  - 3) การสร้างความพึงพอใจ
2. ผู้ประเมินดำเนินการสังเกต ประเมินพฤติกรรม และบันทึกคะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นที่กำหนดไว้ ทั้งหมด 4 ระยะ ดังนี้
  - 3.1 ระยะเส้นฐาน (A1)
  - 3.2. ระยะทดลอง (B1)
  - 3.3. ระยะย้อนกลับ (A2)
  - 3.4. ระยะทดลอง (B2)
4. ผู้ประเมินทำการสังเกตตามสภาพจริงอย่างเป็นระบบรอบละ 2 นาที จำนวน 6 รอบ รวม 12 นาที ต่อเด็ก 1 คน สังเกตครั้งละ 5 คน
5. ผู้ประเมินเริ่มสังเกตในช่วงเวลา 9:10 – 10:10 น.

วิธีบันทึกคะแนน

1. บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการสังเกตก่อนเริ่มต้นสังเกต ได้แก่ วันเดือนปีที่สังเกต ชื่อผู้ประเมิน ชื่อผู้ถูกประเมิน และทำเครื่องหมายระยะการเก็บข้อมูลที่ตรงกับการสังเกต และสถานการณ์ที่สังเกต
2. สังเกต พิจารณาพฤติกรรมที่พบในแต่ละองค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจ แล้วบันทึกคะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนด ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจ

- 2 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมความเห็นใจตามที่ระบุไว้ด้วยตนเอง
- 1 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมความเห็นใจตามที่ระบุไว้โดยต้องมีการร้องขอ
- 0 คะแนน หมายถึง ไม่แสดงพฤติกรรมความเห็นใจตามที่ระบุไว้แม้มีการร้องขอ

แบบบันทึกคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ด้านความเห็นใจ

ชื่อผู้สังเกต..... ระยะเวลาที่สังเกต.....

ชื่อผู้ถูกสังเกต..... วันที่สังเกต.....

รายละเอียด	รอบ ที่ 1	รอบ ที่ 2	รอบ ที่ 3	รอบ ที่ 4	รอบ ที่ 5	รอบ ที่ 6	คะแนน รวม
1.ด้านการแบ่งปัน							
1.1 การแบ่งปันอุปกรณ์ของใช้ส่วนรวม เช่น สี ของเล่นตามมุม							
1.2 การแบ่งปันของของตนให้แก่เพื่อน เช่น ของ เล่นส่วนตัว หรือของส่วนตัวอื่นๆ							
1.3 การรอคอยโอกาสในการใช้อุปกรณ์ที่ครูแจก หรือรอคอยของเล่นที่เพื่อนกำลังเล่นอยู่							
รวม							
2.ด้านการช่วยเหลือ							
2.1 การช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการความ ช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น ช่วยทำงาน ช่วยเก็บของ ช่วยเมื่อเกิดอุบัติเหตุ หรือเมื่อเพื่อนถูกแกล้ง เป็นต้น							
2.2 การช่วยเหลือครูเมื่อครูต้องการความ ช่วยเหลือ เช่น ช่วยแจกอุปกรณ์ต่างๆ ช่วยถือของ							
2.3 การช่วยเหลือเพื่อส่วนรวม เช่น จัดชั้นเรียน เก็บของหรืออุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย ทำความสะอาด ชั้นเรียน							
รวม							
3.ด้านการสร้างความพึงพอใจ							
3.1 การกล่าวชมเชยเพื่อนเมื่อเพื่อนทำงานสำเร็จ หรือทำงานได้เรียบร้อย							
3.2 การให้กำลังใจเพื่อนเพื่อให้เพื่อนทำงานได้ สำเร็จ หรือทำตามที่มุ่งหวังไว้ได้							
3.3 การปลอบใจเพื่อนเมื่อเพื่อนแสดงพฤติกรรม เสียใจ ไม่สบายใจและกาย							
รวม							
รวมทุกด้าน							

ภาคผนวก ค

คะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 24 รายละเอียดค่าเฉลี่ยของคะแนนแต่ละองค์ประกอบในแต่ละระยะทดลอง

ชื่อเด็ก (สมมติ)	ระยะพื้นฐาน(A1)				ระยะทดลอง (B1)				ระยะย้อนกลับ (A2)				ระยะทดลอง (B2)			
	คค	คร	คห	รวม	คค	คร	คห	รวม	คค	คร	คห	รวม	คค	คร	คห	รวม
พริก	1.25	0	4	5.25	1.25	1.25	12	14.5	2	1.5	6	9.5	1.75	1.75	14	17.5
แค	1	0.5	0	1.5	1.75	1	6	8.75	1	0.15	5	6.25	1.75	1.5	18	21.25
ขมิ้น	1.5	0.25	1	2.75	1.5	1.5	8	11	2	1	4	7	2	2	16	20
ชิง	1.25	1.25	5	7.5	1.25	1.75	14	17	2	1.5	13	16.5	2	1.75	21	24.75
ปอ	1.25	0.75	2	4	1.5	1.5	8	11	1.5	1	8	10.5	1.75	1.75	22	25.5
ตาล	1.5	0	2	3.5	1.75	1.75	7	10.5	1.5	1.25	8	10.75	1.75	1.75	20	23.5
แต้ว	1.5	1.5	3	6	2	1.75	8	11.75	2	1.5	11	14.5	2	1.75	24	27.75
ฝรั่ง	1.75	0.75	2	4.5	1.5	1.5	6	9	1.75	1.25	4	7	1.75	1.5	15	18.25
กระถิน	1.5	1	6	8.5	2	1.25	21	24.25	1.5	1.5	15	18	2	2	31	35
โพธิ์	1.25	1	4	6.25	1.75	1.75	8	11.5	2	1.75	10	13.75	2	2	22	26
ว่าน	1.25	0.25	1	2.5	1.75	2	13	16.75	2	1.25	4	7.25	2	2	15	19
เดย	1	0.25	3	4.25	1.25	1.25	6	8.5	1.5	1.5	10	13	1.75	1.75	19	22.5
ลำพู	0.75	0.5	4	5.25	1	0.75	9	10.75	1.75	1	6	8.75	1.75	1.75	15	18.5
สน	0.5	0.5	0	1	1	0.75	8	9.75	1.5	0.75	2	4.25	1.75	1.5	12	15.25
เต็ง	1.75	1.25	4	7	2	2	21	25	1.75	1.25	15	18	2	2	21	25
เฉลี่ย				4.65				13.33				10.99				22.65

*หมายเหตุ คค - ด้านความคิด คร - ด้านความรู้สึก คห - ด้านความเห็นใจ

ตารางที่ 25 คะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระยะทดลอง

ชื่อเด็ก (สมมติ)	ระยะเสันฐาน(A1)				ระยะทดลอง (B1)				ระยะย้อนกลับ (A2)				ระยะทดลอง (B2)			
	บ	ช	ส	รวม	บ	ช	ส	รวม	บ	ช	ส	รวม	บ	ช	ส	รวม
พริก	4	0	0	4	10	2	0	12	4	2	0	6	10	4	0	14
แค	0	0	0	0	2	2	2	6	4	1	0	5	10	6	2	18
ขมิ้น	0	1	0	1	6	2	0	8	2	2	0	4	12	2	2	16
ชิง	5	0	0	5	12	2	0	14	13	0	0	13	14	5	2	21
ปอ	2	0	0	2	6	2	0	8	8	0	0	8	12	8	2	22
ตาล	2	0	0	2	2	5	0	7	6	0	2	8	10	6	4	20
แต้ว	3	0	0	3	4	3	1	8	8	1	2	11	16	4	4	24
ฝาง	0	2	0	2	4	2	0	6	2	2	0	4	8	5	2	15
กระถิน	3	3	0	6	12	5	4	21	12	3	0	15	12	9	10	31
โพธิ์	2	2	0	4	5	3	0	8	8	2	0	10	12	10	0	22
ว่าน	0	1	0	1	8	3	2	13	2	2	0	4	10	3	2	15
เตย	3	0	0	3	4	0	2	6	6	4	0	10	8	5	6	19
ลำพู	4	0	0	4	6	3	0	9	6	0	0	6	8	4	3	15
สน	0	0	0	0	5	3	0	8	2	0	0	2	8	4	0	12
เต็ง	4	0	0	4	11	4	6	21	10	5	0	15	14	7	6	21

หมายเหตุ* บ = การแบ่งปัน ช = การช่วยเหลือ ส = การสร้างความพึงพอใจ

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างแผนการใช้ละครเชิงสังคม

แผนที่ 1

แผนการใช้ละครเชิงสังคม เรื่อง ห่านทองคำ (ฉากที่ 1)

สัปดาห์ที่ 1 วันจันทร์ เวลา 10.00 - 10.45 น. ระดับชั้นอนุบาล 2

วัตถุประสงค์

- 1) เด็กสามารถบอกตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีของตัวเองได้
- 2) เด็กสามารถบอกพฤติกรรมที่แสดงความเห็นใจได้ (การช่วยเหลือ)
- 3) เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมตามบทบาทของตัวละครได้ถูกต้อง
- 4) เด็กสามารถบอกอารมณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับสถานการณ์

เนื้อหา

พฤติกรรมการแสดงความเห็นใจ (เจ้าทิมช่วยเหลือพี่ทั้ง 2 ที่ได้รับบาดเจ็บ)

ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ขั้นการฟังเรื่องราว (5 นาที)

ครูเล่านิทานโดยใช้เนื้อหานิทาน เรื่อง ห่านทองคำ สำหรับใช้ในสัปดาห์ที่ 1 - 2

(แผนที่ 1 - 10) โดยใช้วิธีการเล่านิทานประกอบภาพ

ขั้นที่ 2 ขั้นการสนทนา (5 นาที)

เด็กและครูร่วมสนทนาเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครในนิทาน โดยครูใช้

คำถาม ดังนี้

- (1) ใครเล่าให้ครูฟังได้บ้างว่านิทานเรื่องนี้เกิดอะไรขึ้น
- (2) เด็กๆ ชอบตัวละครใดมากที่สุด
- (3) ทำไมเด็กๆ ชอบตัวละครนั้น
- (4) เด็กๆ ชอบตัวละครใต้น้อยที่สุด
- (5) ทำไมเด็กๆ จึงชอบตัวละครตัวนั้นน้อยที่สุด
- (6) ถ้าเด็กๆ เป็นเจ้าทิม เมื่อเห็นพี่คนโตบาดเจ็บ เด็กๆ จะทำอย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมเล่นละคร (30 นาที)

เด็กและครูร่วมกันสร้างข้อตกลงในการเล่นละคร แบ่งเป็นออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

3.1 ช่วงการเตรียมความพร้อม (5 นาที) ดำเนินการ ดังนี้

เด็กและครูร่วมกันสร้างข้อตกลงในการเล่นเกมนั้นรู้สึก...

- (1) เด็กยืนเรียงกันเป็นวงกลม โดยเด็กหันหลังออกจากวงกลม

(2) ครูบอกอารมณ์ดีใจ ให้เด็กกระโดดหันหน้าเข้ามาในวงกลมด้วยสีหน้าและท่าทางดีใจ จากนั้นครูพูดเปลี่ยนอารมณ์เป็นอารมณ์เสียใจ อารมณ์โกรธ อารมณ์กลัว

3.2 ช่วงการเล่นตามบทและสลับบท (25 นาที) ดำเนินการ ดังนี้

(1) ครูแบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่มตามสัญลักษณ์ที่กำหนด และแบ่งบทบาทการแสดงตามสีของป้ายชื่อในแต่ละกลุ่ม คนที่ได้ป้ายชื่อสีฟ้าแสดงเป็นพี่คนโต คนที่ป้ายชื่อสีแดงแสดงเป็นพี่คนกลาง คนที่ป้ายชื่อสีเขียวแสดงเป็นเจ้าที่ม คนที่ป้ายชื่อสีเหลืองแสดงเป็นคนชรา

(2) ครูให้เด็กกลุ่มที่ 1 เป็นผู้แสดง อีก 3 กลุ่มเป็นผู้ชม ครูบรรยายเนื้อหานิทาน แล้วให้เด็กแสดงตามเนื้อเรื่องครูกำหนด (บทที่ใช้แสดงในนิทานเรื่อง ห่านทองคำ หน้า 17) และเด็กแต่ละกลุ่มผลัดกันออกมาแสดงจนครบทุกกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ขั้นการสะท้อนประสบการณ์ (5 นาที)

เด็กและครูร่วมสนทนา สะท้อนความรู้สึกหลังทำกิจกรรมร่วมกัน โดยให้เด็กผลัดกันเล่าถึงความรู้สึก ประสบการณ์ที่ได้รับและเชื่อมโยงสู่สถานการณ์ที่อาจพบได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งครูใช้คำถาม ดังนี้

- (1) ตอนที่เด็กๆ เล่นละครรู้สึกอย่างไรกันบ้างคะ
- (2) เด็กๆ จำได้ไหมว่า ตอนที่พี่คนรองเจ้าที่มเหียงขวานโดนขาตนเอง พี่คนรองของเจ้าที่มทำอะไร (ขอความช่วยเหลือ)
- (3) ใครเป็นคนทำให้พี่คนโต (เจ้าที่ม)
- (4) เด็กๆ คิดว่าพี่ของเจ้าที่มจะรู้สึกอย่างไรเมื่อเจ้าที่มมาช่วย (ดีใจ)
- (5) ทำไมไม่เด็กๆ จึงคิดว่าพี่ของเจ้าที่มจะรู้สึกดีใจ (มีคนมาช่วย)
- (6) ถ้าเพื่อนของเด็กๆ พบที่นอนไม่ได้ เด็กๆ จะทำอะไร (เข้าไปช่วยเพื่อน, บอกครู)

สื่อ/อุปกรณ์

- 1) ภาพประกอบนิทาน เรื่อง ห่านทองคำ
- 2) ป้ายชื่อสัญลักษณ์ดาว, หัวใจ, ดอกไม้และก้อนเมฆ แบบละ 4 สี คือ สีฟ้า, เหลือง, เขียว และแดง

การประเมิน

- 1) สังเกตการบอกพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีของตัวเอง
- 2) สังเกตการบอกพฤติกรรมที่แสดงความเห็นใจได้ (การช่วยเหลือ)
- 3) สังเกตการถ่ายทอดอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กผ่านการแสดง
- 4) สังเกตการตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็นของเด็ก

บันทึกหลังสอน

ชั้นที่ 1

.....

.....

.....

ชั้นที่ 2

.....

.....

.....

ชั้นที่ 3

.....

.....

.....

ชั้นที่ 4

.....

.....

.....

แผนที่ 6

แผนการใช้ละครเชิงสังคม เรื่อง ท่านทองคำ (ฉากที่ 1)
สัปดาห์ที่ 2 วันจันทร์ เวลา 10.00 - 10.45 น. ระดับชั้นอนุบาล 2

วัตถุประสงค์

- 1) เด็กสามารถบอกตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีของตัวละครได้
- 2) เด็กสามารถบอกพฤติกรรมที่แสดงความเห็นใจได้ (การช่วยเหลือ)
- 3) เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมตามบทบาทของตัวละครได้ถูกต้อง
- 4) เด็กสามารถบอกอารมณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับสถานการณ์

เนื้อหา

พฤติกรรมการแสดงความเห็นใจ (เจ้าที่มช่วยเหลือพี่ทั้ง 2)

ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ขั้นการฟังเรื่องราว (5 นาที)

ครูเล่านิทานโดยใช้เนื้อหานิทาน เรื่อง ท่านทองคำ สำหรับใช้ในสัปดาห์ที่ 1 – 2
(แผนที่ 1 – 10) โดยใช้วิธีการเล่านิทานประกอบภาพ

ขั้นที่ 2 ขั้นการสนทนา (5 นาที)

เด็กและครูร่วมสนทนาเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครในนิทาน โดยครูใช้

คำถาม ดังนี้

- (1) ใครเล่าให้ครูฟังได้บ้างว่านิทานเรื่องนี้เกิดอะไรขึ้น
- (2) เด็กๆ ชอบตัวละครใดมากที่สุด
- (3) ทำไมเด็กๆ ชอบตัวละครนั้น
- (4) เด็กๆ ชอบตัวละครใต้น้อยที่สุด
- (5) ทำไมเด็กๆ จึงชอบตัวละครตัวนั้นน้อยที่สุด

ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมเล่นละคร (30 นาที)

เด็กและครูร่วมสร้างข้อตกลงในการเล่นละคร แบ่งเป็นออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

3.1 ช่วงการเตรียมความพร้อม (5 นาที) ดำเนินการ ดังนี้

ครูสร้างข้อตกลงร่วมกับเด็กในการเล่นเก็มเลี้ยงลูกบอล โดย

- (1) ให้เด็กยืนอิสระ พยายามไม่ยืนใกล้กันกับเด็กอื่น
- (2) ให้เด็กสมมติว่าตนเองมีลูกบอลอยู่ในมือ และเล่นกับลูกบอลลูกนั้นของ

ตนเอง

(3) ครูสมมติว่าลูกบอลนั้นลักษณะต่างๆ ได้แก่ ลูกบอลสกปรก ลูกบอลสีสวย ลูกคนมาแย่งลูกบอล และลูกบอลระเบิด

3.2 ช่วงการเพื่อเล่นตามบทและสลับบท (25 นาที) ดำเนินการ ดังนี้

(1) ครูแบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่มตามสัญลักษณ์ที่กำหนด และแบ่งบทบาทการแสดงตามสีของป้ายชื่อในแต่ละกลุ่ม คนที่ได้ป้ายชื่อสีฟ้าแสดงเป็นพีคนโต คนที่ป้ายชื่อสีเหลืองแสดงเป็นคนชรา คนที่ป้ายชื่อสีเขียวแสดงเป็นเจ้าที่ม คนที่ป้ายชื่อสีแดงแสดงเป็นพีคนกลาง

(2) ครูให้เด็กกลุ่มที่ 1 เป็นผู้แสดง อีก 3 กลุ่มเป็นผู้ชม ครูบรรยายเนื้อหาบางส่วนของนิทาน แล้วให้เด็กปรับเปลี่ยนบทบาทการแสดงตามสถานการณ์ที่ครูกำหนด ดังนี้

วันหนึ่งพีคนโตเข้าไปในป่าพร้อมกับเค้กที่แม่เตรียมไว้ให้ เมื่อถึงในป่าพบคนชราคนหนึ่ง คนชราขอให้พีคนโตแบ่งเค้กให้หน่อย แต่พีคนโตไม่แบ่งให้ และเดินจากไปเพื่อตัดต้นไม้แต่ตัดไม่สำเร็จจึงโมโหเหวี่ยงขวานถูกขาตนเอง พีคนโตจึงร้องขอความช่วยเหลือ

สถานการณ์

(2.1) เจ้าที่มได้ยินเสียงพีคนโตจะอย่างไร (ช่วยเหลือ)

(2.2) ถ้าเจ้าที่มไม่ช่วยเหลือ พีคนโตจะรู้สึกอย่างไร (กลัว, เสียใจ)

วันต่อมาพีคนรองเข้าไปในป่าพร้อมกับเค้กที่แม่เตรียมไว้ให้ เมื่อถึงในป่าพบคนชราคนหนึ่ง คนชราขอให้พีคนรองแบ่งเค้กให้หน่อย แต่พีคนรองไม่แบ่งให้ และเดินจากไปเพื่อตัดต้นไม้แต่ตัดไม่สำเร็จ พีคนรองโมโหจึงเหวี่ยงขวานถูกรั้งผึ้ง ผึ้งผึ้งก็บินออกมาไล่ตอยพีคนรอง พีคนรองจึงวิ่งหนีพร้อมร้องตะโกนขอความช่วยเหลือ เจ้าที่มได้ยินเสียงพีคนรองจึงออกไปช่วยเหลือ

(3) เด็กแต่ละกลุ่มผลัดกันออกมาแสดงจนครบทุกกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ขั้นการสะท้อนประสบการณ์ (5 นาที)

เด็กและครูร่วมสนทนา สะท้อนความรู้สึกหลังทำกิจกรรมร่วมกัน โดยให้เด็กผลัดกันเล่าถึงความรู้สึก ประสบการณ์ที่ได้รับและเชื่อมโยงสู่สถานการณ์ที่อาจพบได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งครูใช้คำถาม ดังนี้

(1) ตอนที่เด็กๆ เล่นละครรู้สึกอย่างไรกันบ้างคะ

(2) เด็กๆ จำได้ไหมว่า ตอนที่พีทั้งสองคนของเจ้าที่มเหวี่ยงขวานโดนตนเอง พีของเจ้าที่มทำอย่างไร (ขอความช่วยเหลือ)

(3) เด็กๆ คิดว่าทำไมเจ้าที่มถึงออกไปช่วยพีๆ เมื่อได้รับบาดเจ็บ (เพราะพีขายขอความช่วยเหลือ)

(4) เด็กๆ คิดว่าพีของเจ้าที่มจะรู้สึกอย่างไรเมื่อเจ้าที่มมาช่วย (ดีใจ)

(5) ทำไมเด็กๆ จึงคิดว่าพีของเจ้าที่มจะรู้สึกดีใจ (มีคนมาช่วย)

(6) ถ้าเด็กๆ หกล้มแล้วมีคนมาช่วย เด็กๆ จะรู้สึกอย่างไร (ดีใจ)

(7) ถ้าเด็กๆ เห็นเพื่อนหกล้ม เด็กๆ จะทำอย่างไร (เข้าไปช่วย)

สื่อ/อุปกรณ์

- 1) ภาพประกอบนิทาน เรื่อง ห่านทองคำ
- 2) ป้ายชื่อสัญลักษณ์ดาว, หัวใจ, ดอกไม้และก้อนเมฆ แบบละ 4 สี คือ สีฟ้า, เหลือง, เขียว และแดง

การประเมิน

- 1) สังเกตการบอกพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีของตัวละคร
- 2) สังเกตเด็กการบอกพฤติกรรมที่แสดงความเห็นใจได้ (การช่วยเหลือ)
- 3) สังเกตการถ่ายทอดอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กผ่านการแสดง
- 4) สังเกตการตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็นของเด็ก

บันทึกหลังสอน

ชั้นที่ 1

.....

.....

ชั้นที่ 2

.....

.....

ชั้นที่ 3

.....

.....

ชั้นที่ 4

.....

.....

เนื้อหาสำหรับการเล่านิทาน เรื่อง ห่านทองคำ
 สำหรับใช้ในสัปดาห์ที่ 1 - 2
 (แผนที่ 1 - 10)

ณ ชายป่าแห่งหนึ่ง แม่และลูก 3 คนอาศัยอยู่ด้วยกัน ลูกคนเล็กนั้นจะถูกพี่ทั้งสองล้อเลียนเสมอว่าเจ้าทิม วันหนึ่งพี่คนโตจะเข้าไปตัดไม้ในป่า

“แม่ข้าช่างใจดีเสียจริงทำเค้กแสนอร่อยให้ข้า เจ้านะหากินเศษอาหารที่เหลือจากเมื่อวานไปนะเจ้าทิม” พี่คนโตล้อเลียนเจ้าทิม เจ้าทิมที่ถูกล้อเลียนมาตลอดก็นั่งก้มหน้าน้ำตาซึม ครั้นเข้าไปในป่า คนชราเข้ามาทักทายพี่คนโต พร้อมกับกล่าวว่า

“แบ่งเค้กให้ข้าสักหน่อย ข้าหิวเหลือเกิน” แต่พี่คนโตตอบว่า

“ให้เค้กแก่เจ้านะหรือ ข้าก็ไม่มีกินนะซี ไปให้พี่น้อง” ว่าแล้วก็เดินจากไปและเริ่มลงมือโค่นต้นไม้ แต่ฟันเท่าไทรต้นไม้ก็ไม่ล้มเสียที่จนเกิดความโกรธ

“ต้นไม้ทำไมมันโค่นยากเย็นนักนะ ข้าจะฟันเจ้าให้แหลกเลย”

ด้วยความโมโหพี่คนโตพลาดท่าเหวี่ยงขวานไปโดนขาตัวเอง พี่คนโตร้องตะโกนขอความช่วยเหลือ เจ้าทิมได้ยินเสียงร้องจึงรีบวิ่งมาช่วย

วันต่อมาพี่คนรองเข้าไปในป่า

“แม่ข้าช่างใจดีเสียจริงทำเค้กแสนอร่อยให้ข้า เจ้านะหากินเศษอาหารที่เหลือจากเมื่อวานไปนะเจ้าทิม” พี่คนรองล้อเลียนเจ้าทิม

เจ้าทิมที่ถูกล้อเลียนมาตลอดก็นั่งก้มหน้าน้ำตาซึม ครั้นเข้าไปในป่า คนชราเข้ามาทักทายพี่คนรอง พร้อมกับกล่าวว่า

“แบ่งเค้กให้ข้าสักหน่อย ข้าหิวเหลือเกิน”

แต่เขาตอบว่า “ให้เค้กแก่เจ้านะหรือ ข้าก็ไม่มีกินนะซี ไปให้พี่น้อง”

ว่าแล้วก็เดินจากไปและเริ่มลงมือโค่นต้นไม้ แต่ฟันเท่าไทรต้นไม้ก็ไม่ล้มเสียที่จนเกิดความโกรธ

“ต้นไม้ทำไมมันโค่นยากเย็นนักนะ ข้าจะฟันเจ้าให้แหลกเลย”

ด้วยความโมโหพี่คนรองเหวี่ยงขวานไปโดนรังผึ้ง ผึ้งผึ้งนับพันบินพุ่งตรงไปยังพี่คนรอง พี่คนรองวิ่งรีบหนีพร้อมตะโกนร้องว่า

“ใครก็ได้ช่วยที ใครก็ได้ช่วยข้าที” เจ้าทิมได้ยินเสียงร้องจึงรีบวิ่งมาช่วยพาพี่คนกลางกลับบ้านด้วยความสงสาร

วันต่อมาเจ้าทิมเข้าไปในป่า แต่เจ้าทิมไม่ได้รับขนมจากแม่ จึงต้องหาเศษขนมที่เหลือจากวันก่อนนำติดตัวไปเป็นอาหาร เมื่อเข้าไปในป่า คนชราเข้ามาทักทายเจ้าทิมพร้อมกับกล่าวว่า เจ้าทิมเห็น

คนชราที่เกิดความสงสารจึงแบ่งขนมให้แก่ชายชรา ชายชราจึงบอกความลับแก่เจ้าทิมว่า มีห่านทองคำของพระราชาลอยอยู่ในต้นไม้ หากนำไปคืนพระราชาก็จะแบ่งสมบัติให้ เจ้าทิมหวังจะนำสมบัติไปแบ่งให้กับครอบครัวจึงนำห่านทองคำไปคืนพระราช พระราชาก็แบ่งสมบัติให้แก่เจ้าทิม เจ้าทิมนำสมบัติไปให้ครอบครัว ตั้งแต่นั้นทุกคนในครอบครัวก็รัก และไม่เรียกเจ้าทิมว่าเจ้าทิมอีกเลย

แผนที่ 11

แผนการใช้ละครเชิงสังคม เรื่อง ห่านทองคำ (ฉากที่ 2)

สัปดาห์ที่ 3 วันจันทร์ เวลา 10.00 - 10.45 น. ระดับชั้นอนุบาล 2

วัตถุประสงค์

- 1) เด็กสามารถบอกตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีของตัวเองได้
- 2) เด็กสามารถบอกพฤติกรรมที่แสดงความเห็นใจได้ (การแบ่งปัน)
- 3) เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมตามบทบาทของตัวละครได้ถูกต้อง
- 4) เด็กสามารถบอกอารมณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับสถานการณ์

เนื้อหา

พฤติกรรมการแสดงความเห็นใจ (เจ้าทิมแบ่งอาหารให้แก่คนชรา)

ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ขั้นการฟังเรื่องราว (5 นาที)

ครูเล่านิทานโดยใช้เนื้อหานิทาน เรื่อง ห่านทองคำ สำหรับใช้ในสัปดาห์ที่ 3 - 4

(แผนที่ 11 - 20) โดยใช้วิธีการเล่านิทานประกอบภาพ

ขั้นที่ 2 ขั้นการสนทนา (5 นาที)

เด็กและครูร่วมสนทนาเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครในนิทาน โดยครูใช้

คำถาม ดังนี้

- (1) ใครเล่าให้ครูฟังได้บ้างว่านิทานเรื่องนี้เกิดอะไรขึ้น
- (2) เด็กๆ ชอบตัวละครใดมากที่สุด
- (3) ทำไมเด็กๆ ชอบตัวละครนั้น
- (4) เด็กๆ ชอบตัวละครใต้น้อยที่สุด
- (5) ทำไมเด็กๆ จึงชอบตัวละครตัวนั้นน้อยที่สุด

ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมเล่นละคร (30 นาที)

เด็กและครูร่วมสร้างข้อตกลงในการเล่นละคร แบ่งเป็นออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

3.1 ช่วงการเตรียมความพร้อม (5 นาที) ดำเนินการ ดังนี้

เด็กและครูร่วมกันสร้างข้อตกลงในการเล่นเกมนั่งอยู่ที่

(1) เด็กยืนอิสระ พยายามไม่ยืนใกล้กันกับเด็กอื่น

(2) เด็กสมมติและทำท่าทางว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ที่ละ

สถานการณ์ด้วยตนเอง ได้แก่ ไปเดินป่า ไปเที่ยวทะเล

3.2 ช่วงการเล่นตามบทและสลับบท (25 นาที) ดำเนินการ ดังนี้

(1) ครูแบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่มตามสัญลักษณ์ที่กำหนด และแบ่งบทบาทการแสดงตามสีของป้ายชื่อในแต่ละกลุ่ม คนที่ได้ป้ายชื่อสีฟ้าแสดงเป็นเจ้าทิม คนที่ป้ายชื่อสีแดงแสดงเป็นเจ้าเมือง คนที่ป้ายชื่อสีเขียวแสดงเป็นคนชรา คนที่ป้ายชื่อสีเหลืองแสดงเป็นห่านทองคำ

(2) ครูให้เด็กกลุ่มที่ 1 เป็นผู้แสดง อีก 3 กลุ่มเป็นผู้ชม ครูบรรยายเนื้อหานิทานแล้วให้เด็กแสดงตามเนื้อเรื่องครูกำหนด (บทที่ใช้แสดงในนิทานเรื่อง ห่านทองคำ หน้า 49) และเด็กแต่ละกลุ่มผลัดกันออกมาแสดงจนครบทุกกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ขั้นการสะท้อนประสบการณ์ (5 นาที)

เด็กและครูร่วมสนทนา สะท้อนความรู้สึกหลังทำกิจกรรมร่วมกัน โดยให้เด็กผลัดกันเล่าถึงความรู้สึก ประสบการณ์ที่ได้รับและเชื่อมโยงสู่สถานการณ์ที่อาจพบได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งครูใช้คำถาม ดังนี้

- (1) ตอนที่เด็กๆ เล่นละครรู้สึกอย่างไรกันบ้างคะ
- (2) ตอนที่เจ้าทิมเจอคนชรา และคนชราขอแบ่งขนมจากเจ้าทิม เจ้าทิมทำอะไร (แบ่งขนมให้คนชรา)
- (3) เด็กๆ คิดว่าคนชรารู้สึกอย่างไรที่ได้รับขนมจากเจ้าทิม (ดีใจ, ชอบเจ้าทิม)
- (4) ถ้าเด็กๆ กำลังระบายสี และเพื่อนของเด็กๆ อยากระบายสีด้วยแต่ไม่มีสีใช้ เด็กๆ จะทำอะไร (แบ่งสีให้เพื่อน)

สื่อ/อุปกรณ์

- 1) ภาพประกอบนิทาน เรื่อง ห่านทองคำ
- 2) ป้ายชื่อสัญลักษณ์ดาว, หัวใจ, ดอกไม้และก้อนเมฆ แบบละ 4 สี คือ สีฟ้า, เหลือง, เขียว และแดง

การประเมิน

- 1) สังเกตการบอกพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีของตัวเอง
- 2) สังเกตการบอกพฤติกรรมที่แสดงความเห็นใจได้ (การแบ่งปัน)
- 3) สังเกตการถ่ายทอดอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กผ่านการแสดง
- 4) สังเกตการตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็นของเด็ก

บันทึกหลังสอน

ชั้นที่ 1

.....
.....
.....

ชั้นที่ 2

.....
.....
.....

ชั้นที่ 3

.....
.....
.....

ชั้นที่ 4

.....
.....
.....

แผนที่ 16

แผนการใช้ละครเชิงสังคม เรื่อง ห่านทองคำ (ฉากที่ 2)
สัปดาห์ที่ 4 วันจันทร์ เวลา 10.00 - 10.45 น. ระดับชั้นอนุบาล 2

วัตถุประสงค์

- 1) เด็กสามารถบอกตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีของตัวละครได้
- 2) เด็กสามารถบอกพฤติกรรมที่แสดงความเห็นใจได้ (การแบ่งปัน)
- 3) เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมตามบทบาทของตัวละครได้ถูกต้อง
- 4) เด็กสามารถบอกอารมณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับสถานการณ์

เนื้อหา

พฤติกรรมการแสดงความเห็นใจ (เจ้าที่แบ่งอาหารให้แก่ชายชรา)

ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ขั้นการฟังเรื่องราว (5 นาที)

ครูเล่านิทานโดยใช้เนื้อหานิทาน เรื่อง ห่านทองคำ สำหรับใช้ในสัปดาห์ที่ 3 – 4
(แผนที่ 11 – 20) โดยใช้วิธีการเล่านิทานประกอบภาพ

ขั้นที่ 2 ขั้นการสนทนา (5 นาที)

เด็กและครูร่วมสนทนาเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครในนิทาน โดยครูใช้

คำถาม ดังนี้

- (1) ใครเล่าให้ครูฟังได้บ้างว่านิทานเรื่องนี้เกิดอะไรขึ้น
- (2) เด็กๆ ชอบตัวละครใดมากที่สุด
- (3) ทำไมเด็กๆ ชอบตัวละครนั้น
- (4) เด็กๆ ชอบตัวละครใต้น้อยที่สุด
- (5) ทำไมเด็กๆ จึงชอบตัวละครตัวนั้นน้อยที่สุด

ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมเล่นละคร (30 นาที)

เด็กและครูร่วมกันสร้างข้อตกลงในการเล่นละคร แบ่งเป็นออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

3.1 ช่วงการเตรียมความพร้อม (5 นาที) ดำเนินการ ดังนี้

เด็กและครูร่วมกันสร้างข้อตกลงเล่นเกมกระจก

- (1) เด็กจับคู่อิสระ โดยกำหนดให้เด็กคนหนึ่งเป็น ทะเล และอีกคนเป็นภูเขา

และเด็ก 2 คนต้องหันหน้าเข้าหากันเสมอ

(2) คนที่เป็นทะเลแสดงสีหน้าท่าทางตามที่ครูบอก เช่น กำลังอยู่ในที่มีด กำลังเล่นของเล่น กำลังเสียใจ เป็นต้น คนที่เป็นภูเขาต้องคอยสังเกตว่าทะเลท่าทางใดให้แสดงสีหน้าท่าทางตามให้เหมือนที่สุด

(3) สลับให้ภูเขาแสดงสีหน้าท่าทางตามที่ครูบอก และให้ทะเลทำสีหน้าท่าทางเลียนแบบภูเขา

3.2 ช่วงการเล่นตามบทและสลับบท (25 นาที) ดำเนินการ ดังนี้

(1) ครูแบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่มตามสัญลักษณ์ที่กำหนด และแบ่งบทบาทการแสดงตามสีของป้ายชื่อในแต่ละกลุ่ม คนที่ได้ป้ายชื่อสีฟ้าแสดงเป็นเจ้าทิม คนที่ป้ายชื่อสีแดงแสดงเป็นเจ้าเมือง คนที่ป้ายชื่อสีเขียวแสดงเป็นคนชรา คนที่ป้ายชื่อสีเหลืองแสดงเป็นห่านทองคำ

(2) ครูให้เด็กกลุ่มที่ 1 เป็นผู้แสดง อีก 3 กลุ่มเป็นผู้ชม ครูบรรยายเนื้อหาบางส่วนของนิทาน แล้วให้เด็กปรับเปลี่ยนบทบาทการแสดงตามสถานการณ์ที่ครูกำหนด ดังนี้

วันหนึ่งเจ้าทิมเดินไปในป่าและเจอกับคนชราที่กำลังหิวโซ คนชราขอแบ่งเค้กจากเจ้าทิม

สถานการณ์

(2.1) เจ้าทิมเห็นคนชราขอแบ่งเค้กจะทำอย่างไร (ช่วยเหลือ)

(2.2) ถ้าเจ้าทิมไม่แบ่งเค้กให้คนชรา คนชราจะเป็นอย่างไร (หิวโหย, ไม่

สบาย)

คนชราบอกที่ซ่อนห่านทองคำให้แก่เจ้าทิม ห่านทองคำตัวนี้เป็นของเจ้าเมือง หากใครนำไปคืนจะได้สมบัติของเจ้าเมืองครึ่งหนึ่ง เจ้าทิมไปหาห่านทองคำจนพบรู้สึกดีใจมาก และเดินทางไปพบเจ้าเมือง

เมื่อพบเจ้าเมืองเจ้าทิมทวงขอสมบัติจากเจ้าเมือง แต่เจ้าเมืองไม่ยอมแบ่งสมบัติให้เจ้าทิมจึงบอกให้เจ้าทิมไปหาคนที่กินขนมปังที่กองเท่าภูเขาให้ได้ก่อน เจ้าทิมรู้ว่าเจ้าเมืองกลั่นแกล้งก็เดินออกจากเมืองเข้าไปพบกับคนชราคนเดิม จึงพาคนชราไปกินขนมปังกองเท่าภูเขาเพียงวันเดียวคนชราที่กินขนมปังกองเท่าภูเขาจนหมด

เจ้าทิมทวงขอสมบัติจากเจ้าเมือง แต่เจ้าเมืองไม่ยอมแบ่งสมบัติให้เจ้าทิมจึงบอกให้เจ้าทิมไปหาเรือที่แล่นได้ทั้งบนบกและในน้ำให้ได้ก่อน ห่านทองคำต่อว่าเจ้าเมืองว่าทำไมถูกต้อง ทำให้เจ้าเมืองไม่พอใจและชู้ทำร้ายห่านทองคำ เจ้าทิมรู้ว่าเจ้าเมืองกลั่นแกล้งก็เดินออกจากเมืองเข้าไปพบกับคนชราคนเดิม จึงขอเรือที่แล่นได้ในน้ำและบนบกกับคนชรา คนชราหาเรือมาให้เจ้าทิมเพราะเห็นว่าเจ้าทิมเป็นคนมีน้ำใจ

เจ้าที่มทวงขอสมบัติจากเจ้าเมือง เจ้าเมืองเห็นว่าเจ้าที่มมีความพยายามจึง ตัดสินใจแบ่งสมบัติให้เจ้าที่มครึ่งหนึ่ง เจ้าที่มนำสมบัติที่ได้ไปให้แก่ครอบครัว ตั้งแต่นั้นก็ไม่มีใคร เรียกเขาว่าเจ้าที่มอีกเลย

(3) เด็กแต่ละกลุ่มผลัดกันออกมาแสดงจนครบทุกกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ขั้นการสะท้อนประสบการณ์ (5 นาที)

เด็กและครูร่วมสนทนา สะท้อนความรู้สึกหลังทำกิจกรรมร่วมกัน โดยให้เด็กผลัดกัน เล่าถึงความรู้สึก ประสบการณ์ที่ได้รับและเชื่อมโยงสู่สถานการณ์ที่อาจพบได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งครู ใช้คำถาม ดังนี้

- (1) ตอนที่เด็กๆ เล่นละครรู้สึกอย่างไรกันบ้างคะ
- (2) เด็กๆ คิดว่าทำไมเจ้าที่มจึงต้องแบ่งเค้กให้คนชรา (สงสาร)
- (3) เด็กๆ คิดว่าถ้าเจ้าที่มไม่แบ่งเค้กให้คนชรา คนชราจะเป็นอย่างไร (หิวมาก, ไม่สบาย)
- (4) ถ้าเด็กๆ ไปวิ่งเล่นแล้วหิวน้ำมากๆ ไปขอแบ่งน้ำจากใครก็ไม่มีใครให้ เด็กๆ จะรู้สึกอย่างไร (เสียใจ, หิว)
- (5) ถ้าเด็กๆ เห็นเพื่อนหิวน้ำ เด็กๆ จะทำอย่างไร (แบ่ง/หาน้ำให้เพื่อน)

สื่อ/อุปกรณ์

- 1) ภาพประกอบนิทาน เรื่อง ห่านทองคำ
- 2) ป้ายชื่อสัญลักษณ์ดาว, หัวใจ, ดอกไม้และก้อนเมฆ แบบละ 4 สี คือ สีฟ้า, เหลือง, เขียว และแดง

การประเมิน

- 1) สังเกตการบอกพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีของตัวเอง
- 2) สังเกตบอกพฤติกรรมที่แสดงความเห็นใจได้ (การแบ่งปัน)
- 3) สังเกตการถ่ายทอดอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กผ่านการแสดง
- 4) สังเกตการตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็นของเด็ก

บันทึกหลังสอน

ชั้นที่ 1

ชั้นที่ 2

ชั้นที่ 3

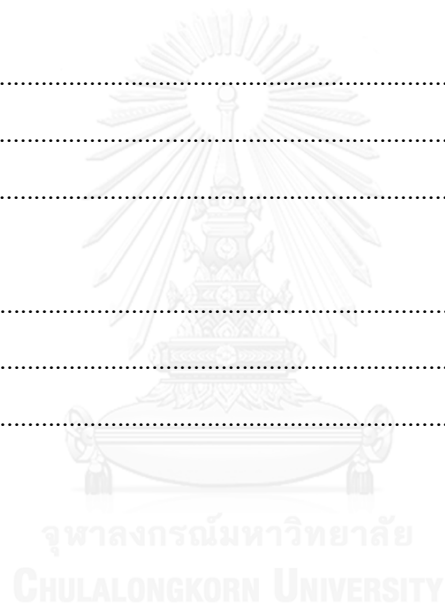

ชั้นที่ 4

เนื้อหาสำหรับการเล่านิทาน เรื่อง ห่านทองคำ
 สำหรับใช้ในสัปดาห์ที่ 3 - 4
 (แผนที่ 11 - 20)

ณ ชายป่าแห่งหนึ่ง แม่และลูก 3 คนอาศัยอยู่ด้วยกัน ลูกคนเล็กนั้นจะถูกพี่ทั้งสองล้อเลียนเสมอว่าเจ้าทิม ที่บ้านหลังนั้นต้องการพินเพื่อจะนำไปขาย พี่ทั้งสองของเจ้าทิมได้รับบาดเจ็บจากการเข้าไปในป่า เจ้าทิมจึงต้องเข้าไปในป่าเพื่อหาพิน แม่ของเจ้าทิมไม่ทำขนมให้ จึงต้องหาเศษขนมที่เหลือจากวันก่อนนำติดตัวไปเป็นอาหาร เมื่อเข้าไปในป่า คนชราเข้ามาทักทายเจ้าทิมพร้อมกับกล่าวว่า

“แบ่งเค้กให้ข้าสักหน่อย ข้าหิวเหลือเกิน”

เจ้าทิมเห็นคนชราก็เกิดความสงสารจึงแบ่งขนมให้ ขณะนั่งทานขนมคนชรากล่าวว่า

“เจ้ารู้ไหมว่าตอนนี้เจ้าเมืองกำลังตามหาห่านทองคำอยู่ ใครที่พบห่านทองคำและนำไปคืนแก่เจ้าเมืองจะได้รับสมบัติครึ่งหนึ่งของเจ้าเมือง ห่านทองคำมันซ่อนตัวอยู่ที่โคนต้นไม้ นั่น เจ้าลองไปตัดต้นไม้ดูนะ”

เมื่อเจ้าทิมตัดต้นไม้ก็พบห่านทองคำ คนชราเห็นดังนั้นจึงพูดว่า

“เจ้านี้แข็งแรงมาก สามารถโค่นต้นไม้ได้ ข้ายินดีกับเจ้าด้วย”

เจ้าทิมตาโตด้วยความดีใจ ยิ้มกว้างแล้วออกเดินทางไปหาเจ้าเมือง เมื่อพบเจ้าเมือง เจ้าทิมมอบห่านทองคำให้เจ้าเมืองและทวงขอสมบัติ เจ้าเมืองไม่ยอมแบ่งสมบัติให้เจ้าจึงกล่าวว่า

“ถ้าเจ้าหาคนที่สามารถกินขนมปังกองเท่าภูเขาได้หมด เจ้าจะได้สมบัติของข้าครึ่งหนึ่ง”

เจ้าทิมรู้ว่าเจ้าเมืองกลั่นแกล้งก็เสียใจ เดินหน้าเศร้าคอคอกออกจากเมือง จนมาพบกับคนชราอีกครั้ง คนชรากล่าวว่า

“ข้าหิวเหลือเกิน ท้องข้ายังว่างอยู่เลย”

เจ้าทิมรู้สึกดีใจมากที่หาคนมากินขนมปังกองเท่าภูเขาได้ เจ้าทิมจึงรีบพาคนชราตรงเข้าเมือง คนชรานั่งลงตรงหน้ากองขนมปัง ภายในวันเดียวขนมปังกองเท่าภูเขาก็หายไป เจ้าทิมทวงขอสมบัติกับเจ้าเมือง เจ้าเมืองไม่ยอมแบ่งสมบัติให้กับเจ้าทิมจึงกล่าวว่า

“หากเจ้าหาเรือที่แล่นได้ทั้งบนบกและในน้ำมาทันทีที่เจ้าแล่นเรือขึ้นมา เจ้าจะได้สมบัติของข้าครึ่งหนึ่ง”

“ทำไมท่านต้องคอยกลั่นแกล้งเจ้าทิมด้วย เรือแบบนั้นจะมีได้อย่างไร ทำไมท่านจึงไม่รักษาคำพูด” ห่านทองคำพูดเสียงดังเพราะเห็นว่าเจ้าเมืองกลั่นแกล้งเจ้าทิม

เจ้าเมืองจึงทวาดว่า “เจ้าไม่มีสิทธิ์มาทวาดใส่ข้า หากเจ้าพูดกับข้าเช่นนี้อีก ข้าจะฆ่าเจ้ามาทำเป็นอาหารเสีย”

ห่านทองคำตกใจร้องไห้ด้วยความกลัว ส่วนเจ้าที่รู้ว่าเจ้าเมืองกลั่นแกล้งก็เสียใจ เดินหน้า
เส้ร้าคอตออกจากเมือง จนมาพบกับคนชราอีกครั้ง คนชรากล่าวว่า

“ข้าจะมอบเรือให้เจ้า เพื่อตอบแทนความมีน้ำใจของเจ้า”

เมื่อเจ้าที่มแล่นเรือไปให้เจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงยอมแบ่งสมบัติให้แก่เจ้าที่มครึ่งหนึ่ง เจ้าที่มนำ
สมบัติที่ได้ไปให้ครอบครัว และตั้งแต่นั้นก็ไม่มีใครเรียกเขาว่าเจ้าที่มอีกเลย

ภาคผนวก จ
ภาพบรรยากาศการใช้ละครเชิงสังคม

ขั้นที่ 1 การฟังเรื่องราว

ภาพที่ 1 เด็กหยิบป้ายชื่อของตนเอง โดยใช้สีและสัญลักษณ์ในการแบ่งกลุ่มและแบ่งบทตัวละคร

ภาพที่ 2 เด็กฟังนิทาน

ขั้นที่ 2 การสนทนา

ภาพที่ 3 เด็กพูดคุยทบทวนเนื้อหา อารมณ์ความรู้สึกของแต่ละคน

ขั้นที่ 3 การร่วมเล่นละคร

ภาพที่ 4 เด็กเตรียมความพร้อมก่อนแสดงผ่านกิจกรรมเกมละคร

ภาพที่ 5 เด็กกำลังแสดงสีหน้าและท่าทางความรู้สึกเสียใจผ่านเกมฉันทู้สึก

ภาพที่ 6 ผู้วิจัยสร้างข้อตกลงและแบ่งบทบาทของตัวละครให้เด็กแต่ละกลุ่ม

ภาพที่ 7 ผู้วิจัยคอยทำหน้าที่กำกับการแสดง บอกบทในช่วงแรกที่ได้ก็ยังจำบทไม่ได้

ภาพที่ 8 เด็กที่ เป็นผู้ชมนั่งในบริเวณที่ผู้วิจัยกำหนด

ภาพที่ 9 เด็กแสดงตามบท

ขั้นที่ 4 การสะท้อนประสบการณ์

ภาพที่ 10 อาสาสมัครเด็กออกมาเล่าประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาบทในขั้นสะท้อนการเรียนรู้

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววัลภา สติรพันธุ์ เกิดเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ.2531 ที่จังหวัด นครราชสีมา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเมื่อปีการศึกษา 2554 จากนั้นเข้ารับการศึกษต่อใน ระดับปริญญาโทในสาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2555 และสำเร็จการศึกษาใน ปีการศึกษา 2558

